Ruzbihan Baqli

Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr

Sırların Açılması

Fars Tasavvufunda

Mistisizm ve Tasavvufi Söylemi

[Mysticism and the Rhetoric of Sainthood in Persian Sufism]

Yazan: Carl W. Ernst

Hazırlayan

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

2021

Açıklama:

Ruzbihan Baqli, Fars Tasavvufunun önde gelen şahsiyetlerinden birinin hayatı ve tasavvufi tecrübelerine adanan ilk kapsamlı çalışmadır. Ruzbihan Bakli (ö. 1209) Tasavvuf geleneği içinde uzun zamandır tanınmasına rağmen, eserleri ancak son birkaç on yıl içinde yeniden keşfedilmiş ve basılmıştır. Bu çalışma, Ruzbihan'ın hayatıyla ilgili en önemli kaynakları, Arapça yazdığı kendi vizyoner günlüğü **(Sırların Açılması)** ve ölümünden bir asır sonra büyük torunları tarafından yazılan iki Farsça menkıbeyi tanıtmakta ve analiz etmektedir; Bu çalışmalardan kapsamlı alıntılar burada çeviri olarak sunulmaktadır. Ruzbihan'ın günlüğü, şaşırtıcı yoğunlukta görüntülerle doludur ve Tanrı, melekler, peygamberler ve Sufi velilerle olağanüstü karşılaşmalar içerir. Bu kitap, Ruzbihan'ın kutsallık retoriğinin analizi yoluyla tasavvufi tecrübenin yapısını yazılarında dile getirmeyi ve betimlemeyi amaçlamaktadır. Ruzbihan'ın günlüğü çelişkili torunları tarafından kendisine adanan iki biyografi ile. Kısmen İslami ilimlere ve tasavvufa özel ilgi duyanlara yönelik olan bu çalışma, aynı zamanda tasavvufi edebiyat ve evliyalık konularını takip eden okuyucular için de çekici olacaktır.

*Carl W. Ernst, Chapel Hill'deki Kuzey Karolina Üniversitesi'nde Dini Araştırmalar Profesörüdür.

Not: Bu yazı bahse konu kitabın bir kısmı, geniş bilgi için orijinale bakmanız tavsiye olunur.

Retorik (Rhétorique): İyi söyleme, yani ikna edecek ve inandıracak şekilde konuşma ve yazma sanatıdır. Hatibe, konuşmasına hazırlanırken, yol gösteren kuralların tümü; doğru ve etkili konuşmasına yardımcı tavsiyeler demetidir. Quintilien'e göre iyi söyleme, akıllıca ve sanatlı söylemedir; Çiçero'ya göre ders verir gibi, öğreterek, eğlendirerek ve etkileyerek konuşmadır; bazılarına göre ise sadece ikna edici tarzda söylemektir.

4...Sırların Açılması

Retorik üç bölümden meydana gelir: 1) İcat veya buluş (İnvention) 2) Plan, fikir veya düşüncelerin sıralanması, tertibi (disposition) 3) Üslup (élocution) ve hareket (action).

İçindekiler

6...Sırların Açılması

بسم الله الرحمن الرحيم

Ruzbihan Bakli, Tasavvuf Araştırmalarında İhmal Edilen Bir Figür

İslam mistisizminin geleneği olan tasavvuf, önemli şahsiyetlerin düzenli çevirileri ve çalışmaları yoluyla Avrupa dillerinde giderek daha fazla tanınmaktadır. Bazı durumlarda, büyük Sufi Celal al-Din Rumi'de (ö. 1273) olduğu gibi, Sufi klasiklerinin popüler İngilizce versiyonları kelimenin tam anlamıyla düzinelerce ciltsiz baskıda bulunabilir. Endülüs'ün üretken Sufi metafizikçisi İbn Arabi'nin (ö. 1240) geniş ve karmaşık Arapça eserleri, güvenilir İngilizce ve Fransızca versiyonlarında yavaş yavaş erişilebilir hale geliyor. Amerika'da ve Avrupa'da Arap, İran, Türk ve Güney Asya kökenli tasavvuf tarikatları kendine taraftar bulmuştur. Bu, İslam medeniyeti ile Avrupa-Amerika arasındaki karşılaşmanın siyasi olmayan ve oldukça kişisel bir temelde gerçekleştiği bir alandır.

Yine de tasavvuf geleneği o kadar geniştir ki, hâlâ belli başlı şahsiyetlerin sadece bir kısmına aşinayız. Arapça, Farsça, Türkçe ve diğer dillerdeki tasavvuf metinlerinin yalnızca küçük bir kısmı, herhangi bir Avrupa dilinde eleştirel olarak düzenlenmesi veya tercüme edilmesi ve tartışılması bir yana, şimdiye kadar basılmıştır. Tasavvuf araştırmalarındaki en acil görevler, önemli metinlerin okunabilir ve güvenilir çevirilerinin yanı sıra, onları dini çalışmalar alanındaki güncel tartışmalarla ilişkilendiren içerik analizlerini üretmektir. Bu kategorilerden ikincisine ait olan bu kitap, İran tasavvufunun hak edilmemiş bir karanlıktan ancak son zamanlarda ortaya çıkan önemli şahsiyetlerinden birini tanıtmayı amaçlamaktadır.

Ruzbihan Bakli (522/1128-606/1209) yoğun vizyonlar ve güçlü vecdlerle dolu bir hayatı Arapça ve Farsça olarak kaydetmiş, Kur'an temelli bir metafizik açısından

yorumlanmış ve yoğun bir şiirsel üslupla dökülmüştür. Tasavvufun yüzyıllarca süren özel kayıt dışılığın ardından geniş tabanlı bir toplumsal hareket olmaya yeni başladığı bir zamanda yaşadı. Miras olarak, Kuran tefsirinden İslam hukukuna kadar tüm -tasavvuf, teoloji, spekülatif metafizik ve-. tasavvuf yelpazesini kapsayan bir dizi yazı bıraktı. Onun soyundan gelenler onun öğretilerini gömülü olduğu Şiraz'da birkaç kuşak boyunca yaşattı, fakat Ruzbihaniyya tarikatı bağımsız bir kurum olarak uzun süre ayakta kalamadı, muhtemelen 1503'ten sonra Safevi hanedanının tasavvuf karşıtı duygular nedeniyle İran'ı bir Şii ülkesi yapmasından sonra.. Bununla birlikte, Orta Asya, Hindistan, Osmanlı Türkiyesi ve Afrika'daki seçkin bir okuyucu grubu, onun yazılarını Tasavvuf edebiyatındaki en zorlu ve teşvik edici eserlerden biri olarak görmeye devam etti. Batı din tarihinden bir figürle karşılaştırma yapmak istersek, Ruzbihan belki de Aziz Augustine (acılı din değiştirmeden) ve Bingen'li Hildegard'ın bir bileşimi olarak görülebilir.

Augustine, Ruzbihan dini geleneğinde kutsal metinlerin yorumlanması üzerinde derin bir etkiye sahipti ve her iki adam da zorlayıcı nesir yoluyla kişiselleştirilmiş bir mistik teolojiyi işlediler; Hildegard'a benzer şekilde, Ruzbihan'ın metafor ve metafizikte ifade için deneyimlerini sağlayan yoğun bir vizyoner yaşamı vardı.

Ruzbihan'ın eserleri genel olarak İslami ve Farsçadır.

Hz. Muhammed [salla'llâhü aleyhi ve sellem]'e bağlılık, Ruzbihan'ın sözlerinde sürekli dile gelir. Onun tasavvufi, ezoterik mistik bilgi ile ilahi kanuna karşı kamusal sorumluluk arasındaki gerilimi sürekli olarak gösterir. Yazıları, Moğol öncesi Fars Sufizmi perspektifinden erken dönem İslam dini düşüncesinin geniş bir sentezini ve yeniden düşünülmesini oluşturur. İslami gelenek içinde, Ruzbihan'ın en iyi karşılaştırabileceği kişi İbn Arabi'dir, çünkü özellikle her iki veli de geniş vizyonları dile getirdiler ve tam Sufi tarikatları kesin bir şekil almaya başladığında içsel

deneyimin sınırlarını çizdiler; Bununla birlikte, bu potansiyel olarak açıklayıcı karşılaştırma, her iki Sufi'nin eserleri bütünlükleri içinde daha iyi anlaşılıncaya kadar ertelenmek zorunda kalacaktır.

Ruzbihan'ın Farsça yazılarının yayınlanması, üslubunun hızla takdir edilmesine yol açtı. Güllerin ve bülbüllerin, daha küçük yazarların elinde klişelere dönüşmeden çok önce, İran bahçelerinin görüntüleri ile taze damgalandığı özgün bir şiirsel duyarlılıktır. Annemaric Schimmel'in gözlemlediği gibi, Ruzbihan'ın yazılarında okuyucuyu bu kadar derinden etkileyen şey... onun üslubu, bazen Ahmed Gazzâlî'ninki kadar zor tercüme edilir ve daha güçlü ve daha derin bir enstrümantasyona sahip olması. Bakli'nin bu teorileri ve teknik terimleri kesinlikle bilmesine rağmen, aşamaları ve makamları sınıflandırmaya çalışan tasavvufun ilk temsilcilerinin artık skolastik dili değildir. On birinci ve on ikinci yüzyıllarda İran şairleri tarafından rafine edilmiş, güller ve bülbüllerle dolu, esnek ve renkli bir dildir.

Muhammed Mu'in de benzer şekilde, **"O'nun konuşması, ele alınınca uçuşan bir gül gibidir veya az ısıtıldığında buharlaşan simyasal bir madde gibidir. Dili, algıların dilidir; güzeli ve güzeli övüyor ve ikisini de seviyor."**

Bu sözler özellikle onun Farsça üslubu için geçerlidir, ancak Ruzbihan'ın sadeliğine rağmen lirik ve şeffaf olan en coşkulu Arap yazısı için farklı bir şekilde düşündürücüdür. Ancak Ruzbihan'ın edebi mirasını bir bütün olarak değerlendirmek için bu izlenimci açıklamaların ötesine geçmeden önce yapılacak çok şey var.

Önemine rağmen, Ruzbihan dar bir uzmanlar çevresi dışında hâlâ pek tanınmamaktadır; örneğin, The Cambridge History of Iran'da adı bile geçmiyor. Ruzbihan'ın The Jasmine of the Lovers adlı kitabının öncü editörü Muhammed Mu'in, bu metin hakkında şunları söyledi:

"Attar, Rumi, Irak, Evhadi-i Kirmani ve Hafız gibi mistiklerin eserlerini anlamak, bu konuda araştırmalar yapmaktır. Bu ifadeyi genişletecek ve Ruzbihan Bakli'nin yazılarının sadece Fars Tasavvuf edebiyatının değil, aynı zamanda Tasavvufun ve aslında genel olarak tasavvufun deneyimsel temelini anlamak için hayati bir kaynak oluşturduğunu söyleyebiliriz.

A. Bir Sufinin Hayatı

Ruzbihan'ın hayatı, Mareşal Hodgson'ın İslam tarihinin "erken orta dönemi" dediği dönemde İran'da geçmiştir. Bağdat'taki Abbasi halifeliği, dördüncü/onuncu yüzyılın ortalarından sonra hızla geriledi. Orta Asya bozkırlarından İran ve Irak'ın kültürlü şehirlerine yeni göçebe konfederasyon dalgaları çekildi. Selçuklular Müslüman oldular ve kısa sürede Sünni halifeliği desteklemeye, din alimleri ve sûfilerle ittifaklar kurmaya yöneldiler. 441/1049-50,1 gibi erken bir tarihte Ruzbihan'ın doğacağı bölgeyi kontrol ederek İran üzerinde hakimiyet kurdular. önce Selçuklulara, sonra Harzemşahlara ve son olarak da Moğollara vassal olarak kendilerine etkin iktidarı ele geçiren şehzadeler. Salgurlular, Moğolların nihayet Fars'ı doğrudan kontrol altına aldığı 543/1148'den 668/1270'e kadar 120 yılı aşkın bir süre bağımsız kaldı. Siyasi kargaşa ve iktidar mücadelesi onu çalkantılı bir dönem haline getirdi, ancak yıllarca sükunet dönemleri de oldu.

Hemen hemen tüm biyografi yazarlarımız, Ruzbihan Bakli'nin 522/1128'de İran'ın Paşa kasabasında (Arapça Fasa olarak telaffuz edilir) doğduğu konusunda hemfikirdir. Tarihle ilgili tek muhalif, 530/1135-62'yi öneren Massignon'dur. Herhangi bir din anlayışından yoksundu. Üç, yedi ve on beş yaşlarında ruhsal deneyimler yaşadığını hatırlıyor, ancak bunların yalnızca sonuncusunu gerçek bir "açma" (keşf) olarak nitelendiriyor. O olay 537/1142-3'te gerçekleşmiştir. Bir

biyografide, onun ilk keşfinin daha ziyade yirmi beş yaşında, dolayısıyla 547/1152-3'te gerçekleştiği söylenir, ancak bu on beş için kolayca bir yazı hatası olabilirdi.

Her halükarda, sebze dükkânını terk etti. Bir buçuk yıl boyunca (veya daha sonraki bir hesapta altı buçuk yıl) çölde dolaştı. -9/1153- 4), Ruzbihan, Sufilere katıldı, onlara hizmet etti, onların disiplinini öğrendi ve Kuran'ı okuyup ezberledi. Nerede kaldığını veya ne kadar kaldığını bilmiyoruz. Ancak bir Sufi tekkesinin çatısında ilk bir vizyonu olduğunu bildiriyor. Ruzbihan daha sonra Paşa'ya döndü ve hakkında bildiğimiz bir şahsiyet olan Şeyh Cemaleddin Ebü'l-Vafa' ibn Halil el-Fasa'i'nin müridi oldu. ' Bununla birlikte, bu Cemaleddin, Ruzbihan'ın otobiyografisinde adını verdiği (kendi oğlu Ahmed dışında) tek çağdaştır.

Önümüzdeki yirmi yılı herhangi bir güvenle saptamak zor. Ruzbihan Suriye, Irak, Kirman ve Arabistan'a gitti. Mekke'ye iki kez hac ziyareti yaptığı söylenmektedir.

Daha sonraki biyografi yazarları, Ruzbihan'ın öğretmenleri ve pirleri ile ilgili boşluğu doldurmaya çalışmışlardır. Ruzbihan'ın bir süre Jagir Kurd adında bir Kürt Sufi ustasının öğrencisi olduğunu öne sürüyorlar! (ö. 590/1194), Irak'ta Samarra yakınlarında yaşıyordu.

Ruzbihan'ın torunları ona tam bir inisiyatif şecere vermişler ve tasavvuftaki ilk hocasının Siracuddin Mahmud ibn Halife (ö. 562/1166-7) olduğunu belirtmişlerdir. Fars Tasavvufunun Kazaruni soyunu temsil eden Şiraz'daki Salbih ailesinden. Ruzbihan'ın kendisi bu hocadan veya öğretmen soyundan hiç bahsetmediği için bu soruya daha sonra döneceğiz. İlişkili olduğu söylenen diğer Sufi öğretmenler arasında, başka türlü bilinmeyen belirli bir Sührewerdi vardır. Temel dini ilimler bakımından, Ruzbihan'ın, Fahreddin ibn Meryem ve Arşaduddin Nayrizi (ö. 604/1208) dahil olmak üzere Şiraz'ın önde gelen alimleriyle birlikte çalıştığına inanılmaktadır.

12...Sırların Açılması

Paşa'dan bir grup müridi ile Arabistan'ın kutsal yerlerine yaptığı hac ziyareti bağlamında. Vasıt'ta üç günlük bir duraklama sırasında, Ruzbihan'ın Ebu el-Safa'dan bir Sufi erginlenme icazetini aldığını ve onun yönetimi altında geri çekilmeyi amaçladığını, ancak şeyh tarafından bu tür bir erginliğe ihtiyacı olmadığını söylediğini ileri sürer.

Bir başka rivayete göre Ruzbihan, İskenderiye'de ünlü tasavvuf ustası Ebu Necib el-Suhreverdi ile hadis okudu, ancak bunun Ruzbihan Misri adında farklı bir kişi olduğu inandırıcı bir şekilde iddia edildi.

Göreceğimiz gibi, Ruzbihan'ın biyografileri, menkıbe portrelerinin bir parçası olarak, adını daha önce hiç tanışmadığı diğer ünlü Sufilerin isimleriyle tutarlı bir şekilde ilişkilendirdi.

Yakın bir çağdaş tarafından Ruzbihan'ın en ilginç anlatımı, 1201'den sonra Mekke'yi ziyaret ettiğinde bu hikayeyi hala güncel bulan büyük Endülüs sufisi İbn Arabi'ninkidir.

Şeyh Ruzbihan'ın bir kadın şarkıcının aşkına tutulduğu anlatılır; esrik bir şekilde ona aşık oldu ve Allah'ın huzurunda vecd halinde çok ağladı, orada ikamet ettiği süre boyunca Kabe'deki hacıları şaşırttı. Kutsal yerin çatı teraslarında tavaf yaptı, ama durumu samimiydi. Bu şarkıcının aşkına tutulduğunda, kimse bilmiyordu ama Tanrı ile olan ilişkisi ona devredildi. İnsanların, onun vecdinin kaynağında Tanrı için olduğunu hayal edeceklerini anladı. Bunun üzerine sûfîlerin yanına gitti ve cübbesini çıkardı ve önlerine fırlattı. "Manevi durumum hakkında yalan söylemek istemiyorum" diyerek hikayesini halka anlattı. Daha sonra şarkıcı kadının hizmetçisi gibi olduğu söylendi

Kadın onun durumundan ve üzerindeki vecdinden ve onun Tanrı'nın büyük azizlerinden biri olduğunu öğrendi. Kadın utandı ve samimiyetinin kutsaması ile takip ettiği meslek için Tanrı'nın önünde tövbe etti. Onun için bir hizmetçi gibi oldu. Allah onunla olan bu münasebeti kalbinden sildi ve sûfîlerin yanına döndü ve cübbesini giydi. **Durumu hakkında Tanrı'ya yalan söylediği görülmedi.**

Bu hikaye Ruzbihan'ın menkıbelerinde geçmese de, otobiyografik **Sırların Açılması**'nda gördüğümüz, Tanrı'nın güzelliğine esrime içinde ağlayan Ruzbihan'a çarpıcı bir sempati besler. Corbin, bu olayın ABD'deki büyüleyici diyalog için model teşkil etmiş olabileceğini öne sürdü.

Bir kadın muhatabın Ruzbihan'dan Tanrı'nın tutkulu aşk açısından nasıl tanımlanabileceğini açıklamasını talep ettiği Aşıklar Yasemini'nin başlangıcında hikaye şöyle devam eder:

Şeyh Paşa'dan Şiraz'a geldiğinde, Atiq camisinde vaaz verdiği ilk gün hutbesinin ortasında şöyle dedi: "Camiye girdiğimde, ot satıcılarının köşesinde bir kadın ona nasihat ediyordu. kızı, 'Canım, annen sana yüzünü örtmeni ve pencereden güzelliğini herkese göstermeni tavsiye ediyor.' Bu olmamalı, çünkü senin sevimliliğin ve güzelliğin yüzünden birileri ayartılabilir. Sözlerimi duyup tavsiyemi kabul etmiyor musun?"

Ruzbihan, bu sözleri işitince o kadına, **"Ona nasihat etsen, yasaklasan da kendini göstersin, bu sözlerine kulak asmasın, bu nasihati kabul etmesin, çünkü o güzeldir ve aşk onunla birleşene kadar güzellikte huzur yoktur.."**

Şeyh bunu söyleyince Allah yolunda yolculardan biri oradaydı. Bu sözlerin oku kalbinin hedefine isabet etti, haykırdı ve ruhunu teslim etti. Şehirde, Şeyh

14...Sırların Açılması

Ruzbihan'ın sözlerinin kılıcıyla ruhları paramparça ettiği çığlığı yükseldi. Kasaba halkı ona yöneldi ve onun öğrencisi oldu.

Daha sonraki rivayetler Ruzbihan'ın anneye nasihatine **"Aşk ve güzellik ezelde birbirinden ayrı kalmamak üzere bir akit yapmıştır"** yorumunu ekler. Biyografilerini yazanlar tarafından aktarıldı ve orada nâfile dualarla ve Sufi yolu hakkında yazı yazmakla meşgul oldu. Birkaç kadınla evlendi ve bunlardan iki oğlu ve üç kızı oldu.

Ruzbihan'ın Arapça ve Farsça yazdığı çok sayıda yazıya rağmen (bkz. Ek A), tarihlerin ve dış referansların eksikliği, onlardan yaşamının ve faaliyetlerinin kronolojisi gibi bir şey çıkarmayı zorlaştırmaktadır. Ruzbihan'ın yazılarının çoğunluğunun Arapça olduğu ve Celaleddin Rumi'nin aksine Ruzbihan'ın Fars şiirinde çok az şey bıraktığı gözlemlenebilir. Massignon, Ruzbihan'ın hasım eleştirmenler tarafından Paşa'da bir süre sürgün için Şiraz'dan ayrılmaya zorlandığını ileri sürdü; Zulüm için hiçbir kanıt göstermemesine rağmen, muhtemelen Ruzbihan'ın otobiyografisinde tasavvuf eleştirmenlerinin kınandığı birkaç pasajı düşünüyor. En sevdiği karısının ölümü üzerine çektiği depresyon vardır. Sonra Ruzbihan, Paşa'da başlamış olan Vecdli Sözler Tefsiri'ni 570/1174'te tamamlayarak Şiraz'a döndü. Massignon, Manevi haller üzerine olan Meşrebül Ervâh adlı eserinin başlık sayfasında Ruzbihan'ın elli iki yaşındayken 579/1184'te tamamlandığını, ancak bu tarihlemenin diğer kaynaklardan bilindiği gibi yaşıyla çeliştiğini belirtiyor? Henüz ayrıntılı olarak incelenmemiş olan bu risalenin, Sırların Açılması'nda anlatılan deneyimlerin anlaşılmasına yardımcı olacak pek çok şey içerdiğini göstermektedir.

Sırların Açığa Çıkması'nı, Ruzbihan'ın 577/11812'de elli beş yaşında yazmaya başladı ve 585/1189'da tamamladı.

[Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr. Bazı kaynakların Kitâbü'l-Envâr fî keşfi'l-esrâr olarak da zikrettiği bu eser Arapça'dır. Baklî'nin elli beş yaşında iken yazdığı Keşfü'l-esrâr onun ruhî hayatını anlatan bir

otobiyografidir. Bu kitabında çocukluğundaki ilk hayallerinden başlayarak mânevî ve ruhî yükselişini, mükâşefe halinde başından geçen hadiseleri ve müşahede esnasında kendisine görünen sırları anlatmaktadır. Baklî'nin bu eseri bilhassa din psikolojisi bakımından çok önemlidir (nşr. Nazif Hoca, İstanbul 1971; Baklî'nin kaynaklarda adları geçen, fakat günümüze intikal etmemiş olan eserleri için bk. Hoca, s. 83 vd.).]

Biyografilerindeki genel portresi Ruzbihan'ın müritlerine rehberlik ettiğini, ribatında dua ettiğini ve rabıta yaptığını ve ölümüne kadar Şiraz'ın ana camisinde vaaz vermeye devam ettiğini gösteriyor. Diğer bölgelerde de bazı takipçileri vardı, örneğin 'Imaduddin Muhammed ibn Reis.

583/1188'de Ruzbihana, Kirman'da vaaz verirken mürit oldu; Ruzbihan ayrıca Orta Asya'daki bazı Sufilerin yararına Ebu'l-Faraj adlı bir tüccarla Kutsallık Üzerine Risale'yi göndermiştir. Azizin otoritesi ile ilgili pek çok hikaye vardır; bunlar 606/1209'da Ruzbihan Şiraz'da öldü. Bu tarih için iki kronogram/ tarih düşürme oluşturulmuştur: "hidayet ve saf irfan sahibi (pir-i hadi 'arif-i pak" ve "cennetin nuru" (nur-i firdevs)").

Ruzbihan'ın kişisel tasvirleri canlıdır, ancak zaman zaman çelişkilidir. Yedinci/onüçüncü yüzyıl yazarlarından biri şöyle demiştir:

"Onunla tanıştım ve o mistik deneyim ve özümseme ustasıydı, sürekli vecd halindeydi, öyle ki insanın ondan korkusu hiç gitmezdi. Sürekli ağlardı ve saatleri tatildi, feryat ederek, bir saat ağıtını hiç dindirmeden, her geceyi gözyaşı ve ağıt içinde geçirerek, Allah'tan korkardı."

“Ruhu tazelenmiş ve canlanmış ve alnında, kutsanmış iç yüzünün dışa vuran yansıması olan azizlik izini görecekti." Başka bir torun olan Sharaf al-Din, bu küçük resim taslağını verdi: "Pir güzel bir görünüme sahipti, ancak hayranlık uyandırıcıydı ve çoğu zaman neşeliydi; onun için umut, korkudan daha baskındı." “

B. Giriş ve İlk Yıllar

"Sırların Açığa Çıkması" [Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr. Kitâbü'l-Envâr fî keşfi'l-esrâr]

Metin, alışılmış olduğu gibi, Tanrı'nın ve Peygamber Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin kutsanması ve övgüsü ile başlar. Bunu, aşağıda incelenecek olan azizliğin doğası üzerine kısa bir giriş izler. Daha sonra Ruzbihan, altıncı/onikinci yüzyılda geliştirdikleri şekliyle İslam tasavvufunun teknik terimlerinin bir tefsirinden oluşan bir pasajda kitabın amacını şöyle açıklıyor:

İrfan ve vahdet arayan tecrit karakteri ile mevcudatlardan ve fanilikten uzaklaşan samimi bir âşık, benden tam bir aşkla, başıma gelen açma olaylarını ve şehadet sırlarını kendisine anlatmamı istedi, melekler âleminin gelinlerinin ve bana tecelli eden kudret nurlarının harikalarının, ilahî elbise makamındaki tecelli ve inişin hususiyetlerinin, vecdlerimde Zâtın yüceliklerinin saf perdesinin açılmasının , sarhoşluğum ve ayıklığım, gündüz ve gece ve yüce Allah'ın huzurundan bana açtığı bilinmeyen ilimler; böylece onun için yolunun ilanı ve gizli dünyada kalbinde ve ruhunda en yakın arkadaşı olacaktır.

Seçkin Sufi üstat çevresinin dışındaki hiç kimseye hitap etme girişiminde bulunmaz. Bugün anlaşıldığı şekliyle bir otobiyografi düzenine pek benzemiyor. Ruzbihan'dan yaşadıklarını anlatmasını isteyen ismi açıklanmayan kişi, genellikle peygamberlerle bağlantı kurduğu bir grup olan "samimi olanlardan" (siddiqin) bir sevgili olarak anılır. Cüneyd'in "ebedi olanın dünyevi olandan tecrit edilmesi" olarak tanımladığı ilahi birliği arayanlardan biri olarak Ruzbihan'ın muhatabı, bir bakıma İslam'a yol gösterebilecek tesettürler, sırlar, tecelliler, kendi içsel ruhsal yaşamı ve ilahi telkinlerle ilgilenmektedir.. Ruzbihan, bir dereceye kadar Sufi arkadaşı için manevi bir öğretmen olarak hareket ederken, bunu gayri resmi bir şekilde yapar ve zaman zaman ona yan açıklamalar yapar.

Ruzbihan, düzenli olarak Tanrı'dan hem kendisine hem de arkadaşına yardım etmesini ister, ancak manevi halleri ve vecdi, çalışmanın sonundaki bir pasajdan gördüğümüz gibi, çabanın sonucu olarak değil, bir lütuf olarak görür.

Elli beş yaşımdayken, şimdiye kadar uzanan tüm zaman boyunca, gizli dünyanın perdesini açmadan, Tanrı'ya şükür, yanımdan ne bir gün ne bir gece geçti. Tekrar tekrar büyük şahitlikler, sonsuz nitelikler ve örnek yükselişler gördüm ve bu, Yüce Allah'ın bana olan lütfundandır. "Lütuf Allah'ın elindendir ve onu dilediğine verir" (Kur'an 3:73). Rahmeti için dilediğini seçer. Velilerini ve peygamberlerini sebepsiz ve sebepsiz yere, cihad ve terbiye ile, filozofların dedikleri gibi değil, bu makamlarla yücelten Allah'a hamd olsun - Allah yeryüzünü onlardan arındırsın!

Ruzbihan'ın anlatmak üzere olduğu deneyimler, ancak onun nerede olduğunu ortaya çıkardığı ölçüde bir harita oluşturur. Bu deneyimlerini yakın bir arkadaşına açıklamaya istekli olsa da, bir içsel düşünce yöntemi önermiyor.

Ruzbihan, tasavvuf velileri ve peygamberler arasındaki yakın ilişkiyi göremeyen ergin olmayanlara manevi tecrübe anlatmanın çok zor olduğunu belirterek, arkadaşının ricasına kendi tepkisini tarif etmeye devam ediyor:

Bu benim için zordu, çünkü geleneksel ilim ehlinin anlamadığı bu aşamaları sunmakta büyük bir zorluk var. Bu yüzden bizi eleştirir, kınarlar ve ızdırap okyanusuna düşerler. Muhammed ehlinin inkâra ve muhalefete düşmelerinden ve helak olmalarından korkarım; çünkü ihlaslı kimselerin ortaya çıkışına inanmayan, peygamberlerin ve elçilerin mucizelerini inkar eder. Çünkü velâyet ve nübüvvet denizleri iç içedir...

18...Sırların Açılması

Yani bir anlamda onun içsel yaşamının olaylarını ifade etme ihtiyacı yadsınamaz; azizliğin delilleri ima yoluyla gösterilmelidir. Sonuç olarak, Ruzbihan kendi hayatı ve koşulları hakkında ilk başta kolay olmayan bir şey söylemeyi gerekli bulacaktır.

“Dostum bu ibretlik makamlara ve bu asil hallere olan talebinizi erteledim. Çünkü gençliğimde, sarhoşluğum, savurganlığım ve coşkunluğum günlerimdeydim. Melekler âleminin ortaya çıkışı ve kudret harikalarının tecellisi kalbimde, ruhumda, vicdanımda ve aklımda gerçekleşti. Ebediyette ve kıtlıkta ilk ve nihai okyanuslarda yüzdüm ve sağır taşların ve yüksek dağların dayanamayacağı Sıfatların ve Öz'ün ortaya çıkışını keşfettim. Hayatımın başlangıcından bugüne başıma gelenleri yazsaydım, kitap ve sayfalar dolusu ağır olurdu”

Ancak Ruzbihan kalemini eline aldığında varidatlar akmaya başlar. Yavaş yavaş, ilk anılarından başlayarak sebze satma mesleğini bırakıp Sufilere katıldığı on beş yaşına kadar olan ruhsal deneyimlerini ve yaşam koşullarını aktarır. İronik olarak, soyadı, bir manav olarak bu kısa gençlik döneminden türemiştir, bu da Sufi Ruzbihan'ı, o dönemde İran'da yaşayan aynı adı taşıyan daha az bilinen birkaç din aliminden ayırmaktadır. Yine de ondan Ruzbihan olarak bahsetmek tercih edilir, tıpkı Tanrı'nın veliyi adıyla çağırdığında yaptığı gibi.

Ruzbihan tam anlatıya başlarken bir bilgi daha düşüyor. **"Bu sırların başlangıcı kalbime düştüğünde on beş yaşındaydım"** diyor ve **"şimdi elli beş yaşındayım."** Dolayısıyla bu hatıra, 577/1181-2 civarında, manevi bir hayatın kırk kameri yıllık doluluk içinde yazılmıştır. Yine de Ruzbihan başlamak için biraz tereddütlü. **"Açılışımın sırlarını, gözden kaçan ince şehadetlerimi size nasıl açıklayayım? Ama bana geçen günlerde açıklanmış olan bazı şeyleri açıklayacağım ve sonra başıma gelenleri size anlatacağım. Allah'ın izniyle"**

Açıkça kronolojik olan hatırat, metnin nispeten küçük bir bölümünü oluşturur ve ayrıntılı olarak incelenmeye değerdir. Ruzbihan'ın en eski anıları, diğer çocuklara Tanrı'nın doğası hakkında soru sorduğunu hatırladığı üç yaşında, onun yeni başlayan bir vecd yaşamasına neden olan bir soru.

Bilin ki (Allah anlayışınızı bereketlendirsin!) Ben sapık cahil sarhoşlar arasında doğdum ve çarşı halkı tarafından **"aslandan kaçan ürkek eşekler gibi"** yetiştirildim (Kur'an 74: 50-51), üç yaşına kadar. Kalbime şu soru geldi: **"Senin Tanrın ve insanların Tanrısı nerede?"** Evimin kapısında bir mescidimiz vardı. Bazı çocuklar gördüm ve onlara, "**Tanrınızı tanıyor musunuz**?" diye sordum. **"Elleri ve ayakları olmadığı söyleniyor"** dediler. Çünkü onlar, Yüce Allah'ın uzuvları ve uzuvları aştığını ana-babalarından işitmişlerdi. Ama bunu sorduğumda içim sevinçle doldu ve koştum ve bana zikir ışıklarıyla ve rabıta ziyaretleriyle olana benzer bir şey oldu ama olayın gerçekliğini bilmiyordum."

Ruzbihan'ın dinsiz yetiştirilmesiyle ilgili yakıcı sözleri, karakteristik olarak kutsal bir referansla çerçevelenir. Bu erken dönem teolojik araştırma ve tepkiye ilişkin hatırası, Tanrı'yı fiziksel niteliklerin ötesinde olarak tanımlayan standart İslami teolojik pozisyonu tekrar okur. Ruzbihan, geçmişe dönük pozisyonundan, sonraki ruhsal deneyimini, o sırada bunu fark edememiş olsa da, Sufi rabıta egzersizlerinin sonuçlarına benzer olarak analiz eder.

Bir sonraki dönüm noktası, yedi yaşında meydana geldi ve Ruzbihan'ın daha sonraki Sufi yaşamına kendini adadığının işaretlerini daha da fazla görüyor.

Kendiliğinden bir hatırlama (zikir) ve Tanrı'ya itaat hali olarak tanımlanır, ardından onun sonraki vizyonlarını karakterize eden tüm aşk metaforlarda tanımlanan vecdlere yol açan muhteşem bir tutkulu aşk ('işk) patlaması izler.

20...Sırların Açılması

Yedi yaşıma geldim ve kalbimde zikir ve O'na itaat sevgisi oluştu. Vicdanımı aradım (efendim) ve biliyordum. Sonra kalbimde tutkulu aşk oluştu ve kalbim tutkulu aşkta eridi. O zaman aşktan deliye dönmüştüm ve o zaman kalbim sonsuz hatırlama okyanusunda ve kutsallığın parfümlerinin kokusunda bir dalgıçtı. Sonra kedersiz vecd ziyaretleri bana göründü ve kalbimi nezaketle ve gözlerimi yaşlarla karıştırdılar. Yüce Allah'ın zikri (zikri) dışında ne olabileceğini bilmiyordum. Ve o zaman bütün varlığı sanki güzel yüzlermiş gibi görüyordum ve bu süre zarfında inzivaya, dualara, ibadetlere ve büyük şeyhlere hacca gitmeye bayılıyordum.

Burada Ruzbihan, bu erken gelişmişliği, tasavvuf zikir pratiğinde ilahi isimlerin meditatif [içinde sükûnet, değişik şuur halleri ile] hatırlamasını taklit ederek, kendiliğinden Tanrı'yı hatırlamasına bağlayarak, mesleğinin odaklandığını görüyor. Bunu takip eden deneyim, onun daha sonraki yaratılış vizyonlarının bir güzellik teofani [bir insan veya başka bir canlının bir tanrıyı görmesini ifade eden terimdir.] olarak üslubunun tipik bir örneğidir. Ruzbihan, daha sonra, büyük Sufi pirlerinin türbelerini ziyaret etme arzusu da dahil olmak üzere, Tasavvufun rabıta ve ritüel uygulamalarına kapıldığını iddia ediyor.

Bir Sufi olarak gelecekteki yaşamına ilişkin bu önseziler ve tahminler, Ruzbihan'ın on beş yaşındayken olağanüstü bir anda doruğa ulaştı.

On beş yaşına geldiğimde sanki gizli dünyadan bana hitap edilmiş ve bana "Sen peygambersin" denmiş gibi oldu. Vicdanımdan dedim ki: "Annemle babamdan, Muhammed'den sonra peygamber yoktur diye işittim, yiyip içtiğimde, tabiatın çağrısına icabet ettiğimde, avret yerken nasıl peygamber olabilirim?" Bu kusurların peygamberlerde olmadığını düşündüm, zaman geçti ve tutkulu bir aşkta kayboldum. Akşam yemeğinden sonra dükkânımdan kalktım ve abdest almak için çöle gittim. Güzel bir ses işittim, vicdanım ve özlemim sarsıldı. Dedim ki, **"Siz konuşan! Benimle**

kalın!" Yakınımdaki bir tepeye tırmandım ve şeyh kılığında güzel bir insan gördüm ama konuşamıyordum. İlâhi birlik (tevhid) hakkında bir şeyler söyledi, ama ben bundan hiçbir şey anlamadım. Başıma büyüleyici bir şaşkınlık geldi.

Ruzbihan'a seslenen bu ani ses, onun bir peygamber olduğunu duyurur ve Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin [salla'llâhü aleyhi ve sellem] peygamberliğinin kesinliği konusunda standart İslam teolojisinin kabul görmüş bilgeliğine meydan okur. Bu pasaj, onun daha önceki üç yaşında Tanrı'yı bulma arayışıyla bir paralellik oluşturur. Orada da standart bilgelik, insanlığın ötesine geçemeyeceği bir sınır çizerdi, ama bu, kendiliğinden bir coşkuyla çürütüldü. Merakla, Ruzbihan'ın biyografilerini yazanlar bu pasajı tartışmalı buldular ve onun erken yaşamının özetlerinde bunu gizlediler.

Kendisi geçmişe bakıldığında bu duyuruda sorunlu hiçbir şey görmedi. Sonra bir Sufi Pir, ilahi birlik hakkında esrarengiz bir şekilde konuştuğunda ortaya çıktığında, Ruzbihan tepkisini aşkın ileri aşamalarını, "büyüleyici" ve "şaşkınlık" ifade eden terimler kullanarak tanımladı.

Meşreb ül Ervâh/ The Spirits' Font 'ta Ruzbihan, normal bir deneyim olarak peygamber olarak adlandırılmak.

Meşrebü'l-ervâḥ. Tasavvuf hakkında geniş bilgi veren en önemli eserlerden biridir. Arapça yazılmış olan eserin Farsça adı Hezâr u Yek Maḳām'dır. Meşrebü'l-ervâḥ, kulun mânevî yolculuğu sırasında aşması gereken makamlardan bahseder. Günümüze kadar gelen 1001 makam üzere yazılmış tasavvufî tek eser budur. Meşrebü'l-ervâḥ, tasavvuf edebiyatında o döneme kadar bilinmeyen birçok yeni makam ve terim ihtiva etmesi bakımından da ayrı bir değer taşımaktadır. Eser Nazif Hoca tarafından yayımlanmıştır (İstanbul 1974)

Allah'ın makamı, dostuna/azizine seslenir, onu peygamberlerin adıyla kendine çağırır. Bu, iyilik makamı ve iyilikseverliğin görünümü, ezelden önceki seçim ve

ebedi lütfun önceliğidir. **Velîlik ve peygamberlik, gnosiste ikiz kardeşlerdir.** Arif (Allah vicdanını mukaddes kılsın) der ki:

"[Bunda] bir sakınca yoktur. O, aşkın olan, birlik anlarında kendi ezelî adıyla onu [aziz] olarak adlandırır." [Peygamber] (salla'llâhü aleyhi ve sellem) dedi ki: "Ümmetimin alimleri İsrailoğullarının peygamberleri gibidir."

Bu, Ruzbihan'ın "evlilik ve nübüvvet okyanuslarının iç içe geçtiği" şeklindeki daha önceki gözleminden daha da ileri gider; Yani ikizler. Ruzbihan'ın buradaki argümanı, Tanrı'nın birine peygamber, hatta ilahi bir isim demesi durumunda, bunun bir birlik sıcağında söylendiği için hiçbir sakıncası olmadığıdır. **Bundan da Ruzbihan'ın kendisine peygamber olarak hitap edenin Tanrı olduğunu hissettiği sonucuna varılabilir.** Bütün bu pasajın, itiraf edilmelidir ki, peygamber ile evliya arasındaki ayrımı silmeye yönelik, çoğu Sufi otoritesinin izin vereceğinden çok daha ileri gider.

Bu vizyondaki bir sonraki aşama, bir dereceye kadar bir dönüşüm sahnesi olarak kabul edilebilecek olan dramatik bir krize yol açtı.

“Korkuyordum ve insanlar etrafta dolaşıyorlardı. Dışarıda bir harabeye dönmüştüm ve gece çökene kadar orada kaldım. Sonra ayrılıp dükkânıma döndüm ve sabaha kadar esrime, keder, iç çekişler ve gözyaşları içinde orada kaldım. Şaşırdım ve şaşkına döndüm. Dilimde istemsizce "Affın! Affın olsun!/Affet..Affet" sözleri geldi. Dilim tutulmuştu ve sanki saatlerce günlerce oradaymışım gibi. Orada bir saat daha oturdum. Sonra ecstasy / coşkunluk beni boğdu ve para kutusunu ve kıtlık zamanı için dükkanda tutulan her şeyi yola attım. Kıyafetlerimi yırttım ve çöle gittim. Büyülenmiş ve hayretler içinde, ağlayarak ve kendinden geçmiş halde bir buçuk yıl o halde kaldım. Her gün büyük coşkular ve gizli ziyaretler oluyordu. O vecdlerde göğü, yeri, dağları, çölleri, ağaçları sanki hepsi ışıkmış gibi gördüm. Sonra bu rahatsızlıktan sakinleştim.”

Bu esrarengiz karşılaşmanın duygusal sonuçları, Ruzbihan'ın sonraki deneyimlerinin tipik bir örneği olacaktır - vecd, keder, gözyaşı ve iç çekişler. Peygamberlere uyan ve itaat eden müminler tarafından Kuran'da (2:285) okunan "[bizi] sen bağışla" (gufraneke) sözünü tekrarlayarak Allah ile diyaloga girmeye zorlanır. Olağandışı herhangi bir günah miktarını, ancak hem peygamberde hem de evliyada bulunan insan kusurluluğunun yüksek bilincini belirtir.

Sonunda, tipik olarak Sufi yolunun başlangıcı olarak kabul edilen dünyadan kararlı bir şekilde uzaklaşma anı gelir. Ruzbihan, eşyalarını sokağa atar ve çöle doğru yola koyulur ve orada esrikliğe kapılır. Burada Augustinus'ta olduğu gibi din değiştirme konusunda bir ıstırap değil, konuşanın bir insan mı, bir melek mi yoksa Tanrı mı olduğu açık olmasa da, bir Sufi ustası biçimindeki kişisel bir ziyarete verilen vecde bir yanıt görüyoruz. Sufilerle yaptığı uzun çalışma ve disiplin, daha sonra Ruzbihan'a bu erken deneyimleri analiz edip tanımlayabileceği bir kelime hazinesi verecektir.

Ruzbihan, Sufilerle ilk karşılaşmalarını çok az ayrıntıyla aktarır, yalnızca inisiyasyonunu simgeleyen bir törenle tıraş edildiğini ve alışılmış kişisel kibir, ibadet ve Kur'an çalışmasını üstlendiğini belirtir.

“O örtüden kurtuldum ve sûfilerin büyüklüğünü arzuladım. Bu yüzden güzel ve güzel saçlarım olmasına rağmen saçımı traş ettim. Sufilerin arasına girdim, onların yanında çalıştım, uğraşlar ve tatbikatlar yaptım. Kuran'ı okudum ve ezberledim. Zamanımın çoğu Sufiler arasında, vecd ve ruh hallerinde geçti. Ama bir gün ribatın damına çıkıp gizli dünya üzerine tefekkür edene kadar, bana örtünme yolunda hiçbir şey olmadı. Muhammed'i,[salla'llâhü aleyhi ve sellem] Ebu Bekir, Ömer, Osman ve 'Hepsini onun önünde gördüm ve bu benim ilk tecellimdi [radiya'llâhü anhüm].

Ruzbihan'ın bu süre zarfında vecd ve ruh hallerini normal durumu olarak görmesi dikkat çekicidir. Ancak bu noktada, onun ilk “açılışı” gerçekleşir, Hz. Bu vizyon,

24...Sırların Açılması

Ruzbihan'ın Peygamber Muhammed ile olan bağlantısını ve onun en yakın varislerine olan yakınlığını hemen işaret ediyor gibi görünüyor.

Şu ana kadar Ruzbihan, birlikte çalıştığı hiçbir sûfînin adını ve gittiği yerleri zikretmeye gerek görmemiştir. Yine de, daha sonra açıklayacağı gibi, herhangi bir pirin doğrudan rehberliğinden açıkça yararlanmaksızın, yüksek düzeydeki ruhsal deneyimlere erişti:

“O zaman bir ustam yoktu ve kurtulanlardan bir usta ve rehber arayarak evime [Paşa] döndüm. Sonra Yüce Allah beni Şeyh Cemaleddin Ebl el-Vefa' ibn Halil el-Fasa'i'ye (Allah ona rahmet etsin) yönlendirdi ve o da acemiydi. Ve Yüce Allah, beraberinde bana egemenliğin ve kesintisiz açılımların kapılarını açtı ve onun eşliğinde manevi haller, sayısız vecd ve açığa çıkma gerçekleşene kadar gizli bilimler ve dini gizemlerle fışkırıyordu.”

Bu kısa referans dışında, Ruzbihan'ın hemşehrisi ve ilk ustası Cemaleddin hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Yine de, Ruzbihan'ın ondan aynı zamanda bir acemi olarak bahsetmesi dikkat çekicidir, özellikle de şaşırtıcı bir dizi varidat onun eşliğinde gerçekleşmeye başladığından. Ruzbihan'ın biyografilerini yazanlar, herhangi bir yetkili makam veya bilinen herhangi bir soy tarafından onaylanmadan bir rehber olarak hareket eden bu bilinmeyen Sufi meslektaşından görünüşte rahatsız oldular. Aslında Şemseddin, Ruzbihan'ın hayatını anlatırken [Keşfü’l-esrâr ve mükâşefetü’l-envâr] Sırların Açılması'nın açılış bölümlerini Farsça'ya çevirdiğinde Cemaleddin'in adını gizlemiştir; Şemseddin'in “Ruh al-Cinan fi sirat al-shaykh Ruzbihan/The Spirit of the Gardens, on the Life of the Master Ruzbihan],'daki düzenlenmiş versiyonuna göre, Ruzbihan'ın "sayısız vecd ve ifşaları", Peygamber ve Halifeler hakkındaki vizyonunun basit bir devamıydı ve şimdi Paşa'da bir ribata taşınıyor. Bu sansür şunu gösteriyor: Cemaleddin'in varlığının, Ruzbihan'ı peygamber olarak adlandıran semavi

ses gibi, menkıbe yazarının iletmek istediği velîlik modeliyle çeliştiği. Bunun yerine menâkıbe, Ruzbihan'ın tasavvufunun meşruiyetini garanti altına almak için tamamen ayrıntılı bir inisiyatif soy kütüğünü ikame eder.

Tesettür ve Giyinme/ Gizlenme ve Saklanma: Temel Metafor

Mistik Deneyim

Ruzbihan'ın yazılarında ve özellikle Sırların Açılması'nda örtünme ve giyinme metaforu sürekli bir tema olarak işliyor. Yukarıda bahsedildiği gibi, örtünme, ilahi doğanın bir tür aşkınsal algısıdır ve adından da anlaşılacağı gibi, birinin bir örtüsünü yırtması anlamını hala taşır. Peçenin kadınların örtünmesiyle ilişkilendirildiği bir toplumda, örtünme eylemi, inzivaya çekilme engelini kırma, mahremiyete birdenbire giriş anlamına gelir. Aynı şekilde giyimin, bazıları halifelik mahkemesinin tören törenleri ve Sufizm'de inisiyatik kıyafetlerin paralel kullanımı ile ilgili olan, törensel ve ritüel türden birçok çağrışımları vardır. Ruzbihan için bu toplumsal çağrışımlar aynı zamanda ilahi-insan ilişkisinin dinamiklerinin de simgesidir. **Tanrı bilgisi, yaratılmış doğanın peçelerinin, en azından teoride, ilahi Öz açığa çıkana kadar art arda yırtıldığı bir açma sürecidir.** Ancak ilâhî tecelli, sıfat ve fiillerin görsel tefsirleri ile gerçekleşir ve Allah bu vasıfları bir insana bahşettiğinde, bu tecellî, insanlığa ilahlık elbisesi (iltibas) bahşeder. Ancak bu iki açma ve giyinme hareketi bir paradoks yaratır, çünkü her türlü tezahür, ne kadar yüce olursa olsun, Tanrı ile insanlık arasına bir engel koyar; her tezahür kaçınılmaz olarak bir perdedir.

Ruzbihan'ın diğer yazılarından, özellikle Vecdli Sözler Şerhi'[Mantiq al-asrar/The language of Consciences] nden, örtünmenin sadece bir vizyona engel olmadığı, aynı zamanda yaratılışı bir teolojik olarak ifşa eden bir sembolizm olduğu açıktır.

[Manṭıḳu'l-esrâr bi-beyâni'l-envâr. Baklî bu Arapça eserini ruhun bir nevi taşkınlığı olan şathiyeleri izah etmek için yazmıştır. Meşhur ve büyük sûfîlerin şathiyyâtının söz konusu edildiği eserin sonunda

26...Sırların Açılması

Hallâc'ın Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn'inin şerhi ve tasavvuf terimlerinin bir fihristi yer alır. Eserin üç yazma nüshası bilinmektedir (bk. GAL Suppl., I, 735). Manṭıḳu'l-esrâr'ın içinde bulunan Hallâc'ın Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn şerhinin bir kısmı L. Massignon tarafından yayımlanmıştır (Paris 1913).]

"İlahi elbise" (iltibas) terimine geri dönersek, Ruzbihan'ın bunu, Tanrı ile insanlık arasındaki bağlantı olarak "şekil" (suret) olarak ifade eden iki Nebevî sözle ilişkilendirdiğini görürüz. '

Birincisi, iyi bilinen sözdür (Yaratılış 1:27'yi hatırlatır), "**Tanrı Adem'i kendi suretinde yarattı."**

Bu, Tanrı'nın niteliklerinin yaratılış (halk) sırasında insan doğasının bir parçası haline getirildiğini iddia eder. Diğer hadis 35, Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin [salla'llâhü aleyhi ve sellem] vizyoner bir deneyimini anlatır ve Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini hatırlatır: "Ben rabbimi suretlerin en güzelinde gördüm." , başka bir hadisin emrini yerine getirmek için "Allah'ın sıfatlarını giyin." Böylece "İlahi elbise", hem ilahi yaratılış tarzı olarak hem de güzelliğin marifetlilere vizyoner biçimde vahyedilmesi olarak teofani anlamına gelir.

Tesettür ve tesettür fenomenolojisi o kadar önemli bir konudur ki, Ruzbihan başka bir yerde ona bütün bir risaleyi, Peçe ve Örtülerin Tefsiri'ni ayırmıştır.

Tanrı'yı yaratılıştan ayıran bu sembolizmi burada incelemek istiyorum, Sırların Açığa Çıkması'ndaki bu yaygın sembolizmi, aşkınlık olarak açmayı tecelli olarak "ilahi kıyafet" ile karşılaştırarak incelemek istiyorum. sonsuz bir saklambaç oyunu olarak, tesettür ile tanrısallık arasındaki diyalektiğin tipik bir örneği şu pasajdır:

Birliğin gaddarlıkları bana göründü, ama Eylemler dünyasının etkileri benimle kaldı. "Allah'ım tecrit edici birlik vasfı ile sana ulaşayım" dedim. Sonra yaratılış dünyası bana, dağın zirvesinden bir dolunay gibi ya da dumansız alev kıvılcımları gibi yükselen on dört günlük ay gibi göründü. Tanrı beni o dünyaya soktu. Dış arazların

derisini döktüm ama onlardan tamamen kurtulamadım, çünkü o makam kutsallığın, aşkınlığın ve yok oluşun makamıdır. Orada bana gerçeğin gerçeklerini anlattı' ve vicdanım yandı. Bana, "Bu birlik dünyasıdır" denildi ve kitabımda okuduklarım, "Onun gibisi yoktur" (Kur'an 42:11)

Burada Ruzbihan, ilahi Niteliklerin tezahürüyle hala bağlantılı olan bir vahiy ile başlar, böylece Tanrı'dan, birliğin (tevhid) izolasyonu (tecrid) yoluyla, yani herhangi bir çok yönden çıplak bir birlik yoluyla yaklaşmasına izin vermesini ister. Tanrı ona birlik (vahdaniyye) dünyasına dönüşen bir yaratılış vizyonu gösterir ve Ruzbihan, bir yılanın derisini değiştirmesi gibi yaratık niteliklerini atarak sınırlarını aşmaya çalışır. Ancak onun çabası başarısız olur ve Tanrı bunu açıkladığında onun için gerçeklik tüketilir. Bütün bunlar, Tanrı'nın eşsiz aşkın doğası üzerine ünlü bir Kur'an metninin vizyoner bir yorumunu oluşturur. Bu örnekte, gerçek örtünün açılması metaforu, derisini döken bir yılan imgesinde zar zor ima edilir ve bu imge, kirleri yakıp yok etme imgesiyle pekiştirilir. Yine de, yaratılmış nitelikleri aşma sorunu, ilahi niteliklerin tezahürü ile muğlak bir şekilde yan yanadır.

Ruzbihan, daha genel olarak, ilahi aşkınlığı, Tanrı'nın eşsizliği üzerine bir Kur'an metni üzerine yorum yapan genişletilmiş bir vizyonda temsil etme sorunu üzerinde düşünür.

Onu gece yarısından sonra, bin türlü güzellikte görünmüş gibi gördüm, aralarında yüce bir benzerlik görkem gördüm: "Onun [göklerde ve yerde] en yüksek benzerliği vardır ve o, güçlüdür, hakimdir. (Kur'an 30:27). Sanki kırmızı gülün görkemi gibiydi ve bu bir benzerlik. Ama Allah onun bir benzerine sahip olmasını yasaklar - "Onun benzeri yoktur" (Kur'an 42:11). Yine de sadece bir ifadeyle tarif edemem ve bu tarif benim zayıflığım ve acizliğim ve ebediyetin niteliklerini kavrayamama perspektifindendir. Ebediyetin nehir yatağında gazap yılanlarının barındığı çöller ve

çorak topraklar vardır. O zaman biri ağzını açsa, yaratılıştan ve geçicilikten hiçbiri kaçamazdı. Ebedi hükümdarı tasvir edenden sakının, çünkü onun birliğinin okyanuslarında tüm ruhlar ve vicdanlar boğulur ve onun büyüklüğünün ve kudretinin yüceliğinde kaybolurlar.

Ruzbihan, kırmızı gülün ilahi güzelliğindeki ezici ilahi güzel vizyonunu kavramsallaştırmak için mücadele ediyor. Tanrı'yı bir benzerlik yoluyla tasavvur etmek için kutsal metinlerde destekler olsa da, bunlar ilahi doğanın karşılaştırılamazlığı üzerinde güçlü bir şekilde ısrar eden başka bir eğilime karşıdırlar. Ruzbihan, sembolizmin yetersizliğinin temel sorununun bu olduğunu itiraf eder, ancak bunu iletmek için ironik bir şekilde, suretlerin sonsuzlukta nasıl tüketildiğini göstermek için ilahi gazabın daha dramatik sembollerine (yılanlar, okyanuslar) başvurur.

İlâhi tecellî ile gizleme arasındaki salınım, Sufi'nin sorgulama deneyimlerini nüanslı ayrıntılarla anlatan günlükten dramatik bir pasajda canlı bir şekilde aktarılır.

Kendi sınırlamaları tarafından engellenen ruh, yükselen bir kuş olarak tasvir eder.

Allah'ı melekler aleminin pencerelerinden birinden, tüm yaratılışı tatlılık ve zevkten eritecek bir surette gördüm. Benimle konuştu ve bana defalarca nazik davrandı. Ezan vaktine kadar böyle kaldım. Gizlenenin kapıları açıldı ve kuşum, yüce ve kutsal olan merhametlinin güzelliğini arayarak düşünce ve geçicilik şeklinde uçup gitti. Ama varoluşu geçemedi, çünkü zamansallığın geçiş noktasına tanıklık ederek değil, bilgiyle ulaştı ve bunun ötesinde körlük ve hayal gücünden başka bir şey görmedi. Kutsallığın ışıklarından hiçbir şey algılamadı ve acı çekti, geri döndü ve uzun süre tereddüt etti. Tanrı güzellik şeklinde tezahür etti ve yakınlığı ve birliği için mükemmel bir özlemle beni vizyonuna koydu. Sonra saklandı ve ben boşta kaldım. Yüce Dost zatı şeklinde tezahür etti ve çehresi ile beni şaşkına ve tutkulu hale

getirdi. Sonra beni terk etti ve saklandı ve ona tanık olmanın tatlılığı kalbimde kaldı. Mahremiyet makamında kutsallık esintilerinin kokuları kurudu ve huşu nuru yüreğimi doldurdu, sanki Tanrı bir anda büyüklük suretinde yanımdaymış gibi. Düşüncelerim ve kalbim karıştı ve ruhum uçtu ve aklım kaçtı ve sırlarım soğudu ve vecd anım neşeliydi. Bana ihtişamının ışığını gösterdi.

Bu anlatımla ilgili çarpıcı olan şey, hareket ve karşılaşma duygusudur, ruh ile Tanrı arasında asla çözülmeyen bir ileri geri harekettir. Ruhun yükselişi engellenir, Tanrı tezahür eder ve gizler, ancak kesinlik yoktur; tezahür etme ve saklanma arasındaki bu değişim, düzinelerce pasajda gerçekleşir. Sorun bilgi ile çözülmez, çünkü bu sadece körlüğe ve (Ruzbihan'ın başka bir yerde dediği gibi) bilmemeye yol açar; Ruzbihan'a göre, yalnızca tanık olmak gibi mistik deneyim biçimleri Tanrı'yla karşılaşma aracı olarak hizmet eder.

Ruzbihan bazen vizyonun sınırlılığından bıktı ve Tanrı'nın onu ilahi Öz'ün ötesine götürmesini istedi.

Tanrı'yı heybet ve güzellik, güç ve büyüklük şeklinde gördüm; İlâhi kıyafetin imaları ile gördüm ve dedim ki, **"Allah'ım, dostum ve efendim, ilahi elbisenin sınırları içinde seçilmiş rüyâyı bana daha ne kadar göstereceksiniz? Bana saf ezeliyet ve devamlılığı göster!"** Ve dedi ki, "Hz. Musa ve İsa bu makamda mahvoldular." **Ve Tanrı, ebedi özünün ışığının bir atomunda kendini gösterdi ve ruhum neredeyse yok oldu. Bu yüzden ölümden ve o zaman diliminde, o saatteki halime göre hayatımın sona ermesinden korktum.**

Öz'ün ifşasına dair bir ipucu bile vizyon sahibini yok etmek için neredeyse yeterlidir. Yine de bir dilenci gibi vizyon ve vizyondan fazlasını istemeye devam etmelidir.

Allah bana büyüklük perdesini açtı ve perdelerin ötesinde bir azamet, kuvvet, kuvvet ve kudret, yaratılışın göstermesi mümkün olmayan okyanuslar ve nurlar gördüm. Şaşkın bir dilenci gibi büyüklüğün kapısındaydım. Bana büyüklük köşklerinden konuştu ve dedi ki, "Dilenci! Buraya nasıl geldin?" Ona karşı geniş hissettim ve "Allah'ım, dostum ve efendim! Senin lütfundan, cömertliğinden ve cömertliğinden" dedim.

Mutlak aşkınlık ile tezahürün gerekliliği arasındaki gerilim asla ortadan kalkmaz. Ruzbihan her ikisinde de ısrar ediyor ve deneyiminin dinamizmini yaratan ikisi arasındaki hareket.

Ruzbihan, Allah'ın aşkınlığını ifade etmek için zaman zaman geleneksel teolojik dile, özellikle de "nasıl [sormadan]" formülüne başvurur (Hanbeliler ve Eş'ariler gibi bi-la keyf) dindar grupları bu ifadeyi Görünüşte anthropomorphic [Antropomorfizm ya da insan biçimcilik, insanî niteliklerin başka bir varlığa atfedilmesidir.] kutsal metin pasajlarının, kipleri hakkında entelektüel spekülasyonlara girmeden gerçek gerçeği.

Tekliğindeki değişimi aşar ve yaratılışı tarafından kuşatılamaz. Ben Allah'ı seyrediyor, sıfatların ortaya çıkmasını ve Zât'ın nurlarını bekliyordum ve Allah ebedî yüzünü "nasılsız" gönlüme tecelli etti; Sanki ona dış gözle bakıyor gibiydim ve gizli dünya onun ihtişamının görünüşünden parlıyordu. Sonra ortaya çıktı ve tekrar tekrar saklandı .

Ruzbihan için bu "nasılsız" ifadesi, soyut bir inanç inancından fazlasını ifade eder; tarif edilemez bir vizyonu anlatır. Bir başka örnekte ise Ruzbihan'ın gözüne görünen formları reddederek aşkın bir vizyon arayışında olduğunu, ancak buna rağmen Tanrı'nın ona insan suretinde tecelli ettiğini görüyoruz.

Gizlenenin harikaları bana şekiller olarak göründüğünde, Tanrı'yı "nasılsız", azamet ve güzellik niteliğiyle görene kadar onları reddettim... . Sonra Allah'ın asliliğine hayret ettim ve onu en güzel suretlerde gördüm. Kalbimde, "Birlik dünyasından semboller makamına nasıl düştün?" diye düşündüm. Yanıma geldi ve seccademi aldı ve **"Ayağa kalk! Bu düşünceler ne? Sen benden şüphe ediyorsun, ben de senin gözünde güzelliğimin suretini yaptım, beni tanıyasın ve beni sevesin"** dedi. Üzerinde sayamadığım heybet ve güzellik ışıkları vardı. Sonra onu her an başka bir [formun] güzelliğinde gördüm.

Tanrı'nın formdaki tezahürü, O'nun aşkınlığı ile gerilim içinde olmasına rağmen, insan perspektifinden görüldüğü gibi, her iki mod da ilahi doğada içkindir.

Ruzbihan ilahi aşkınlık üzerine rabıta yaptığında, bazen kendini vizyonlara gerçekten güvenilmemesi gerektiğine ikna etmeye çalışıyormuş gibi görünür. Tanrı'nın nasıl tüm yaratılmışların üstünde olduğuna dair standart formüller ileri sürer, ne insanbiçimcilikle (teşbih) yaratılışla benzemez, ne de soyutlama yoluyla ondan koparılır.

Tanrı uzayı ve zamanı aşar. Kendi kendime dedim ki, "Eğer bu varlıklar ve zamansallık gibi bir şey şimdi [gerçek] varlık olarak mevcut olsaydı, o zaman bunun bir benzeri, yukarıda ve aşağıda, sağda ve solda, önce ve arkada sonsuza kadar var olurdu. Bu, aşan Allah'tır. Bütün bu [yaratılışı] ve [herhangi biri] ondaki tecelileri nasıl arayacak ve Allah, zatını kendisine sonsuzluk sonrası tecelli etmek istemiyorsa, onu kim görecek?." Arayarak hayretler içinde kaldım ve onu heybet ve güzellik suretinde evimde **"en güzel suretlerde"** görünce, aşka, hasretle mest oldum, sevgim ve muhabbetim arttı. . Vecd ve ruh halimde, kalbim insanbiçimcilik ve soyutlama hikayesini hatırlamıyordu, çünkü onu görünce aklın ve bilimin izleri siliniyor. Teolojik formüller vizyonlardan önce kayboluyor.

32...Sırların Açılması

Ruzbihan, ilahi aşkınlığı belirtmek için zaman zaman terimlerini iki katına çıkaran retorik bir araç kullanır. Bu şekilde Tanrı'ya tanımlı bir betimleyici terimi uygulayabilir, ancak aynı zamanda Tanrı'nın terimin sınırlarının ötesinde olduğunu da belirtir: "**Yakınlığın yakınlığı, yakınlığın yakınlığı, birliğin birliği durumu budur. O, benim düşüncemden ve vicdanımdan onun dışındaki her şeyi yok edinceye kadar böyle kaldı. Ben onda, özün özünde ve gerçeğin gerçekliğinde kaldım."**

Ancak Ruzbihan, vizyonların meşruiyetini savunuyor. Ruzbihan'ın sözlerini duyunca meleklerin ve peygamberlerin ağladığı ve Allah'ın mırıldandığı bir rüyâyı anlattıktan sonra okuyucusuna şöyle seslenir:

“Oğlum, kim bu örtülerin açılmasından şüpheleniyorsa, bunu insanbiçimcilik şüphesiyle yapıyor; kutsallık ve yakınlık kokularını koklasa da, birliğe ve sonuca ulaşamaz. Bunlar, kutsalın deneyimleri, yücelerin niyetleri ve mükemmeller arasındaki aşkınlık makamlarıdır. Din ehli, amellerin vasıtasıyla, kendilerinin, ezelî emirler, ezeliyet nurlarının zuhurları ve sıfatların nitelikleri olduklarını kabul ederler.

Görüntüler, insanbiçimsel bir kuramın sonuçları değil, ilahi lütfun ürünleridir. Ruzbihan'a göre, örtünmeyi soyut doktrin statüsüne indirgeyenler, onları deneyimlemekten acizdir.

Bununla birlikte, vizyoner deneyim, herhangi bir tür tuhaf içsel olay değildir. Ruzbihan, kaynakları daha düşük psikolojik yetilere dayandığı için reddedilecek olan içsel deneyim türlerini ayırt etme konusunda keskin bir duygu sergiler.

Allah'ın gizli olduğunu bilmeden önce bu perdeler aracılığıyla tecelli etmesi gerekir.

Bir gece psişik hayallerle, önemsiz hayallerle ve manevi hayallerle karşı karşıya kaldım. Peçelerini yırttım ve zarafetlerini gördüm ve bazı şekillerini düşündüm, kalbimin gözünden kaçtılar. Bazılarını görünce göğsüm sıkıştı ve [düşük] derecem

karşısında hayrete düştüm, ta ki Allah'ın güzelliği birdenbire bana görününceye kadar öyle bir güzellik ve güzellik ortaya çıktı ki tarif edemem. Dedim ki: **"Allah'ım! Şahit olmadan önce örtüldüğüm bu suretler nedir?"** Dedi ki: **"Bu, beni azametimin ilk açılışlarında, beni bu perdeler aracılığıyla tanıyıncaya kadar arayan içindir ve bu, marifet makamıdır; beni onlarla tanıyan kimse [gerçek] bir bilen değildir. İşte bu, şehadet ehlinin cihad makamıdır."** Sonra beni gizli olanın perdesine soktu ve celâl ve güzellik elbiselerinin çoğuyla bana sıfatlarını gösterdi. Sonra saklandı ve onun önünde kendimi küçük düşürdüm, çünkü birliğin tatlılığını ve güzelliğe olan özlemin zevkini buldum.

Bir kez daha, aşkınlık gizliden ayrılmaz olduğu gibi, örtünme de ilahi tezahürden ayrılamaz.

Tanrı'nın vizyoner formlarda ortaya çıkışı, Ruzbihan'ın diğer insanlarla ve aslında tüm dünyayla ilgili deneyimlerine kadar uzanıyordu. Yusuf ve Züleyha'nın (Kur'an'ın 12. suresinde anlatıldığı gibi) romantizmini hatırlatan karakteristik bir iç alemine çekilmede Ruzbihan, ilahi güzelliğin teofanisine daldırılır.

Sonra onun güzelliği bana, ezelî sıfatlarda helak olduktan sonra mevcudiyetimden dolayı, hepsi de bana karşı lütufkâr olan değişik çeşitlerde göründü. Beni yakınlık ve yakınlık şarabıyla kazandı. Sonra gitti ve nereye baksam onu yaratılışın aynası olarak gördüm ve bu onun, **"Nereye dönersen dön, Allah'ın yüzü oradadır"** sözüydü. Sonra ona olan özlemimi artırdıktan sonra benimle konuştu, o da bir düşüncemin ardındanydı ve kendi kendime, **"Onun güzelliğini kesintisiz görmek istiyorum"** dedi. "Züleyha ile Yusuf'un durumunu hatırlayın, çünkü Züleyha Yusuf'a suretini altı yönde gösterdi, böylece Yusuf onun suretini görmeden hiçbir yönü görmesin. " Tecelliler ve insanbiçimciliği aşsa da, her atomdan Tanrı'yı gördüm. Ama o, yalnızca birlik

okyanuslarında boğulanların ve tutkulu aşk makamında ebediyetin eylemlerinin sırrını bilenlerin bildiği bir sırdır .

Ruzbihan, okuyucuyu bu görüşü tecelliler ve insanbiçimcilik [İttihat ve hulul] sapkınlıkları açısından yorumlamaya karşı uyardığında, bunun daha çok aşka ilham veren ilahi bir güzellik vizyonu olduğunu belirtir.

[İnsanbiçimcilik/ Antropomorfizm Tanrı'yı ve benzeri kavramları, insan olmayan bütün varlıkları insan biçiminde düşünme, insanın özelliklerini onlara aktarma.]

Ruzbihan, genel olarak tesettür ve tanrısallıkla giyinme bağlamında mistik deneyimi yalnızca ilahi lütfun bir ürünü olarak yorumlar. İlahi Nitelikler veya işlemler hakkında hiçbir teori oluşturma, vizyon getiremez.

Bu ruhanî bir haldir ve sırrı, bu efendi sırlarının dile getirilmesiyle, sıfatın meydana getirilmesiyle, lütufların ortaya çıkmasıyla, yeterli merhametle veya huzur veren nimetlerle mümkün olmaz. Arif ve âşık olan senatörlerinde şefkat uyandırır ve onun lütfu olmasaydı, geçiciliğin kazalarına eşlik etmekten, yüzünün yüceliklerinin nurlarını nasıl kavrarlardı? Gücünün mükemmelliği ile ortaya çıksaydı, tüm yaratılış tüketilirdi. Merak etme dostum; Peygamberlerin ve ihlaslı kimselerin üzerine bu tür örtülerin benzerleri inmiştir, fakat onlar bunu ancak "ilâhlık elbisesi" ifadesiyle nakletmişlerdir. Özünü ve Niteliklerini bireylerin nitelikleriyle kavrayan herkesi aşar.

Peygamberlerden ve evliyalardan gelen Allah hakkındaki haberler aldatıcı değildir, çünkü onlar gerçek örtünün açılmasına dayanırlar, yine teofanik / tanrının görünmesi "ilahiliğin giysisi" olan peygamberlik ve evliya raporları biçimleriyle nakledilirler, ancak bu varidatlar kuşkusuz sınırlı ve kendi başlarına olmayacaklardır. Çünkü herkes için yeniden açar ve yaratır.

Ruzbihan'ın içsel yaşamına örtü açma, o kadar belirgin bir biçimde egemen oldu ki, yaşamının oldukça erken bir aşamasında, Sufilerin "disiplin" ve "mücahit" olarak adlandırdıkları özel rabıta egzersizlerini ve hatta zikri ya da zikri -Allah'ın isimlerini- hatırlamayı terk etti.. Oldukça sıra dışı bir pasajda, yirmi yılı aşkın bir süredir bu uygulamaları terk ettiğini hatırlıyor ve şunu öne sürüyor:

Ruzbihan otuz beş yaşındayken standart Sufi egzersizlerinden bu ani ayrılma gerçekleşti.

Öğrencilik günlerini, beni bunaltan çabanın gereklerini ve yirmi yıl boyunca kalbimden kayıp düştüklerini hatırladım. Disiplinsiz ve çabasız kaldım ve velilerin ilahileri ve önceki birçok disiplin alıştırmaları, sanki onları marifet mahkemesinde onaylamıyormuşum gibi kalbimden uçup gitti. Çünkü benim yanımda irfan, lütuftan ve bunların dışındaki şeylerden [yani disiplin ve gayretten başka] yararlanır, çünkü bu sıradan insanların marifetidir. Ama bu konudaki düşüncemi reddettim ve ne zaman kalbime bir düşünce gelse endişeleniyordum. **Bana gizli bir ziyaret ile geldi ve Tanrı bana iki kez açıldı. İlki güzellik biçiminde, ikincisi büyüklük biçimindeydi. Yüzünün güzelliğine gönül gözüyle baktım ve bana dedi ki:** "Benim asil yüzüm onlara örtülü kalırsa, cimrilik ve disiplinle bana nasıl ulaşırlar? Bunlar benim âşıklarımın seçkinleri ve Ariflerden yakın olanlar; benim aracılığımla ve güzelliğimin ortaya çıkması dışında bana yol yoktur." Vecdlerden, ruh hallerinden ve ziyaretten sonra, birlik itikadına ve dilediğine dilediğine dilediği gibi lütuf seçimine döndüm: "Rahmet Allah'ın elindedir, verir. Onu dilediğine verir" (57:29). Ve bunun tatlılığı ben uyuyana kadar kaldı.

Ruzbihan, Sufi uygulamasından olağandışı ayrılmasını hatırlarken bile, bu düşüncenin vizyon arayışından bir sapma olduğunu gördü ve gerçekten de sonraki deneyimde Tanrı, çaba ve disiplinle ilgili olarak lütuf sorunuyla doğrudan konuştu.

Cevap açık: **mistik deneyimler topluluğu aracılığıyla deneyimlenen lütuf, Tanrı'nın tam deneyimine giden tek yoldur.**

Yüce Dostun Teofanileri / tanrının görünmesi

İlâhî sıfatların tecellileri, haşmet (celal) ve güzellik (cemât) olmak üzere iki temel kategoriye ayrılır. İlahi yönlerin bu standart İslami ayrımı, gazap (kahr) ve lütuf (lutf).

Görünüşte dualite olmasına rağmen, bu, Tanrı'nın dünyayla ilişkisini kutupluluk açısından tasvir etmenin bir yoludur. Bu ilahi sıfatların haşmet ve güzellik olarak sınıflandırılması Sufiler arasında iyi bilinir ve muhtemelen ilk olarak Sufi çevrelerinde ilahi isimler üzerinde tefekkür etmenin deneyimsel sonuçları nedeniyle geliştirilmiştir. Hucwuri, heybeti huşu deneyimiyle, güzelliği ise yakınlık (üns) deneyimiyle ilişkilendirir. O, "Allah'ın cemaline şehâdet edenler devamlı surette rü'yet arzularken, şahidi Allah'ın azameti olan kimseler kendi vasıflarını devamlı olarak inkar ederler ve kalpleri huşu içindedir" der.

Zâtı ilâhiyatlarından başlayarak, bu başlık altına birkaç tür perde açmayı ekliyorum: Ruzbihan'ın statüsünü ortaya koyan inisiyatif vizyonlar da dahil olmak üzere, otorite ile ilgili tüm vizyonlar; kutsallar ve peygamberler arasındaki ilişkiyi manevi otoriteler olarak tanımlayan vizyonlar; ve ilahi gücün saf teofanileri.

Ruzbihan'ın ve diğer evliyaların statüsüne ilişkin rüyetlere bu kadar çok zaman ayırmak ilk bakışta tuhaf görünebilir, çünkü bunlar görünüşte azametin ilahi sıfatlarından ziyade insanları ilgilendirmektedir. Ne de olsa, haşmet sıfatlarına şahitlik etmenin, kusurlu insan özelliklerinden bir tiksinti doğurduğu varsayılır. Ruzbihan'ın inisiyatif vizyonlarını haşmet teofanileri başlığı altına yerleştirirken, onun evliyalık retoriğinin anahtarının, otoritenin ilahi niteliklerini alan deneyimlere dayandığını öne sürüyorum. Kozmik olarak şişirilmiş bencilliğin hayal ürünü ürünleri

olmaktan çok uzak olan bu vizyonlar, Tanrı'nın kendi otoritesinin ürkütücü görkeminden pay alır. Tasavvuf geleneği, İslam öncesi Arapların övünme yarışmasının retorik özelliklerini en eski diyalojik beyanlarına dahil etmiştir. Kişinin manevi otoritesine ilişkin ifadeler, kişinin maneviyatının kanıtı olarak hizmet etseler bile, övünme yarışmasının durumu ritüel biçimini almıştır. Hallac'ın "**Ben Gerçeğim (Tanrının Hakikati)"** sözünün onun egosunun yok edildiğinin kanıtı olarak anlaşılmasında olduğu gibi, bu köklü yorum ilkesi genel olarak vecd sözlerinin anlaşılmasında temeldi. **Ruzbihan'ın vizyoner deneyim tarzı için, vizyon olmadan aşkın ilahi Öz'ün bilgisi olamaz; sonuç olarak, vizyonerler olmadan Tanrı'nın bilgisi olamaz.** Onunki mistik bir evrendir; mistiklerin onun içinde en önemli rolü oynaması şaşırtıcı olmamalıdır. İbn Arabi ile birlikte yaratılış Tanrı'nın tecellisi için esastır.

İnisiyatik Vizyonlar

Ruzbihan'ın görümleri onun ruhsal otoritesini çeşitli biçimlerde kaydeder. En çarpıcı görsel dizilerden biri, Sufi düşüncesinde 360 veliden oluşan görünmez hiyerarşideki en yüksek makamın unvanı olan dünya ekseninin veya kutbun (kutb) eski kozmik sembolizminden yararlanır; Ruzbihan, diğer yazılarının birçoğunda hiyerarşinin doğasını kendisi detaylandırmıştır.

Bu erken vizyonda, Sufi pirleri gibi giyinmiş, ancak tıpkı Ruzbihan'a benzeyen iki gizemli figür, onun için tereyağı ile tereyağlı saf beyaz ekmekten “Küçük Ayı yağı”ndan oluşan bir yemek hazırlar. Bu beyan, ilk göründüğü kadar esrarengiz değildir; Küçük Ayı (Ursa Minor) takımyıldızı, göklerin etrafında döndüğü, göksel kuzey kutbuna (Arapçada kutb olarak da adlandırılır) en yakın takımyıldızdır. ' "Küçük Ayı'nın yağı" fikri, görünüşe göre Küçük Ayı'nın sütünden öz olarak indirgenmiş ruhsal bir yağın özü. İşte Ruzbihan'ın evinin çatısında görülen görüntüyü kaydeden metin:

38...Sırların Açılması

Bana benzeyen tasavvuf elbiseli iki yakışıklı şeyh gördüm. Havada asılı duran bir su ısıtıcısı gördüm ve iki şeyhin çubukları dumansız, hafif bir yanmayla yandı. Çadırlarından sarkan bir masa örtüsü gördüm. Onları selamladım ve onlar bana gülümseyerek baktılar; onlar yakışıklı şeyhlerdi. İçlerinden biri masa örtüsünü alıp açtı ve masa örtüsünün içinde güzel bir kase ve birkaç somun saf beyaz ekmek vardı. Çanaktaki somunlardan bir kısmını kırdı ve kap üzerinde, soluk bir yağa benzeyen, ağırlıksız, ancak ince bir ruhani madde içeren çömlek [içindekileri] alt üst etti. Yemek yemem gerektiğini işaret ederek beni işaret etti, ben de yedim. Ben hepsini yiyene kadar benimle biraz yediler. İçlerinden biri, "Bilmiyor musun? Çaydanlığın içinde ne vardı?" dedi. "Bilmiyorum" dedim. "Bu Küçük Ayı'nın yağı, senin için aldık" dedi. Kalktığımda düşündüm, ama bir süre sonra bunun melekler âlemindeki yedi kutba (kutb) bir ima olduğunu anladım. Yüce Allah, makamlarının saf özü için beni seçti ve bu, yeryüzünde bulunan yedi kişinin mertebesidir. Sonra Küçük Ayı'nın [yıldızlarına] döndüm ve onların, Allah'ın bana tecelli ettiği yedi pencere olduklarını gördüm. "**Aman Tanrım! Bu nedir?" dedim. Her hayali aşan Tanrı, "Bunlar tahtın yedi penceresidir" dedi.**

Bu vizyonda, sembolizm ancak biraz düşündükten sonra Ruzbihan için netleşti. Tüm olay, dünyanın yedi kutbunu veya kutbunu gösteren yedi yıldızın manevi özünü emdiğini gösterir. Bu vizyondan sonraki sırada tekrar kutupsal dil yankılandı, Ruzbihan cennete açılan "pencereler" olarak bu yıldızlarda nöbet tutar ve Tanrı ona Küçük Ayı'dan tezahür eder ve ona neden olur. anlatılmaz dönüşümlere uğramak, ta ki **"Bu makam için bütün yaratıkların üzerine seni seçtim"** diyene kadar. Ruzbihan'ın içsel benliğini simgeleyen figürler tarafından yönetilen ilahi yemekle başlayan inisiyasyon, onun çağın eşsiz manevi figürü olarak statüsünün tasdik edilmesiyle doruğa ulaşır. Vizyonun arkaik kozmik temeli, ruhsal tezahürün yeri olarak görsel dünyanın önemini pekiştirir.

Ruzbihan'ın inisiyatif vizyonları aslında daha ilk ortaya çıktığı andan itibaren başlar. Ruzbihan, Şeyh Cemaleddin ile Paşa'da yaşadığını anlattıktan hemen sonra, kendi ruhani otoritesinin doğrudan ifşasını kaydeder.

Tanrı'yı evimin çatısında kudret, haşmet ve sonsuzluk nitelikleriyle gördüm. Bütün dünyaymış gibi gördüm, şaşaalı bir ışık, çok yönlü ve harika. Ve beni nurların ortasından, Fars dilinde yetmiş defa çağırdı: **"Ruzbihan, seni velîlik için seçtim, aşk için de seni seçtim. Sen benim dostumsun ve sevgilimsin. Korkma, korkma, kederlenme, çünkü ben senin Tanrınım ve her amacında seni gözetliyorum."** Diz çöküyordum ve defalarca diz çöktüm. Sonra vecd okyanusları beni ele geçirdi, hıçkırıklar ve artan çığlıklarla boğuldum; Bundan çok nimet/feyz aldım.

Chodkiewicz'in işaret ettiği gibi, ne korku ne de üzüntü emri, velilikle ilgili olarak en sık alıntılanan Kuran ayetine (10:62) bir göndermedir: "Allah'ın dostları için korku yoktur, onlar üzülmezler." Ruzbihan, ruhsal kariyerinin başlangıcından itibaren "Tanrı'nın dostu" (veli) veya aziz olarak onaylanmıştır.

Ruzbihan'ın vizyonları sık sık onun çağının eşsiz azizi olarak statüsüne atıfta bulunur. Bu, hiçbir yerde Ruzbihan'ın Tanrı'nın yeryüzündeki halifesi (halifesi) olarak tanımlanmasıyla sonuçlanan uzun bir diziden daha çarpıcı biçimde doğrulanamaz. Bu makamın, Peygamber'in vekili veya halefi, yani halife olarak halifeden ayırt edilmesi gerektiğini anlamak önemlidir. Allah'ın halifesi olmak, Kuran'ın açıkça Adem'e atfettiği bir roldür (2:30), bu yüzden Ruzbihan burada özellikle kozmik bir rol için seçilmiştir. Bu vizyon, büyük bir yakınlık sahnesinde Tanrı'nın güzelliğinin vahiyleriyle başlar. ; Ruzbihan, nazik konuşmalardan sonra, "bana huzurundan şaraplar içirdi, tarif edemediğim şaraplar" diye hatırlıyor. **Bu noktada Ruzbihan, peygamberleri sorgular ve Allah ona onların ilâhlıkta yok edildiğini haber verir.** Yine de ilk dört halife ve tüm meleklerle birlikte ortaya çıkarlar ve Allah herkese gül ve

inci yağdırır. Ruzbihan bütün peygamberlerden, meleklerden ve halifelerden bir öpücük aldıktan sonra Allah hepsine şöyle duyurur:

Ben kulum Ruzbihan'ı ebedî saadet, velâyet (vilayet ve lütuf) için seçtim ve ona ilmimin ve sırrımın kaplarını koydum, bundan sonra ayrılık işleri ona düşmez. Onu bana isyan etmekten korudum. Ondan sonra onu sebat ve doğruluk ehlinden yaptım. O benim dünyada ve alemlerde benim halifemdir. Onu seveni severim, ona buğz edenden nefret ederim. Hiç kimse benim hükümlerime isyan etmez. Kimse emrimi reddetmez, çünkü ben "istediği zaman amel edenim" (Kur'an 107:11).

İlahi otoritenin göğün ve yerin en üstün liderleri önünde bu nefes kesici teşhiri tek bir şeye işaret etmektedir: **Ruzbihan, Tanrı'nın yaratılış üzerinde vekili olarak atanmıştır.** İlâhî bilgi ve sırrı almış olan Ruzbihan, aynı zamanda (şii imamların niteliklerini anımsatan bir dille) günahtan veya Allah'a itaatsizlikten "korunmuştur" ma(sum) ile ilgilidir.

Bir başka vesileyle Ruzbihan, Bu durumda yaratılışın vekili olarak seçilmesine ilişkin bu aynı ifadeye geri döner.

Duyuru, aşağıda daha ayrıntılı olarak tartışılacak olan Fars kraliyet sembolizminin bazı süslerini kullanarak, ilahi otoriteyi daha da güçlü bir şekilde öne süren çağrışımlarda ifade edilmektedir. Rüya başlarken Ruzbihan, Allah'ın ribat kapısında ud çaldığını ve tüm yaratılışta mutluluk yarattığını görür. Bu ışık anından itibaren vizyon, 'Yüce Dost' kategorisine kayar:

Ondan önce sık sık onu, her şeyden önce davulda (tabut) çalarken gördüm. Bununla, bunu benim saltanatımı göstermek için yaptığını belirtir. Benim zamanımda beni dünya üzerinde hükümranlık ve halifelik (hilafet) olarak seçti. Bu ve benzeri şeyler, seçilmişlik, kabul, seçilmişlik ve Gerçek birlik O, kerubilerin ve ruhanîlerin

kalblerinin ve fanilerin kalblerinin ne düşündüğünü aşar. Bunlar onun evliyalara olan lütfunun âdetleridir ve hadislerde buna benzer pek çok şey vardır. Peygamberlerin, peygamberlerin ve evliyaların önderi, bu zuhuratların ortaya çıkmasından sonra benim şüpheli olduğumu zanneden kimse, velîlerin vecdlerinin ve sûfîlerin mestlerinin bir tek kokusunu bile almamış bir ahmaktır. Bu hadis-i şerifi sembolik anlıyorlar.

O [Peygamber] dedi ki, "Yüce Allah, Zâtının suretini dilediği şekilde gösterir"

Davullar, Pers krallığının törensel saray aksesuarlarıdır, kıskançlıkla korunan bir ayrıcalıktır. Onlar, padişah, "imparator" ile ilgili bir terim olan Ruzbihan'ın otoritesinin (saltana) bir işaretidir. Onun vekil olarak seçilmesi, Tanrı'nın azizlere olan lütfunun bir parçasıdır ve kanıt, yalnızca aptalların inkar edeceği örtülerin açılmasıyla sağlanır.

Diğer birçok durumda, Ruzbihan, Tanrı'nın sevgisinin nesnesi olarak özel statüsünde onaylanmıştır; o Allah'ın sevgilisidir. Tanrı, aziz yaratılmadan çok önce, Ruzbihan'ın memleketine defalarca hacca geldi. "Seni yaratmadan önce, gizlilerin rahminden 70 defa seni aramaya geldim ve seninle 70.000 yıl o bölge ve gizlilik arasında çöller ve okyanuslar olduğu halde, senin için yerlerini ziyaret ettim. Sonra bana yaklaşana kadar yaklaştı ve ben gizlenip yok olana kadar yaklaştı"

Allah, cennet ehline şöyle duyurur: "Ey cennetlikler! Ben her gün ezelden bu pencereye 70.000 defa geliyorum ve ben cennete Ruzbihan'a kavuşma özlemiyle bakıyorum"

Tanrı birçok kez Ruzbihan'ı okşayarak ya da gürleyerek adıyla çağırır

42...Sırların Açılması

Ruzbihan, manevi seyrinde peygamberlere ve meleklere katılır bir şahin gibi, sevgisini almak için Tanrı'nın bileğine geri döner. Tanrı onunla oturur ve bir aşık gibi ağlar, ona yardım ettiğine ve uyurken onu gözetlediğine dair güvence verir

"İşte ben buradayım. Tanrı'nın sevgilisiydim ve beni sevdi ve bana, dilediğinin dışında, yaratıklarından hiçbirinin duymaya dayanamayacağı bir nezaketle davrandı"

Ruzbihan'ın otoritesi, birçok vizyonda görünen Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem tarafından da doğrulanır. Peygamber (ardından diğer peygamberler ve evliyalar gelir), güçlü inisiyatif çağrışımları olan sahnelerde Ruzbihan'ı öper, bazen de ona yemek ve turban verirler. Sonsuzluğun çöllerinde uzun bir karşılaşma gerçekleşir:

Gizli çöllerde Tanrı'yı arıyordum. Gördüm- Muhammed'i salla'llâhü aleyhi ve sellem o çöllerin yollarında; boyu Adem'inki gibidir ve üzerinde beyaz bir gömlek ve bembeyaz bir sarık vardır; yüzü kırmızı bir gül gibiydi. Nitelikler, yüzü Tanrı'yı aramak için sonsuzluk dünyasına doğru ilerlerken gülümseyerek onu duyurur. Beni görünce bana yaklaştı; aynı hedefe ve amaca sahip çölde iki yabancı gibiydik. Bana iyi davrandı ve dedi ki, **"Ben bir yabancıyım, sen de öylesin; bu çöllerde benimle gel de Tanrı'yı arayabilirsin."** Böylece 70.000 yıl yol kat ettik, belli yerlerde oturup yemek ve içmek için. Beni besledi ve başka bir yabancıya şefkatle davranan bir yabancı gibi bana nazik davrandı. **Ebediyet perdesine ve ezeliyet köşklerine yaklaştığımızda uzun bir süre durduk ve Allah'ı göremedik. Yokluğundan endişe duyduk. Sonra Allah Muhammed salla'llâhü aleyhi ve selleme göründü ve ben onu gördüm; belki yalnız bırakmıştır ama ben Allah'a ve sevgilisine nasıl davrandığına bakıyordum. Zaman geçti ve aralarında benim bilmediğim sırlar oluştu. İkisini de gördüğümü ve ikisinin de beni kabul ettiğini düşündüm.**

Bu vizyon daha belirsizdir; Ruzbihan öncelikle bir Peygamber'in tanığı ve takipçisi, esrarengiz bir güzergahta Allah'ı arar, ancak sonuçta hem Allah hem de Peygamber tarafından kabul edilir.

Ruzbihan'ın inisiyatif senaryoları, Muhammed salla’llâhü aleyhi ve sellemin [salla'llâhü aleyhi ve sellem] yanı sıra diğer peygamberleri de içerir. İbranice İncil'deki (Hezekiel 3:1-3) Hezekiel'in vizyonunu hatırlatan bir vizyonda Ruzbihan, büyük peygamberlerin kutsal kitaplarını alır ve kutsal yazıları yer, onların ilhamını tamamen içselleştirdiğini gösterir:

Gizli dünyada parlayan bir ışıkla aydınlatılmış bir dünya gördüm. Tanrı'yı heybet, güzellik ve ihtişam giysisi içinde gördüm; bana sevgi okyanusundan bir içki doldurdu ve beni yakınlık makamıyla onurlandırdı. Bana kutsallık dünyasını gösterdi ve ben sonsuzluk atmosferinden geçince kudret kapısında durdum. Orada bulunan bütün peygamberleri gördüm; Hz. Musa'yı elinde Tevrat, İsa'yı elinde İncil, Davut'u elinde Zebur, Muhammed'i [salla'llâhü aleyhi ve sellem] elinde Kuran ile gördüm. Hz. Musa bana yemem için Tevrat'ı verdi, İsa yemem için İncil'i verdi, Davud yemek için Zebur'u verdi ve Muhammed yemek için Kuran'ı verdi. Adem bana içmem için en güzel isimleri [Tanrı'nın ve En Büyük İsim'ini] verdi. Tanrı'nın peygamberlerini ve azizlerini ayırdığı seçilmiş ilahi bilimler hakkında öğrendiklerimi öğrendim (32). (İlmi yedi yuttu.. içselleştirdi)

Ruzbihan'a bahşedilen ilimler, peygamberlerin ilminden hiçbir şekilde aşağı değildir. Tanrı'nın, cennette Adem'e ve Muhammed'e “En uçtaki ağacın (Sidretü´l-Münteha´nın) yanında” (Kur'an 53:14) tezahür ettiği gibi Tanrı'nın kendisine tezahür ettiğini gördü. Bu peygamberlik deneyimlerinin tekrarı, Ruzbihan'ın **"velilik ve nübüvvet okyanuslarının iç içe geçtiği..."** ifadesiyle ima edilmektedir.. Bu ilke, peygamberleri ve melekleri, Ruzbihan'ın hepsinin önünde bir ud çalan veya sarhoş

bir dansçı olarak oynadığı büyük tarihi Sufilerin eşliğinde, saygıdeğer Sufi üstatları olarak giyinmiş olarak gösteren vizyonlarda biçim alır.

Hatta Ruzbihan, kendi perdesini açmasını, evliyaların "ilhamından" (ilham) farklı olarak genellikle peygamberlerin deneyimi için ayrılmış bir terim olan "vahiy" (vahiy) terimiyle nitelendirecek kadar ileri gider. Ruzbihan, şiirine ender bir göndermede bulunarak şiiri bu vahyin bir yan ürünü olarak nitelendirir. Tanrı'nın terk edilmiş bebek Hz. Musa üzerindeki sevgi dolu gözetimine atıfta bulunan bir Kur'an pasajını alıntılayarak devam eder ve onun vahiyini İsrail peygamberininkiyle zımnen karşılaştırır.

Şiir yazayım, alkışlayayım, ağlayayım diye beni kışkırttı ve vefat ettirdi. Tanrı bize ve size bol büyük mucizeler ve örnek hediyeler bahşetsin! Bu açılmanın kaynağı, uyandıktan sonra, ancak yatağımdan kalkmadan önce, özel vahiy ile karşılaşmamdır. **Benim gözümde yeşeresiniz diye, size kendimden bir sevgi bahşettim, dedi. Sırlarla dolu armağanlarla ve ışık kıvılcımlarıyla geleceğini biliyordum.**

Vizyon, Tanrı'nın Ruzbihan'ı tekrar gök katına çağırmasıyla sona erer, bu onun ruhsal durumuna bir başka göndermedir. Başka bir yerde Ruzbihan, çektiği acılardan (favori bir eşin ölümü) dolayı Muhammed'e [salla'llâhü aleyhi ve sellem] hitaben bir Kuran pasajıyla (68:1 4) kendini teselli eder ve ilahi lütuf konusunda kendisine güvence verir. Bu pasajların hiçbiri, Ruzbihan'ın kariyerinin başlangıcında, onu bir peygamber olarak tanımlayan garip duyurunun kapsamına girmez. Yine de, bu rahatsız edici karşılaştırma, Ruzbihan'ın peygamberlik niteliklerini benimsediği bu vizyonlarda uzaktan yankılanıyor. **Peygamberlik ile evliyalık arasındaki ilişki ileride daha detaylı olarak ele alınacaktır.**

Daha ileri bir dizi inisiyatif vizyon, 'Ruzbihan'ı geçmişin büyük Sufi azizleriyle ve Sufizmde özel inisiyatik roller oynayan 'Ali ve Hızır' gibi figürlerle ilişki içinde

gösterir. Hatta dört Sünni fıkıh mezhebinin (eş-Şafi'i, Ebu Hanife, Malik ve Ahmed ibn Hanbel) kurucuları, hepsi de Tasavvuf acemileri gibi traşlı kafalarla Ruzbihan'ı tebrik etmek için kısa bir görünüm bile var. Bir inisiyatik vizyon, Ruzbihan'ın daha önce yalnızca 'Ali tarafından geçilmiş olan bir bilgi okyanusunda yüzdüğünü tasvir eder; Aşağıda göreceğimiz gibi (s. 123), bu vizyon, Ruzbihan'ın torunları tarafından, Ruzbihan'ın kazanılmasından ziyade 'Herkes'in lütfunun bir örneği olmak için 'Alid dindarlığı' yönünde yeniden yorumlandı. Benzeri, ölümsüz manevi rehber Hızır'ın Ruzbihan'a marifetin gerçek meyvesini sunduğu başka bir erken vizyondur:

O zamanlar gerçeklik bilimlerinden habersizdim. Hızır'ı (aleyhisselâm) gördüm, bana bir elma verdi, ben de ondan bir parça yedim. Sonra, "Hepsini [ye], çünkü ben ondan bu kadar yedim" dedi. Tahttan yeryüzüne bir okyanus gibi gördüm ve bundan başka bir şey görmedim. Güneşin ışıltısı gibiydi ve ağzım istemsizce açıldı ve hepsi mv ağzına girdi. Bir damla kalmadı ama içtim.

Burada Ballanfat'ın da işaret ettiği gibi elma görüntüsü, Adem'in yediği Cennet meyvesini çağrıştırır, ancak Ruzbihan için yasak bir meyveden ziyade ilâhî hakikatlerin marifetini elde etmek için bir zorunluluktur. Bu vizyonların her ikisinde de, ezoterik öğretmen tarafından yönetilen inisiyasyon, karakter olarak gerçekten deryavari olan bir bilginin aktarımını ifade eder.

İnisiyatif vizyonlarının tümü, Ruzbihan'ın otoritesinin açık iddiaları değildir veya en azından oynayacağı rolün her zaman net olmadığını şart koşmalıyız. Ruzbihan'ı, Kutup'tan sonra gelen vekiller (abdal) olarak bilinen görünmez azizler hiyerarşisinden figürlerle ilişkilendiren rahatsız edici bir vizyonda durum budur. Ruzbihan'ın onlarla ilgili olarak kendini nasıl gördüğü şöyle:

Ebedi şafak vaktinde Yedeklerin kanına daldım ve o bana bunu gösterdi ve Yedeklerin kanına boyandım. Kendi kendime dedim ki, "Ben kimim onların arasında?

Belki onlardan biriyim." Boyalarının üzerinde o boyadan daha hassas bir boya gördüm ve bunun benim kanım olduğunu belirtti. Sevinçten mest oldum ve defalarca bağırdım.

Bu kesinlik devam etmedi, çünkü Ruzbihan düşündükten sonra, bu görünümün, kendisinin Tanrı tarafından katledildiğini gördüğü eski bir deneyimle ilişkili olup olmadığını merak etti, böylece kanıyla dolu hendekler ve melekler kendilerini orada meshettiler; yeni vizyonun, bir öncekinin ortaya çıktığı gibi, bir felaket alameti olması mümkündü. Fakat Allah'tan yardım istedi ve yakınlık makamlarında hızla kendini kaybetti. Ruzbihan'ın Yedeklerin rütbesiyle bu özdeşliği, Kutup ve diğer pozisyonlarla ilgili diğer vizyonları göz önüne alındığında çok önemli görünmemektedir, ancak daha sonra Yedekleri Hızır ve İlyas ve Sufi'nin eşliğinde azizlerin merak uyandıracak eylemler gerçekleştirir gördüğünü kısaca kaydeder.

Yukarıda tartışıldığı gibi, Ruzbihan bundan hemen hemen hiç bahsetmez.

Yaşayan Sufiler, ancak erken yaşlardan itibaren eski azizlerin türbelerine hac yapmak için çekilmişti. Gençlik anılarının son kısmında, Ruzbihan'ın Fars bölgesindeki Sufi mezarlarına bir dizi hac ziyareti yaptığını görüyoruz. Bunlar, tam olarak iyi organize edilmiş turistik geziler değildi, çünkü o ve arkadaşları bazen nakliye hayvanlarından yoksundu ve diğer zamanlarda geceleri "cinlerin geçidi" gibi korkutucu yerlerde kayboldu. Bu yolculuk sırasında, Ruzbihan ve arkadaşları bir zamanlar Paşalı Şeyh Faris Ebu Müslim adında bir onuncu yüzyıl Sufi'sinin bir görüntüsü tarafından kurtarıldılar ve Paşa'ya ulaştıklarında, belirtilmemiş bir suç için af dilemek için şeyhin mezarına gittiler. Orada Ruzbihan, orada gömülü olan şeyhin torunları arasında, erken dönem büyük Sufi Ebu Yezid Bistami'nin pirleri olan "Ebu Yezid'in efendileri" ile ilgili bir vizyona sahipti. Bu, Ruzbihan'ın kendisini Kuran 7:73'ün "Tanrı'nın devesi" olarak tanımladığını gördüğü bir dizi başka vizyona yol

açtı; bu, Şeyh Faris ve Şiraz'ın en ünlü velisi Şeyh Ebu Abd Allah bin Hafif'in bir vizyonunda doğrulanan bir noktadır.. Bu açmanın içeriği belirsiz olsa da, önceki yüzyılların ünlü sufilerinin Ruzbihan'ın statüsünü teyit etmek için öne çıkmaları önemlidir.

Fars'ın yerel azizlerinin rolü, Ruzbihan'ın konumunun belgelenmesinde son derece önemliydi, ancak bu olumlamaları bildiren inisiyatif vizyonlar yalnızca geçmişin azizlerine aittir. Bir örnekte Ruzbihan bildiriyor,

Kendimi Şiraz'daymış gibi gördüm ve tahtı ve taburеyi görene kadar cennetin kapıları açıldı. Ebu Abdullah ibn Hafife'yi ve bütün efendileri, sanki Allah'ın beni oraya çağıracağını umuyorlarmış gibi, ayrılıp toplandıklarını gördüm. Allah onlara tecelli etti ve onlar o anda iç çekip inliyorlardı ve bunların hepsi bana olan hasretlerindendi.

Ruzbihan'ın Şirazlı evliyalar tarafından bu genel takdiri, Paşa'da yaşarken ve Şiraz'a taşınmayı düşünürken ayrı bir önem taşıyordu. O zaman, her iki yerin azizlerini içeren doğrulayıcı bir vizyon, hareket için iyi kehanetlere tanıklık etti. Ruzbihan, Paşa'da bir mezarlıkta kendini görmüş ve bir evliyanın kırmızı elbiseli, başında kırmızı şapkalı bir ermişin mezarından çıktığını görmüş. O ayağa kalktığında Paşa'nın bütün efendileri onunla beraberdi. Sonra onunla Şiraz'a geldiler ve Şiraz'ın tüm pirleri, kasabaya varana kadar onları karşılamak için mezarlarından kalktılar .

Yerel evliyalar çemberinin ötesinde, Ruzbihan, erken dönem Sufilerin en ünlüsü ile ilişkisini gösteren çarpıcı vizyonlar anlatır. Bu vizyonlar, dikkate değer bir derecede övünme retoriğinden pay alır; İşte burada Ruzbihan'ın burada ileri sürdüğü iddialar o kadar abartılı ki, tüm nüanslar ortaya çıksın diye tam bir incelemeyi hak ediyorlar.

Sonra Şeyh Ebu Abdullah ibn Halife'yi, Ebu İshak Şehriyar'ı, Cüneyd'i, Ruwaym'i, Bayezid el-Bistami'yi ve bütün efendilerin at sırtında Allah'a gittiklerini gördüm. Allah'ın huzurunda duruyorlardı ve Cüneyd, Ebu Yezid ve birkaç büyük pir, Allah'a benden daha yakın olmak isteyerek beni selamladılar. Hepsi onu özlediler ve bağırdılar, arkalarını döndüler ve heyecanlandılar, öyle ki dünya onlardan titredi. Tanrı'yı kutsal bir dağda gördüm ve beni yaklaştırdı. Dağ yüksekti ve Tanrı beni yanına oturttu ve defalarca yakınlık şaraplarını bana döktü. **Beni Allah'ın hiçbir mahlukuna anlatamayacağım bir surette lütfetti ve o açıldı ve orada güzel sıfatlarının nurları ondan tecelli etti. Sufiler o dağın eteğindeydiler, dağa çıkamadılar ve Allah o dağa Büyüklük/Kibriyalık Dağı dedi.** Birlik dünyasının ışıkları o dağa bağlandı. Orada sarhoş oldum, öyle bir halde ki dünya insanları aşırı güzellikten eriyecekti. Allah bana tasvirinin yüceliklerini giydiriyor, yüzüme ve saçlarıma kırmızı güller saçıyordu. Sufilerin ortasında yüzümden bir gül düştü ve buna bağırıp sema etmeye başladılar.

Bu vizyonda adı geçen Sufilerin isimleri, erken dönem Sufi üstatlarının yakın çevresine aittir. Atlara binip boş yere Allah'a Ruzbihan kadar yaklaşmayı istemeleri resmi biraz gülünçtür. Tanrı, birçok vizyonda olduğu gibi, Ruzbihan'ı kırmızı güllerle yağdırdığında doruk noktasına ulaşır; bunlardan bir tanesi Sufilerin arasına düştüğünde, onlar vecde kapılırlar. Daha sonra görüleceği gibi, bu özel vizyon bazı tartışmalara neden oldu ve bir durumda Bayazid'in hesabın doğruluğunu teyit ettiği bir dram tarafından karara bağlandı.

Sufi azizlerinin kıskançlığının daha da tuhaf bir açıklaması

Ruzbihan'a doğru, Tanrı müdahale edene kadar aktif olarak ona saldırdıklarını gösteren bir sırayla gerçekleşir.

Kendimi çölde serinletici hallerdeymişim gibi gördüm. Pirler mücevherli taçları ve koltuklarıyla orada duruyorlardı ve her birinin elinde birer tava vardı, sanki mancınıktan taş atarcasına sürekli bana taş atıyorlardı. Bunu en çok teşvik eden,

efendimiz ve önderimiz Ebu Yezid (Allah ruhunu kutsasın) idi. Ama bir anlık durumum orada daraldı ve Allah'tan yardım istedim. Tanrı tezahür etti ve onlara büyük taşlar attı ve hepsi durdu ve kızartma tavalarını attı. Bana yaklaştılar ve bana iyi davrandılar ve o anda büyüklük pavyonlarına ulaştım.

Sahne ilerledikçe peygamberlerin de Ruzbihan'a duydukları kıskançlıktan itip kakmaya başladıkları ortaya çıkıyor.

Bütün peygamberleri, elçileri, melekleri ve evliyaları gördüm. Onların huzurunda Allah'a en uzak ve Allah'a en yakın olanı Peygamberimiz salla'llâhü aleyhi ve sellemdir. Daha sonra Adem, İdris, Nuh, İbrahim, Hz. Musa ve onların peygamberlerden denkleri gibi kıdemli peygamberler geldi. **Beni boğmak ister gibi ittiler.** Tanrı bana soldan [taraftan] yaklaştı ve kırmızı altından bir sütun gibiydi. Bana döndü ve yüzü aydınlandı. Tanrı tecelli etti ve Tanrı beni orada büyüttü. Beni yüce Allah'ın giydirdiği surette, kudret kapılarının önünde gördükleri zaman, her peygamber ve ihlaslı kimse, içlerinden hangisinin benim için ve sevgi için içeceğini bana göstererek, benimle ilgili huzurun şarabından içti. Sonra Allah'ı içkisi ile gördüm ve onlara bunu benim rızam ve benim aşkım için aldığını ve kuluna olan lütfunun kemâli olduğunu gösterdi. Geceleri, arıların vızıltıları gibi spontane/kendiliğimden sesler söyleyerek, zevk ve mutlulukla uyandım.

İlâhî lütuf, herkesin muhalefeti terk etmesine ve Ruzbihan'ın velîliğine içmesine sebep olur. Arılara yapılan kapanış referansı, Kuran'ın vahiy alıcıları olarak arılara atıfta bulunduğunu hatırlatır (16:28, "Nahl" adlı surede).

Kutsal otoritenin inisiyatif vizyonları, Ruzbihan'ın otoritesini krallığa dayalı imajlarla gösteren bir vizyon sınıfı ile tamamlanmaktadır. Bu ilk olarak, Tanrı'nın bu rütbeyi Ruzbihan'a kendiliğinden verdiği erken bir vizyonda ortaya çıkar.

50...Sırların Açılması

Gençlik günlerinde gece yarısı nöbet tutardım. **Bir gece dua ettim ve Tanrı beni en güzel suretlerle geçti.** Yüzüme güldü ve bana bir torba misk attı. "Bana bundan daha büyük bir şey ver" dedim. "İkisi de kral ama sen Fars kralısın" dedi.

Sufilerin ruhani otoritesine uygulanan krallık tasavvuru, hiçbir şekilde emsalsiz değildi. 374/984 gibi erken bir tarihte, anonim bir yazar tarafından Tasavvuf üzerine önemli bir Arapça risale, Sufilerin Gerçeklerinin Açıklamasında, Kralların Ahlakı başlığını kullanmıştır, yazar, "Sufiler, tasavvufun bütün araçlarından vazgeçmişlerdir. Allah'tan başka bir istekleri olmadığı halde, krallık adını nasıl hak etmesinler?" Görünmez evliyalar hiyerarşisi, Allah'ın rehberliğinde gerçek yöneticilerdi; Sünni hilafetin çöküşünü takip eden yüzyıllarda pek çok sufi şah ve sultan gibi unvanları kendi adlarıyla kullanmıştır.

Ruzbihan'ın kraliyet ve aziz otoritesi vizyonları karakteristik olarak Farsça bir tada sahiptir (bazen Arapça eşdeğer kötülük yerine Farsça kral, şah kelimesini kullanır. Uzun bir pasaj, onun melekler ve peygamberler tarafından korunan Tanrı'nın mahkemesine yaklaştığını gösterir. , "melekler diyarının kapısında şehzadeler gibi durmak"

Ruzbihan, ünlü fakih eş-Şâfi'i'yi bir dilenci gibi arka sıralarda görür, ancak kapının içinden ve mahkemenin iç kutsal alanının etrafını saran pembe perdelerin arasından ilerler.

Sonra Tanrı, kozmos dünyasında bana seslenerek, **"Sevgilerim! Onu kimse sevmiyor."** Sonra kalkıp seslendi ve bana adımla adını verdi, ben de onu sevdim. Sonra, yeryüzündeki tüm insanlık arasında beni ayırdığı özel yakınlığı bana gösterdi. Ve o saatlerde azizlere karşı şehzadeler arasında bir kral (şah) gibiydim ve bütün güzel kokulu otlar arasında ilkbaharda kırmızı bir gül gibiydim, sıra sıra, esrime içinde, kızarmış ve gözyaşlarına boğulmuş, gizlice çöllere giren gibiydim.

Bu özel vizyonda, Ruzbihan'ın bir kral olarak tanımlanması prensler arasında, diğer azizlere göre statüsünü gösterir. Daha açık bir ifadeyle, Tanrı ayrıca ona, **"Seni tebrik ediyorum, çünkü sen azizlerimin hükümdarlarından ve aşkım ve marifetim için seçilmişlerden birisin"** der. Diğer vizyonlar salt estetik gücü için krallık imgesini kullanır; Aşağıda incelenecek meleklerin vizyonları gibi, kral imajı da savaşçı güç ve otoriteyi kadınsı bir güzellik idealiyle birleştirir.

Sarhoşluk ve ayıklıktan, gelin elbisesi giyerek, başı ve göğsü açık kadınların bukleleri gibi başımda bukleler olan, güzel bir padişahın (şah) nimet yoldaşları arasında gelin çardağından çıktığına şahitlik ettiğim bir an yaşadım.

Kralın sadece kadın bir maiyeti değil, aynı zamanda Cyrus ve Xerxes'e kadar uzanan saray ritüelinin bir parçası olarak resmi nimet arkadaşları da (nedimler, hizmetçiler) vardır. öyle ki Tanrı'nın Ruzbihan için sık sık şarap döktüğü sahneler, kısmen bu kraliyet motifini hatırlatıyor olarak görülmelidir. Krallık sembolizminin kullanılması, Ruzbihan'ın Şiraz'daki Salgurid Ata beylerinin sarayıyla olan gerçek ilişkileri hakkında bize çok az şey anlatır. Keşf ül-esrar /The Unveiling of Secrets 'ta dünyevi siyasete yaptığı tek gönderme, ilginç bir şekilde, kitaptaki en son açıklama olarak, 585/1189'da şehri harap eden vebadan söz edildikten sonra söylenen bir dua biçiminde gelir:

Keşf ül-esrar /The Unveiling of Secrets

Bir gün ben de alçı dağındaymışım gibi gördüm ve bir grup melek ve alçıdan batıya gidiyormuş gibi görünen bir okyanus gördüm. Ve bana, "Bu denize gir ve batıya doğru yüz" dediler. Ben de denize girdim ve içinde yüzdüm. Ve akşam vakti güneşin bulunduğu yere vardığımda, döküm ve batıdaki dağları küçük tepeler gibi gördüm. Batıdaki dağda bir grup melek gördüm ve onlar güneş ışığıyla parlıyorlardı. Bağırdılar ve "Kiminle olursan ol, yüzün ve korkmayın" dediler. Bunun üzerine dağa

vardığımda, **"Bu okyanusu, Ali ibn Ebi Talib (kerrem'allahü veche radiyallâhü anh Allah yüzünü asilleştirsin) ve ondan sonra senden başka kimse geçmedi"** dediler.

Gnosis Halkının Armağanı, al-'İrjan fi halq ıl-insan/Gnosis on the Creation of Humanity s. 33 de ise bu vizyon:

Açılma dünyasında güçlü bir okyanus gördüm ve o okyanusta yüzmek istedim. Savaşan dalga orduları gitmeme izin vermedi. O okyanusta yüzen ve okyanusu geçen birini gördüm. Arkasından onu takip ettim ve onun geçmesinin bereketiyle yolu buldum ve okyanusu geçtim. Yıllarca anlama giden bu yolda yürüdüm. Kıyıya vardığımda Müminlerin Emiri'ni gördüm (Allah yüzünü asil eylesin). Mübarek ayaklarına kapandım, beni okşadı ve dedi ki: **"Ruzbihan! Ben bu okyanusu geçtim, sen de peşimden gelmenin bereketiyle onu geçtin. Bu müjde olsun, senin neslin hiç kesilmeyecek! "** Ve en iyisini Allah bilir.

Sonra Tanrı'dan beni prenslerin (İblisin) mahkemelerine girmekten kurtarmasını istedim. Şafaktan sonra Allah'ın bir emri indi ve beni o vakit onları görmekten ve onlarla şirk koşmaktan azat etti. Tanrı aşkındır, ondan umudum var ve lütfuyla beni kendisinden başkasından bağımsız kılıyor. Yardımını istiyorum, o bana yeter.

Bu, velî ideali açısından kuşkusuz kalıplaşmıştır, dolayısıyla Ruzbihan'ın siyasi ilişkilerinin tartışılması, aşağıda biyografileri incelenene kadar ertelenmelidir.

Azizlik/Velilik ve Peygamberlik

Velâyet ve nübüvvet arasındaki ilişki hakkında bu konuyu daha detaylı bir incelemeye değer kılmak için yeterince soru yöneltilmiştir. Peygamber'in tasvirleri onu, makamların en yükseği, insanlık için şefaatçi, ilahlığa en yakın şey olan kozmik nur ve vecdli tasavvuf pirinin modeli olarak gösterir. Bir örnek gösteriyor ki (Hz. Peygamber, peygamberlerin ve elçilerin ortasındaydı ve ashabı onun önünde,

peygamberlerin önünde ise tasavvuf efendileri vardı. Aralarında es-Seri el-Seqati'yi gördüm ve o, bir mabeyinci gibi aralarında en büyüğüydü ve mavi ipekten bir dış giysi ile prenslerin cübbesini giyiyordu ve başında yamalı bir şapka vardı ve eli, insanları peygamberlerin önünden uzaklaştırmak için içinde ok bulunan bir yay vardı. Peygamberimizin kâhyasıydı ve hepsi bir araya geldiler ve Peygamber bütün insanlarla birlikte bu odaların altında durdu ve sanki Allah'a aracılık edercesine elini kaldırdı.

Erken dönem Sufi evliyası el-Seri es-Saqati'nin (ö.253/867) mabeyinci rolünde bulunmasına rağmen, Hz. başka bir vizyonda, Tanrı ile ilgili olarak mabeyincilik rolünü üstlenen kişi Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemdir. Peygamberlik ve özellikle Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem, Ruzbihan'ın deneyiminin merkezinde yer alır.

Pek çok vizyonda kısaca görünse de, Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem, peygamberlik işlevinin yönlerini ayrıntılandıran birkaçının özel odak noktasıdır. Bunlardan biri Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin nurudur, Allah tarafından yaratılan ilk nur olarak onun kozmik yönünün iyi bilinen doktrini Ruzbihan şöyle anlatır:

Medine yönünden büyük bir ışık gördüm. Göğün ve yerin dörtte biri tutulup o nurla birleşti ve görünce anladım ki o nur Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin nuruydu. İlahi bir ışığın ortasındaydı. Ona baskın görkemi ve huşu ile bakamadım.

Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin özel statüsü, nurunun ilk nur olan Allah'ın nuru ile çevrelenmesiyle gösterilir. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin peygamberliğinin doğasına ilişkin diğer yorumlar, Peygamber'le ilgili Kur'an pasajlarının yorumlanmasına yönelir. Böyle önemli bir metin Kuran 17:79'dur; burada nafile namaz ve gece nöbeti tavsiyesi bağlamında, Allah'ın bağışlayabileceği

bir **"övülmüş makamdan" (mahmud makamı)** bahsedilmiştir. Ruzbihan, bu kavramı Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin nuruyla geniş bir vizyoner sıralamada ilişkilendirir:

Geçmişte sık sık akla gelirdi: "Memduh makamı"nın anlamı nedir (17:79) Ve bir gece, ilâhî huzurunda kıyısı olmayan büyük bir okyanus gördüm ve okyanusta bütün peygamberleri, ayrıca evliyaları ve melekleri de tek başlarına gördüm. Okyanusun üzerinde asılı kalın bir perde gördüm ve Hz. Âdem'i okyanusta gördüm ve okyanus göğsüne kadar vardı; Allah'a en yakın olan, o perdeden daha yakındı. Hz. Âdem ve elçilerin büyükleri perdenin önündeydiler. Böylece perdenin ötesinde ne olduğunu öğrenmek istediğim için perdeye yaklaştım ve perdenin sonuna gittim. Oraya vardığımda perdenin arkasından büyük bir nur gördüm ve tepeden tırnağa ay gibi bir insan gördüm. Yüzü ayın yüzü gibiydi ve bütün olarak göklerden daha büyüktü. O kişi, toplu iğne başı kadar büyük bir yer kalmasın, ancak onunla dolsun diye tüm ilahi varlığı almıştı. Yüzünde ilahi mevcudiyetle sürekli ve kesintisiz bir ışık vardı. Perdenin ötesine geçmek istedim ama bunu yapamadım. Kendi kendime dedim ki, **"Burası neresi? Ve bu kişi kim?"** Vicdanıma bir çağrı geldi: **"İşte övülen makam budur ve Muhammed'dir ve onun yüzünde gördüğün tecelli nurudur. İçeri girebilseydin, Allah'ı peçesiz görürdün.."** Ve bana, **"Bu makam münhasıran Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemindir ve başka hiç kimsenin bu makama erişimi yoktur"** denildi.

Burada, ruh okyanusundaki bütün peygamberleri ve melekleri ilahî varlıktan ayıran, bir perde gibi asılı duran büyük bir perde tasavvur edilir. Sadece Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem perdenin ötesindedir, öyle ki Allah'ı perdesiz bir tek o görebilir; ilahi varlığa olan yakınlığı, ondan fışkıran ışıkla vurgulanır. Başka bir yerde Ruzbihan, "övülen makam"ı Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin insanlık için şefaatçi olarak işleviyle ilişkilendirir.

Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin bir peygamber olarak özel konumu, özellikle, her göğe yerleştirilmiş olan tüm melekleri ve peygamberleri gördüğü göğe yükselişiyle ilgili kayıtlarda belirtilir. Ruzbihan sık sık Peygamber'i taklit ederek Tanrı'yı görmek için yaptığı yolculuklar olarak yükselişe atıfta bulunur. Bir yerde, Peygamber'in göğe yükselişi ile ilgili şu haberi verdiğini işittiği melekler aleminde Peygamber'in bir görümünü anlatır:

Azizleri ve efendileri gördüm, Cebrail ve Mikail'i ve kerubilerin kutuplarını gördüm. Sonra en büyük melek krallığına ulaştım ve tahtı ve oturakları gördüm; Beyaz incilerden bir dünya gördüm ve Allah beni heybet ve güzellik suretinde, Sıfatların aydınlığı ile karşımda ve hoşnutluk şeklinde karşıladı. Görkem ve güzelliğin perdeleri ortaya çıktı ve gücünün nurundan inci ve mücevherler yağdırdı. **Tahttan toprağa kadar o mücevherlerden daha beyaz bir şey görmedim.**

Bu hesaptaki belagat ve tasvirler, kuşkusuz, Peygamber'in miracıyla ilgili klasik hadis rivayetlerinden ziyade Ruzbihan'ın üslubuna daha yakındır. **Yine de bu pasaj, Sufi'nin içsel yükselişi için Peygamber modelinin önemine işaret etmektedir.**

Daha kişisel bir düzeyde, Ruzbihan'ın Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem ile ilgili vizyonları, Peygamber'in Sufilerin usta başlatıcısı olarak oynadığı rolü göstermektedir. Bu, Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemi vecd ritüellerinin lideri olarak gösteren, göksel şarap taşıyıcısı olarak sembolik eylemler gerçekleştiren vizyonlarda ortaya çıkar.

Bir gece büyük bir okyanus gördüm ve deniz kırmızı şaraptandı. Peygamber'i derin okyanusun ortasında bağdaş kurup oturmuş sarhoş ve elinde o okyanustan içtiği bir kadeh şarap gördüm. Beni görünce bir kepçe şarap çıkardı ve içmem için bana verdi. Ondan sonra bana bir şey ifşa oldu ve susayarak öldükleri ve güzellik okyanusunun

ortasında sarhoş olduğu için onun diğer tüm yaratılmışların üzerinde olduğunu biliyordum.

Bu, şarap içme görüntüsünü sınıra götürür. Yasak olanın sembolü olarak şarap, standartlaştırılmış alegorik muamele ile din dışı şiir alanından mistik alana aktarılmıştı. **Ruzbihan, Peygamber'in "sarhoşluğunu" ilahi güzelliğe uygun bir yanıt olarak açıkça parlatır, Peygamber'in eşsiz statüsünü korur ve böylece başka türlü küfür olarak yorumlanabilecek bir ifadeyi ortadan kaldırır.** Benzer bir sahne, Peygamber'i ve baş meleklerin vecd içinde döndüklerini gösterir.

Peygamber kendinden geçmiş bir Sufi piriymiş gibi, Ruzbihan'ı onlara katılmaya davet ederek Mekke'de Kabe'nin etrafında sema etti.

Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem dışındaki tüm peygamberler arasında, Sufiler için en önemli rolü oynayan Hz. Musa'dır.' "Tanrı ile konuşan kişi" (kelim-allah) olarak bilinen Hz. Musa, Sina Dağı'nda Tanrı ile dramatik karşılaşmasından dolayı paradigmatik bir mistik figürdür. Diğer bağlamlarda, Hz. Musa, Ruzbihan'ın ahlakçı bir tarzda anlattığı bir hikayede olduğu gibi, görünüşe göre alınan hazır kişi figürü olabilir, garip bir şekilde, bir an için Cuma vaizinin moduna girer. onun açılışları. Bununla birlikte, daha tipik olanı, Ruzbihan'ın Tanrı'ya neden Hz. Musa'nın mükemmelliklerine sahip olamayacağını sorduğu aşağıdaki varidattır.

Aklım Hz. Musa'nın hikayesini, Tanrı'ya yakınlığına, onun vizyonuna, bazı yüksek makamlara ve geleneklerde aktarıldığı gibi soylu mucizelere kadar hatırladı. Düşüncelerim yok oldu ve dedim ki, **"Allah'ım, sen mahlûkatla münâsebetten üstünsün. Hz. Musa'ya bu mûcizeleri, bu makamları sen verdin ve onu kemal için seçtin. Yakınlık bakımından onunla aranızdaki münasebet nedir? Ben de mi? Hz. Âdem oğullarındanım, bana ne verdin?"** Ve bana heybet ve güzellik suretinde tecelli etti ve bana dedi ki: **"Hz. Musa bana geldi, fakat ben sana yattığın zaman ile senin**

uyandığın arasında 70.000 defa geldim. Ben örtünü her açtığımda Sen uyurken senin yüzünden, uyanmanı bekledim." Bunu duyduğumda, birlik okyanusunun çatışan dalgalarına tutuldum.

Allah'ın bu talebe verdiği cevap, tasavvufun bu peygamberle ilişkisi sorusuna doğrudan cevap vermez; bunun yerine, Ruzbihan için Tanrı'nın onu sürekli ziyaret etmesiyle özel statüsünü yeniden ortaya koyan, ezici bir yakın ilgi ifadesidir.

Hz. Musa'nın ayrıca, bir dağın Tanrı'nın tecellisinden parçalandığını gördüğünde baygınlığıyla kendini gösteren çekici bir insani zayıflığı vardır. Bu açıdan Hz. Musa, sarhoş sufi tipi olur.

Bu gece şafakta Tanrı'yı aradım ve orada [Sina'da] Hz. Musa ile konuştuğu gibi benimle konuştu ve birkaç dağ yarıldı. Sina Dağı'nda, doğu tarafından dağın kendisinde bir pencere gördüm. Allah pencereden bana tecelli etti ve **"Ben Hz. Musa'ya böyle tecelli ettim"** dedi. Hz. Musa'yı Tanrı'yı görmüş gibi gördüm ve o dağdan sarhoş olarak dağın eteğine düştü. Bu şahitlikten daha güzel bir lütuf şahitliği gördüm.

Ruzbihan'ın Hz. Musa hikâyesindeki varyasyonu, Hz. Musa'nın Tanrı'yı gerçekten görmesini sağlar, bu peygamberin Kuran'daki hesabında asla gerçekleşmeyen bir şey. Başka bir vizyonda, kendisini sonsuz çöllerden oluşan bir manzarada, Hz. Musa'nın örneğini izleyerek tamamen yok oluşun bir işareti olarak Tanrı'nın önünde tozun içinde çıplak yuvarlandığını görür.

Onu gizli çöllerde gördüm ve kendimi bu çöllerde onun önünde toz içinde yuvarlanırken gördüm ve onun önünde ilk çölden son çöle binden fazla yuvarlandım. Tanrı bana kudret ve azamet gözüyle bakıyordu. Sonra dedi ki, **"Hz. Musa böyle**

yaptı, üzerinde hiçbir elbise olmadan toz içinde yuvarlandı," Perşembe, kendini Tanrı'nın önünde alçaltarak ve O'nun gücüne boyun eğdi".

Ancak Hz. Musa'nın deneyiminin nihai doğası, egonun yok edilmesi kadar belirsizdir. Hz. Musa'nın egosu yok edildiyse, Sina Dağı'nın soyundan kim geldi?

Ben de Allah'ın büyük bir şeyh kılığına girerek Sina Dağı'ndan indiğini ve dağın onun gazabının gücünün darbeleri altında eridiğini gördüm. Sonra ortadan kayboldu, sonra ortaya çıktı, sonra ortadan kayboldu, sonra tekrar tekrar ortaya çıktı. Sonra, "Ben Hz. Musa'ya böyle yaptım" dedi.

Tanrı'nın kişinin bilincinde aralıklı tezahürü ve geri çekilmesi (ister peygamber ister evliya, çünkü ikisi süreklidir), bu nihai bir kimlik ayrımını imkansız kılar.

Gazabın Gücü

Görkem teofanileri, azizlere zulmedenlere karşı serbest bırakılan şiddetli bir güç olabilen ilahi gazabın tezahürlerini veya azizleri ve peygamberleri bile tüketen yaratıcı gücün saf bir ifşasını içerir. Ruzbihan, manevi hayatın kırılganlığı konusunda keskin bir sezgiye sahipti ve Vecd Edici Sözlerin Şerhi'nde [Sharh-i shathiyyat/The Commentary on Ecstatic Sayings…

[Şerḥ-i Şaṭḥiyyât. Arapça olan Manṭıḳu'l-esrâr'ın üç kat genişletilmiş ve Farsça olarak kaleme alınmış şeklidir. Baklî kendisinden önce yaşamış birçok âşık sûfînin vecd halinde söyledikleri şathiyyâtı bu eserinde toplayıp açıklamıştır. Eser H. Corbin tarafından neşredilmiştir (Tahran 1966, 1981]

(Sufi şehitlerin uğradıkları zulme dair uzun bir nakaratı bu duyarlılığa iyi bir örnek teşkil ediyor.'

Onun bazı vizyonları azizlere karşı bu suçlar için ilahi ceza senaryolarını ortaya koyuyor.

Allah, ezeliyet atında elinde bir Türk yayı ile belirdi ve kullarını avlamakta ısrar edenlere kızdı. Ali ibn Ebi Talib'in bir dağdan çıkıp onlara öfkeli olduğunu gördüm ve onlara saldırdı, çünkü zalimlerden bazıları onun soyundandı. Bu azaptan önce müminlere zulmettiler, ancak evlerinin hakları iptal edilmedi.

Şehitlerin prensi olan Ali'nin, soyundan gelen Sufi velilere zulmedenlerin intikamını almak için ortaya çıkması özellikle dikkat çekicidir. Bu, Ruzbihan'ın, muhtemelen Fars üzerindeki Buyid yönetimi döneminde (932-1062) Şii otoritesi altında işlenen Sufilere karşı işlenen suçlardan bahsettiğini düşündürür.

Ruzbihan, Hallac (ö. 309/922) gibi mutasavvıfların zulmünü düşündükçe en çok öfkelenir. Uzun yargılamalar içeren ve kayda değer siyasi manevralar gerektiren Hallac olayı, Sufilere yapılan zulmün en sansasyonel ve tartışmalı olanıydı.' Açıkça buna değinen Ruzbihan, zulmedenleri affetmek için mücadele ediyor. Daha sonra bir rüyette iftiracıları cezalandıran sarı bir köpek görür.

Bir gün, âriflerden esrime ve hakikati idrak edenlerin, tefsircilerin içindeki Üniterlerin ve şâhidlerin ihlaslılarının durumunda, Kur'an okuyanlardan ve görevlilerden bazılarının kıssası ile karşılaştım. Pirlerin iddialarına ve manevi makamlarına saldırdılar. Buna pişman oldum ve O'nun **"İftiranın cezası, kırgın olandan mağfiret dilemektir"** sözünden işittiklerim için onları bağışlamasını diledim. Sonra akşam namazını kıldım ve çöllerde sarı bir köpek gördüm. Bütün iftiracıları ağızları açık gördüm, köpek diliyle herkesin dilini ağzından çekiyordu ve bir anda tüm dillerini yedi. Bununla bitirdim ve Ramazan'ın 20'sinden önceki geceydi. Biri, **"Bu köpek cehennem köpeklerindendir, yemeği her gün iftiracıların dilidir. Bu köpeğin dilini yediğinin orucu Allah kabûl etmez"** (146) diyordu.

Ruzbihan affetme dileğine rağmen, Sufilere zulmedenlerin hak ettikleri cezayı aldığını görüyor.

60...Sırların Açılması

Sarı köpekte ilahi intikamın somutlaşması, Ruzbihan'ın yorumladığı bir aslan vizyonunda güçlü bir mistik paralelliğe sahiptir.

Belli bir vahiyde, Kaf Dağı'nın tepesinde yürüyen, güçlü bir güçle giyinmiş, güçlü formda alaca bir aslan gördüm. Peygamberleri, elçileri ve evliyaları yedi, etleri ağzında kaldı ve ağzından kan damlıyordu. **"Orada olsaydım, onları yediği gibi beni de yer miydi?"** diye düşündüm. Ve kendimi onun ağzında buldum ve beni yedi. Bu, birlik itirafının gazabına ve onun birlik itirafçıları üzerindeki otoritesine bir göndermedir. **Tanrı, sonsuz büyüklüğün niteliklerinden aslan şeklinde tezahür eder.** Gerçeklerinin önemi, arifin, yok olma makamında bilmemenin gazabı için bir lokma olmasıdır.

Bu tüketen aslan, yaratılan sınırlamaları ortadan kaldıran ezici ilahi güç için canlı bir görsel metafor görevi görür. Ruzbihan, The Spirits' Font'ta bu vizyonu şu şekilde sınıflandırır:

Kudret ve büyüklük sıfatlarının nurlarının, Kaf Dağı'nın tepesinde, bütün peygamberleri ve evliyaları topladığı zaman aslanın giysisinde görülmesi. Seçilmiş vicdanın gözünden bu makamı görmekle, büyük ardıllar ve samimi olanlar kırılır ve Üniteryenlerin [tanrının birliğini savunan] ruhları kaybolur. Arif, "Beni yerken o aslanı gördüm ve bunun sevincinden dünyadan daha güçlü oldum" der.

Biraz farklı bir vizyonda, Ruzbihan, tüm peygamberlerin ve azizlerin önünden kaçtığı "Tanrı'nın büyüklüğüne bürünmüş" bir aslan görür; Ancak Ruzbihan ayakta kalır ve aslan ona saldırır ve onu ölüme terk eder. O, gücün bu tezahürlerini, Allah'ın velileri ve peygamberleri sınamasının (imtihan) bir parçası olarak görür.

Güzellik Teofanileri

İlahî güzellik teofanileri ve beraberindeki lütuf, lütuf ve cömertlik nitelikleri olmaksızın, ilahi güç, gazap, kudret ve büyüklüğün tecellileri eksik kalırdı. Ruzbihan'a Tanrı'nın güzelliği, her şeyden önce, uygun bir yan etki sağlayan gül ve inci yağmurlarıyla, yemyeşil ve yoğun zenginliğin görsel formlarında görünür. Ayrıca Tanrı, Hz. Âdem ve Yusuf gibi peygamberlerin güzel insan formlarında ve ayrıca daha belirsiz bireylerde görünür. İslam teolojisinin baskın anti-antropomorfik vurgusu göz önüne alındığında, Ruzbihan'ın bu tür vizyonları kabul edilebilir sınırlar içinde içerebilmesi ilk bakışta şaşırtıcıdır. Ruzbihan bizi uçsuz bucaksız dağların, çöllerin ve okyanusların hayali manzaralarına, **Türk askerlerinin kadınsı güzelliğini ve savaşçı niteliklerini bünyesinde barındıran meleklerle buluşturuyor.** Tanrı'nın bu güzellik formlarındaki görsel tezahürü, insan ve ilahi aşk arasındaki sürekliliğin temelini oluşturur.

"Kırmızı Gül Tanrı'nın Görkemindendir"

Gül yüzyıllardır Fars edebiyat geleneğinde büyük önem taşıyan bir sembol olmuştur, öyle ki bülbülün güle olan umutsuz aşkının ilkel hikayesi sayısız ikinci sınıf şair tarafından bir klişe haline getirilmiştir. Başka bir yerde, bu gelenekteki gül veya kuş gibi mecazları anlamak için en güçlü kaynağın Ruzbihan gibi Sufilerin yazılarında yattığını iddia etmiştim. Metaforun deneyimsel dolaysızlığı, daha sonra olacağı basmakalıp bir gelenek değil, henüz tazedir. .

Dün gecenin ortasında, gizli gelinlerin tecellisini aramak için ibâdet halısına oturduktan sonra, melekler diyarında vicdanım yükselince, Allah'ın azametini ilahi elbise makamında, sevginin şekli, tekrar tekrar. Bilinci ve düşünceleri tüketen sonsuz ihtişamın bir ifşası gelene kadar kalbimi tatmin etmedi. Bütün göklerden ve yerden, tahttan ve tabureden daha engin bir yüz gördüm, şan ışıklarını saçıyordu' ve

analojileri ve meselleri aştı. Görkemini kırmızı gülün rengiyle gördüm, ama sanki kırmızı güller saçıyormuş gibi dünya üstüne dünyaydı ve bunun bir sınırı yoktu. Kalbim, Peygamber'in **"Kırmızı gül Allah'ın şanındandır"** sözünü hatırladı. Ve kalbimin kavrayışı bu kadardı

İlâhi güzellik ile yaratılışın bir simgesi olan gülün güzelliği arasındaki bağlantı yadsınamaz. Bu, Ruzbihan'ın Kur'an tefsirinde erken dönem Sufi el-Vâsıti (ö. 320/932) aracılığıyla aktardığı bir Peygamber sözü üzerine vizyoner bir tefsir olarak ifade edilmektedir.

Kırmızı veya beyaz güllerle çevrili Tanrı'nın birçok vizyonu, gülün göksel öneminin altını çizer. Şiraz'da bir aydınlanmanın bu vizyonunda gördüğümüz gibi, ilahi lütfun taşmaları, gül yağmurları gibi deneyimlenir.

Kendimi Şiraz'da ribatımın damında gibi gördüm. **Baktım ve Tanrı'yı pazarımızda heybet ve güzellik şeklinde gördüm.** Allah'a yemin ederim ki, taht onu bu halde görseydi, güzelliğinin zevkinden erirdi. Özlem, sevgi ve tutkuyla dolu vecd okyanuslarına, ruhsal hallere ve sevindirici ziyaretlere girdim. Sonra kendimi ribatın avlusunda otururken gördüm ve **Tanrı bu suretinde güzelliğiyle daha da fazla geldi ve onunla birlikte ne kadar çok kırmızı ve beyaz gül vardı!** Onları önüme attı ve ben samimiyet ve mutluluk makamındaydım ve ruh öyle bir yerdeydi ki eridim. Sıfatlarının güzellikleri ve hayranlık uyandıran nitelikleri bana açıklanınca benden saklandı.

Bu güzellik teofaninin bir varyasyonu olarak, Tanrı bazen incileri, hatta "inci brokarlı beyaz gülleri" [Brokar, genellikle renkli ipekle yapılan ve zengin desenlere sahip, dokuma kumaşı sınıfıdır. Brokarlarda genellikle metal teller bulunur.] yağdırıyor gibi görünür. İnciler de güller gibi kadim bir geçmişe sahiptirler, ilahi niteliklerin bir sembolü olarak, bu durumda okyanusun altındaki kabuklarda erişilemezliği ile daha

değerli hale getirilen bir güzellik. **"Sonra üzerimde bembeyaz bir nur havası gördüm, oradan beyaz inci yağmurları fışkırdı. Bu, Allah'ın güzelliğindendir ve onları üzerime saçıyordu. Anlatılamayacak bir şeydir, akıllar da anlayamaz"**

Hz. Âdem ve Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem gibi peygamberler ilahi güzellikten pay alırlar ve kendileri beyaz inciden giysilere bürünürler.

Vahiy Bedeni

Ruzbihan, Tanrı'nın insan biçiminde göründüğü vizyonları tanımlamaya çalıştığında özellikle hassas bir sorunla karşı karşıyadır. İslam teolojisinin ana akımı olarak bildiğimiz şeyde, en sert eleştiri, Tanrı'nın yaratılmış bir fiziksel varlık formuna sahip olduğunu iddia edenlere ayrılmıştır. Bununla birlikte, ikonoklastik dürtü ile Kuran'daki Tanrı'nın görünüşte antropomorfik tanımlarına uyum sağlama arzusu arasında her zaman gerilimler olmuştur. İnsanbiçimcilik olmadan Tanrı'nın yüzüne, eline, tahtta oturmasına vb. göndermeler nasıl anlaşılır? Bazı teologlar bu tasvirleri metafor olarak ele alan pozisyonları detaylandırmış ve diğerleri sorgulanmayan bir literalizme tutunmuş olsa da, erken İslam yüzyıllarında, Tanrı'nın bir insan formuna sahip olduğunu iddia eden birçok coşkulu dini düşünürün olduğu daha az bilinmektedir. bunlardan bazıları teorik pozisyonlar olabilir, Ruzbihan'ın günlüğü, **Tanrı'nın yüzünü, Tanrı'nın elini gördüğü ve Tanrı'nın ona tahtta oturmanın anlamını açıkladığı görüntülerle** doludur. Yukarıda "ilâhlık elbisesi" doktrini ile bağlantılı olarak bahsedildiği gibi, başta **"Allah Hz. Âdem'i kendi suretinde yarattı"** olmak üzere başlıca hadis kitaplarında insanın teomorfik doğasına ilişkin ifadeler bulunabilir. Aşağıdaki pasajda Ruzbihan, insanlığın teomorfik doğasını Kuran'da peygamber Yusuf'un kardeşlerinin onu tanıdığı ve önünde secdeye kapandığı sahneyle ilişkilendirerek, özellikle güçlü bir Tanrı vizyonu üzerinde düşünür.

64...Sırların Açılması

Müritlerim ve samimi olanlar için gördüğüm bazı özelliklerini anlatmak istedim, ama yapamadım, çünkü o, Âdem'i gizledikleri giysi şeklinde ortaya çıktı. Onu Kerubiler'e ve ruhani varlıklara göstermiş ve istemeden "Ona Yusuf'a secde ettiler" (Kur'an 12:100). Böylece Peygamber, "Allah, Adem'i kendi suretinde yarattı" demiştir. Anlayın, bizi yaratılmışların suretlerini yapmakla suçlayan cahillerden korkmasaydım, Allah'ta gördüğüm bir şeyi gösterirdim: O'nun izzetinin nuru, azametinin nuru, azameti ve azameti. Bu niteliklere göre Hz. Âdem'e, Hz. Musa'ya, Hz. Yusuf'a, Hz. İbrahim'e, Yuhanna'ya ve Muhammed salla'llâhü aleyhi ve selleme giydirdiği nitelikler.,

En parlak olanı miras aldıkları, dünyanın ve yaratıklarının üzerinde dururlar. Niteliklerinin şimşeğinin görkemi bir şeyde tecelli ettiğinde, tüm yaratılış ve zamansallık ona boyun eğer.

Ruzbihan burada (39'da olduğu gibi), kendisine yöneltilebilecek sapkınlık suçlamalarından korktuğu için gördüklerini tam olarak anlatmaktaki çekingenliğini ortaya koymaktadır (insan, onun neyi teşhircilik olarak değerlendirdiğini merak etmek için duraklar). Yine de, peygamberlerin makamlarının gücünün ve gerçeğinin, onların otoritesinin evrensel olarak tanınmasıyla kesin olarak gösterildiğini hisseder.

Ruzbihan, Tanrı'nın Âdem biçiminde tezahür ettiğini görür, güzelliğin insan biçimindeki ilkel tezahürünü özetler. Bu vizyonlar, Kuran'ın bir yerde reddettiği Tanrı'ya bir benzerlik oluşturur: "Onun benzeri yoktur" (42:11). Ancak Ruzbihan burada, Allah'ın "en yüksek benzerliğine" (30:27) yapılan Kur'ânî göndermeler ile Allah'ın dünyada müminlere gösterdiği "göstergeler" arasında açık bir bağlantı görür. "Giysi" metaforunu sürdürerek, Âdem'in formu Tanrı'nın "giysisi" haline gelir.

Ben onu Hz. Âdem suretinde ezelî âleme dönük olarak gördüm ve o, büyüklük ve güzellik suretinde idi... . Allah, ezeliyet güzelliğinin nuruyla [tecelli etti] ve onunla

yaratılışı ve geçiciliği doldurdu. Göklerin ve yerin bölgelerinden bir nur geçti ve suretin üzerine, "çünkü en yüce suret onundur", kırmızı gülün ve kırmızı altının parıltısı gibi parladı... Her şey beni alt üst etti, ve dedim ki, "Bu nedir?" Bana, "Bu, Allah'ın elbisesinin tecellisidir" denildi. Sonra, "Biz onlara ufuklarda ve kendi içlerinde âyetlerimizi göstereceğiz" sözünü, "gerçekten o her şeye şahittir" (Kur'an 41:53) sözüne varana kadar zihnime kazıdı.

Tanrı'nın güzelliğinin en eksiksiz sergilendiği yer, peygamberlerin insan formlarındadır. Ruzbihan'ın görüntüye tepki gösterdiği zamanlar oluyor; tekrar tekrar onun vizyonlarının ardından inkarlar ve Tanrı'nın her biçimi aştığı ısrarı gelir. Bu bağlamda, Tanrı'nın "en yüksek benzerliği" sorusuna geri döner.

Onu gece yarısından sonra sanki bir yerde görünmüş gibi gördüm.

Binbir çeşit güzellik, aralarında yüce bir benzerlik gördüm, "Çünkü [göklerde ve yerde] en yüksek benzerlik onundur ve O, güçlüdür, hakimdir" (Kur'an 30:27). Sanki kırmızı gülün görkemi gibiydi ve bu bir benzerlik. Ama Allah onun bir benzerine sahip olmasını yasaklar. "Onun benzeri yoktur" (42:11). Yine de sadece bir ifadeyle tarif edemem ve bu tarif benim zayıflığım ve acizliğim ve ebediyetin niteliklerini kavrayamama perspektifindendir'.

Tanrı'nın mutlak aşkınlığı ile vizyon ve ifade ihtiyacını uzlaştırmanın kolay bir yolu yoktur. Ruzbihan, insan güzelliğinin zirvesi olan peygamber Hz. Yusuf'a tekrar atıfta bulunarak, yaratılmışların haşmet sıfatlarıyla nasıl ilişkili olduğunu merak ettiğini hatırlıyor. Cevap olarak Allah Kuran'dan (12:31) Züleyha'nın Yusuf'a ziyafette Mısırlı kadınların önüne çıkmasını söyleyen sözlerini okur, bunun üzerine onun güzelliği karşısında şaşkınlık içinde ellerini kestiler. Böylece Tanrı'nın yaratılışla ilişkisi, tıpkı Yusuf peygamberin tapan kadınların önünde geçit töreni yapması gibi, bir güzellik tefsiridir.

Ancak Tanrı sadece peygamberler şeklinde görünmez. Allah'ın tecellisi olarak güzel yüzlere yapılan vurgu, Hz. Peygamber'in Ruzbihan'ın sık sık aktardığı "Rabbimi en güzel surette gördüm" sözüyle kesişir; Çoğu versiyonda, bu hadis, Tanrı'yı Mekke'nin yakışıklı bir genç adamı şeklinde göründüğünü tanımlar. Ruzbihan'ın vizyonları, aşağıda tartışılan bazı melek vizyonlarına paralel olarak, **Tanrı ile yakışıklı bir Türk şeklinde göksel karşılaşmaları içerir.**

Allah'ın Türk suretinde güzellik suretinde yükseldiğini ve elinde de yaklaştırdığı bir lavta olduğunu gördüm. O ud çalıyordu ve bu beni heyecanlandırdı, tutkumu ve özlemimi artırdı. Güzelliğin vecde gelen zevkinden ve birliğin hoşluğundan huzursuz oldum.

Gazneli Sultan Mahmud'un (ö. 421/1030) zamanından beri Türk, özellikle de Türk askeri kölesi erkek, Fars lirik şiirinde kutlanan güzellik dininde başlıca put haline gelmişti. Muhammed Mu'in'in işaret ettiği gibi , Ruzbihan'ın Türk tasvirlerini (hem nesir hem manzum olarak) kullanması tamamen uyumludur.

Farrukh'tan gelen şiirsel gelenekle! Hafız'a kadar. Burada şaşırtıcı olan, Ruzbihan'ın bu görüntüyü somut bir mistik deneyim olarak açıkça tanımlamasıdır. **Türk imgesi, kuşkusuz gül gibi, ilk kez lirik ve seküler şiirsel bağlamlarda kullanılmıştır.** Ruzbihan, tasavvuf çevrelerinde bu görüntülerin nasıl tamamen devralındığını ve içselleştirildiğini, vizyoner deneyimin kırıcı mercekleri olarak hizmet ettiğini gösteriyor.

İnsan suretinde tezahür eden ilahi güzellik üzerine bu düşünceler, ister istemez beşeri ve ilahi aşk arasındaki ilişki sorusunu gündeme getirmektedir. Ruzbihan'ın başta “Abhar al-(ashiqin/The Jasmine of the Lovers” başta olmak üzere diğer eserlerinde önemli bir konu olduğu için burada buna sadece kısaca değinebiliriz.

[ʿAbherü'l-ʿâşıḳīn. Beşerî (mecazi) aşk ile ilâhî (hakiki) aşktan bahseden bu eser, sûfiyâne aşk ve güzellik hakkında Farsça yazılmış ilk eserlerdendir. Kitap M. Moin - H. Corbin tarafından yayımlanmıştır (Tahran-Paris 1953).]

Ruzbihan'ın genç bir kadının yüzünü örtmesini protesto ettiği Şiraz'daki ilk vaazıyla ilgili anekdot, Ruzbihan'ın güzelliğe olan hayranlığının temel tenorunu kesinlikle akla getiriyor. Sırların Açığa Çıkması'nda, Tanrı ile olan yakınlığını iletmek için birçok kez gelin mistisizmi imgesini kullanır.

Onu tüm perdeli kanopileri ve peçeleri ile çevrili gördüm. Bu perdeli saçakların içindeki mahremiyet meclislerini gördüm. ' Her halıya oturdum ve o kendini bana en güzel haliyle gösterdi. Bana yakınlığın şaraplarını döktü; sanki orada bir gelin gibi Tanrı'nın huzurundaydım. Bundan sonra olanlar ifadelere giremez.

Beşeri ve ilahi aşk arasındaki devamlılık, sadece âşık ve sevgili ilişkisini değil, anne-baba ve çocuk sevgisini de içerir; bu ilişkiler vizyoner deneyimin kaleydoskopik hareketinin bir parçası olarak birbirine bile dönüşebilir:

[kaleydoskopik: ucu buzlucamla kapatılmış metal ya da mukavvadan bir boru içine yerleştirilmiş aynaların aracılığıyla, boru içine konulan renkli küçük cisimlerin ve onların görüntülerinin oluşturduğu çeşitli biçimleri gösteren araç.]

"Annesinin odasındaki bir çocuk gibiydim. Beni bir sevgili için sevgilinin okşamasıyla okşadı" . Ruzbihan'ın melekleri gelinler olarak tasviri (aşağıda tartışılmaktadır), gelin metaforunun perde açma olarak mistik deneyim için temel ifadelerden biri olduğunu hatırlatmalıdır. Ruzbihan, rabıta pratiğine atıfta bulunurken, kendisini "gizli gelinlerin tezahürünü aramak için adanmışlık halısında oturan" olarak tanımlar. Ve onun Kuran hakkındaki mistik yorumu, Açıklama Gelinleri, başlığıyla, Tanrı'nın ezoterik bilgisine inisiyasyon için model olarak gelinin sevgi dolu bir karşılaşmada açılmasına başvurur.

İnsan biçimini alan Tanrı vizyonları, bir insanın sonluluğunu ve sınırlılığını Tanrı'nın sonsuzluğu ve aşkınlığı ile yan yana getirir. Paradoksal olabilir, ancak Ruzbihan için bir deneyim olarak kalır. Burada, Tanrı'yı eski bir öğretmen, "kendini suçlayan" (melameti) sarhoş bir Sufi şeklinde gördüğü, kasıtlı olarak başkalarının suçlamasını çekmek için çirkin bir şekilde hareket ettiği bir örnek.

Gençliğimde bir ustam vardı, her zaman sarhoş olan bir gnostik usta ve görünüşü bilinmeyen kendini suçlayan bir ustaydı. **Bir gece gizli dünyanın çöllerinden birini gördüm ve çölün kenarında oturan o efendinin suretinde Yüce Allah'ı gördüm. Yanına gittim ve bana başka bir çölü işaret etti. O çöle gittim ve onun gibi bir efendi gördüm ve o efendi Tanrıydı. Bana başka bir çölü işaret etti, böylece bana 70.000 çöl açıldı ve her çölün kenarında, ilkinde gördüğümün bir benzerini gördüm.**

Bu ilahlaştırılmış pirin yok oluş çöllerinde sonsuz yansıması, Ruzbihan'ı Allah'ın aşkınlığı düşünmeye sevk eder ve bu tecellilerin Allah'ın sınırsız sıfatlarını ima ettiğini anlar. Ruzbihan bazen vizyonlarının nihailiğinden şüphe duysa da, insanların Tanrı'dan herhangi bir şey anlamaları için insan formundaki teofaninin bir zorunluluk olduğunu görür.

Sonra Tanrı'nın ilkselliğine şaşırdım ve onu "en güzel suretlerde" gördüm. Kalbimde, **"Birlik dünyasından semboller makamına nasıl düştün?"** diye düşündüm. Yanıma geldi ve seccademi aldı ve dedi ki, **"Ayağa kalk! Bu düşünceler ne? Benden şüphe ediyorsun, ben de kendi suretimi senin gözüne arz ettim de benimle yakınlaşasın ve beni sevesin."** Üzerinde sayamadığım heybet ve güzellik ışıkları vardı. Sonra onu her an başka bir [kişinin] güzelliğinde gördüm.

Bu, insan doğasının ilahi Özü görmekten aciz olduğu gerekçesiyle kendini haklı çıkaran harika bir vizyon örneğidir. Bu pasajın dili çağrışımlarla zengindir. "Tevhid aleminden semboller makamına düşüş (müteşabihat)", insanbiçimli bir dil ve yorum

gerektiren diğer güçlükleri içeren "muğlak" veya "mecazî" âyetler için benim gözümde Kur'an tabirini kullanır., Kuran 19:17'yi hatırlatır, burada, Meryem'e duyuruda, melek Cebrail "doğru bir adamın suretinde (tamatthala) sergilenmiştir." Tanrı Ruzbihan'a " Benimle yakınlaş (tasta'nasa) ve beni sev", tüm güzel şeylerin sevgisinin nedeni olarak Allah ile yakınlık üzerine Zü'n-Nun'un ünlü sözünü hatırlatıyor. Sonuç, ilahi güzelliğin farklı insan formlarının art arda sürekli bir vahyidir.

Güzelliğin teofanileri, nihayet, görsel form aracılığıyla değil, kelimelerle gerçekleşen tezahürleri içerir. Tasavvuf geleneği çok erken bir tarihten itibaren, seküler edebiyattan türetilen şiir de dahil olmak üzere şiiri, mistik anlayışların ifade edilmesi için bir araç olarak kullanmıştır. Ruzbihan, Abbasi şairi Ebu Nuvas'ın üslubunda bazı garip ayetlerin okunduğu, akşamdan kalma konusunda, şüphesiz ki ayetlerin okunduğu müzikli şiir (sama') dinlemek için bir oturumu ziyaret etme örneğini anlatıyor. Orijinal laik bağlamında mizahi olması amaçlanmıştır. Ruzbihan (şiir)'den çok ama tek taraflı ve öznel bir biçimde etkilenmiş ve düşününce bu mecliste Allah'ın varlığını tamamen özlediğini fark etmiştir.

Bir gün, bir gün önce, son akşam namazından sonra, biri beni müzik dinlemeyi (sema') içeren bir davete davet etti ve şarkıcı şunları söyledi:

Sabah kanlı gözlerle biri mi görünüyor, ama şarap tulumlarının burun delikleri kanamamış mı?

Wincbcarer, endişeleriyle köprücük kemiklerine kadar yükselen ruhları rahatlat [yani, akşamdan kalmaları neredeyse bitmiş olanlar için bir bardak dökün]. Vecdler, nezaketler, iletişimler ve enginlik makamından yapılan konuşmalar beni bunalttı, ama orada ziyaretten, vecdden ve belirli parıltılardan ve aydınlanmalardan başka hiçbir şey yoktu. Karşılaşma anları bu iç konuşmayla mutlu etti. Toplanıp yola

çıktığımda, geceyi ertesi güne kadar geçirdim. Gece tekrar oluncaya kadar bu halleri hatırladım ve kendi kendime diyerek iki akşam namazı arasında namaz kıldım. "Neler oluyor? Dün geceki müzikte gizli harikalar ortaya çıkmadı." Ve birdenbire melekler aleminin pencerelerinde Tanrı'yı gördüm, güzellik ve heybet nitelikleriyle üzerime doğdu. Geniş bir tavırla, "Müzik sırasında saklanırken neredeydin?" dedim.

Müteakip konuşmada, Tanrı Ruzbihan'a aslında baştan sona orada olduğunu açıklar ve bu idrakle birlikte yeni 'vahiyler gelir, ta ki **Ruzbihan nihayet "şakayı anlayan"a ve Tanrı'nın "gülme makamından" tezahür ettiğini görene kadar.** Bu Sufi müzik seanslarında görünüşte din dışı ayetlerin ortaya çıkması, en kaba şiirin bile alegorik bir anlamda nasıl yorumlanabileceğini gösterir; Ruzbihan, şarabın ilahi aşk olarak olağan tasavvuf tefsirine ek olarak, ayetin kaba mizahını gülmenin ilahi niteliğinin bir tezahürü olarak anlar ve böylece bir teolojik olur.

Aşkın Bir Manzara

Şimdiye kadar sunulan vizyonlar birçok "yerde" gerçekleşti, ancak Ruzbihan bunların gerçek yerlerinin melekler aleminde olduğu konusunda hemfikir olabilir. Bunlardan bazıları (aşağıda tartışılacak) cennet bahçelerinin vizyonlarıyla ilgiliyken, diğerleri doğrudan Ruzbihan'ın evinde ve bakımevinde meydana gelirken, çoğunluğu insanlıktan ve kentsel çevresinden uzak manzaralarda gerçekleşir. Yükselen dalgalarla dolu sınırsız büyüklükteki okyanuslar, vizyonlarda serbest bırakılan güçlü psişik güçleri gösterir. İyi bir örnek aşağıdaki gibidir:

Ben Allah'ı gizli dünyada arıyordum, ama onu aradığımda yaratmadan ve bazı hayallerden kaçınıyordu. Bunda Allah'tan yardım istedim, bana lütfunu idrak ettirdi ve bilincimi varlık bölgelerinden kovdu, böylece aşk okyanusuna ulaştım. Dünyadan daha genişti ama irfan okyanusuna ulaşana kadar onu geçtim. Bunu geçtim ve sonra

birlik okyanusuna ulaştım. Bilinmezlik ve kudret okyanusuna ulaşana kadar bunu geçtim. Nitelikler okyanusuna ulaşana kadar bunu geçtim. Sonra Öz okyanusuna ulaştım. Tanrı'nın gerçekliğinin yokluğuna şaşırdım; Saatlerce hareketsiz kaldım. Tanrı bana heybet ve güzellik şeklinde göründü ve zatına kıyasla gördüğüm her şey okyanusta bir damla gibiydi.

Burada okyanus, uzayı aşmak için mevcut en iyi metafor olarak hizmet eder. Bazen kendini yüzerken ve ilahi bilgiyi elde etmek için okyanusun derinliklerine dalarken görür, ancak bazen de dalgaların etkisinde boğulur, dalgaların gücünde boğulur.

Benden saklandı ve beni hava gibi boyutları olmayan okyanuslara koydu. Tanrı'nın gücü beni kuşattı. Kendimi bu okyanuslarda bir damla gibi gördüm, sağı solu, önü ve arkası, yukarısı ve aşağısı yoktu. Görkem üstüne şan, heybet üstüne güç, heybet üstüne heybet, kudret üstüne kudret, büyüklük üstüne büyüklük, ezel üzerine ezeliyet, ezel üstüne ezelden başka bir şey görmedim. Sonra dedi ki, “**Gizlilerin rahminden, bu sonsuz sonsuzluk ve ebedî mevcudiyettir**”.

İnisiyatik vizyonlar, Ruzbihan'ın bir okyanus içtiğini veya bir şarap okyanusundan bir bardak aldığını gösteriyor. Hep birlikte okyanus, kendini coşku dalgalarında açığa vuran ruhun engin deposunu ifade eder.

Okyanuslar geniş dağlarla çevrilidir, bunlar arasında vahyin kaynağı olan Sina Dağı ve Pers mitolojisinin Olympus'u olan Kaf Dağı sayılabilir. Tanrı ya da Hz. Musa ya da bir Sufi Piri ya da üçünün birleşimi dağdan inerek vahiy getirir. Dağ, ilahi erişilmezliğin bölgesidir; bazen sadece Ruzbihan davet edilir.

Tanrı'yı kutsal bir dağda gördüm ve beni yaklaştırdı. Dağ yüksekti ve Tanrı beni yanına oturttu ve beni tekrar tekrar samimiyet şaraplarıyla kazandı. Beni Allah'ın hiçbir mahlukuna anlatamayacağım bir surette lütfetti ve o açıldı ve orada güzel

sıfatlarının nurları ondan tecelli etti. Sufiler o dağın eteğindeydiler, dağa çıkamadılar ve Tanrı o dağa Büyüklük Dağı dedi.

Dağlar, dünyevi şeylerin en büyüğü ve en kalıcısıdır; Allah onlara tozunu tecelli edince dağılırlar ve erirler.

Okyanusların ve dağların ötesinde Ruzbihan, yok oluşun boşluğunu simgeleyen sonsuz çöller bulur. Bu sembolizm, "gerçeklik bilgisinin çölü"nden söz eden el-Hallac'nin yazılarında yaygındı.

Çöl, aynı şekilde, Aydınlanmacı filozof Sühreverdi'nin sembolik resitallerinde ruhun aşkınlığa doğru hareketinin yeri olarak hizmet eder.

Paşa yakınlarındaki çöl, Ruzbihan'ın ilk açılışlarına sahne olmuştur. Tanrı'yı "yedi göğün üzerindeki gizli çöllerde" arar, çünkü çöl, Tanrı'nın bulunabileceği yerdir. Ruzbihan, bu manzaranın psikolojik doğasını vurgular. "Bana kalbin çöllerinde tecelli etti ve 'ben sizin efendinizim' diyerek kendini gösterdi". Çölde dikkat dağıtıcı hiçbir şey yoktur. Her şey boş, geriye sadece arananla karşılaşma olasılığı kalıyor. Ruzbihan düşünüşten bahsederken, bunu şöyle açıklar: "Gizlinin çölleri üzerine yoğunlaşma ağları uzanarak, kudret nurlarının ve melekler aleminin kuşlarını tuzağa düşürür"

Çöl, Tanrı ile buluşma yeri değilse, ruhun yok edildiği yer olacaktır. "Ezeliyetin nehir yatağında gazap yılanlarının yaşadığı çöller ve çorak topraklar vardır. Bunlardan biri ağzını açsa, yaratılıştan ya da geçicilikten hiçbiri kaçamazdı" .

Meleksel Karşılaşmalar

Ruzbihan, semavi pleromada [“Hiçlik hem boş hem de doludur. Bu hiçliğe ya da dolulukta] kendisine görünen melekleri sık sık görür. Çoğu zaman melekler,

yaptıkları her şeyde peygamberlere ve evliyalara eşlik eder, bu da yaratılıştaki manevi otoritenin sürekliliğinin bir göstergesidir; Tıpkı peygamberlerin Sufi şeyhleri gibi giyindikleri gibi, meleklerin de Sufiler gibi yamalı elbiseler giydiği görülebilir. Cennete yükselişi kısaca anlatan erken bir rüyet, meleklerin, tahtın etrafında ordular halinde toplanmış ve Tanrı'yı öven meleklerin faaliyetlerinin oldukça geleneksel bir açıklamasını verir.

Yaratılmışların bölgelerinden vicdanımla geçtim ve ruhum göğe yükseldi. Her gökte Tanrı'nın en yüksek meleklerini gördüm, ama huzuruna varıncaya kadar onları geçtim. Yarattıklarının, meleklerin, yeryüzündeki yaratıklarından daha büyük olduğunu gördüm; dua ediyorlardı, Tanrı'nın yakınlığına tanıklık ediyorlardı, sesleriyle O'nu yüceltiyordu.

Melekler ayrıca, Ruzbihan'ın Şiraz'da Tanrı'yı ribatinde duaları yönetirken gördüğü bu sahnede olduğu gibi, ritüel dua sırasında mistiğin vizyonunda bulunabilir:

Allah'ı ribatın damında, yüzü namaza dönük, ezan okurken gördüm. Allah'ın, "Şahitlik ederim ki Muhammed Allah'ın elçisidir" dediğini işittim. Yeryüzü meleklerle doluydu ve melekler Allah'ın ezanı işitince ağlayıp iç çektiler ve O'nun büyüklüğü ve büyüklüğü nedeniyle Allah'a yaklaşmaktan kendilerini alamadılar. Vicdanımda Allah'ın şu sözü okunmuştur: "Onlar üstlerinden Rablerinden korkarlar ve emrolunduklarını yaparlar" (16:50)

Bu rüyetlerde melekler öncelikle sürekli olarak Tanrı'ya ibadet eden göksel varlıklar olarak görünürler.

Hem melekler hem de insanlar için kelimeler, Tanrı'nın varlığına uygun bir yanıttır. Bu kelimeler kalıplaşmış, kendinden geçmiş veya samimi ve sohbet edici olabilir.

Onlara yaklaştığında, sarhoşluk ve cezbediciliğe kapıldılar ve dillerinden övünme (lagh ve esrime ifadesi (şath) ve samimiyet vecdlerinde söylediğim gibi bilinmeyen ifadeler gibi sarhoş kelimeler dolaştı. Böylece anlamını biliyordum. "Bir zikir okuyanlar" (Kur'an 37/3) sözü, yakınlıkta huşu, sevgide saadet ve tatlı birlikte hasret makamıdır.

Alıntılanan Kur'an ifadesinde, "okuyanlar" (taliyat) terimi, Kuran'ın okunması (tilavet) için kullanılan aynı kökü kullanır ve "hatırlama" (zikr) elbette Tasavvufta teknik bir anlama sahiptir. , ilahi isimlerin ve diğer kutsal ifadelerin sistematik tekrarı (sessiz veya sözlü) yoluyla Tanrı'nın hatırasını belirtmek için. Ruzbihan burada, bu ritüel konuşma biçimlerini, kendisinin ve meleklerin Tanrı ile kullandıkları vecd konuşmasıyla özümser. Ona göre, ritüel dilden esrik konuşmaya geçiş yalnızca vurgulamalardan biridir.

Bununla birlikte, melekler, onlarla ilgili daha kapsamlı Kur'an bağlamı üzerinde rabıta yaparken keşfettiği gibi, çoğu zaman asker görünümündedir.

Kalbim, gizi çağıranların, O'nun, "Saflar bulunanlara, azarlayarak uzaklaşanlara ve bir öğüt (zikir) okuyanlara" (Kur'an 37/1) dediğini okuduklarını işitti. |Düşündüm] anlamını, ama Tanrı'nın bu sözle ne amaçladığını bilmiyordum. Meleklerle dolu, sanki sümbül ve yakuttan yapılmışlar gibi, 'sultanların önünde pusuya yatmış gibi sıralar halinde durduklarını gördüm. Böylece "sırada olanlar tarafından" anlamını anladım.

Türklere yapılan atıf, meleklerin, bu durumda göksel kökenlerini gösteren parlak mücevher benzeri bir görünüme sahip olmalarına rağmen, mahkemelere bağlı Türk askeri köleleri gibi olduklarını açıkça ortaya koymaktadır. **Meleklerin Türk askerlerine benzerliği, sûrede bahsi geçen Kur'an vahyinin inişini anan Ramazan'daki**

"kadir gecesi" sırasında meleklerin inişine dair bir vizyondan gördüğümüz gibi, onların askerî müzik icra etmelerini de içerir.

Göklerin bölgelerinin en uç Uliyyin'e [en yüksek gök] kadar açıldığını gördüm. İçinde melekleri ve ruhsal varlıkları gördüm, sanki bir dünyaya inişlerinden iç çekiyorlarmış gibi. Bahçelerdeki yaygarayı gördüm; [Melek] Rıdvan, bahçenin hurilerini emretti ve onların gelinler gibi ellerini ve ayaklarını lekelediklerini gördü. Ellerinde davullar, borazanlar ve askeri enstrümanlar tutan meleklerden bazılarını gördüm. Kapıda Türk davullarının varlığını gördüm ve onları dövmek üzereydiler.

'Meleklerin asker görünümü ve saray görevlileri olarak işlevleri, onları bu ölçüde ilahi yetki ve gücün tezahürleri yapar. Ancak meleklerin bu militan ve otoriter yönü, Ruzbihan'ın vizyonlarında her zaman dişil güzellik nitelikleriyle hafifletilir; melekler de gelinler gibi süslenmiş çekici güzelliklerdir. Meleklerin bu kadınsı tasviri şaşırtıcı olmamalı; **Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin göğe yükselişini gösteren görkemli Timurlu el yazmalarındaki uzun saçlı melekleri hatırlatır.** Bu resimler Orta Asya esintisine sahiptir, ancak İran köklerine sahip uzun bir portre geleneğini yansıtmaktadır. Marie-Rose Seguy'un belirttiği gibi, **"Genç kadınlara benzeyen meleklerin yuvarlak yüzleri, iri kara gözleri ve kavisli kaşları vardır; Turfan modası, başın üstünde ilmekler halinde düzenlenmiş iki örgü dışında saçları omuzlarına düşer. Onların tasvir tarzı, Abbasi okulu tarafından örneklendiği gibi İran resim geleneğine kadar uzanır."** Melekler, savaşçı ve güzel yönlerin birleşimiyle, lütuf ve gazap niteliklerini onları yoğun bir şekilde belirsiz bırakacak şekilde birleştirir.

Melekler hangi biçimde görünürlerse görünsünler, özellikle Ramazan dizisindeki "kadir gecesi" vizyonlarında belirgindirler. Kur'an'ın belirttiği gibi, "melekler ve ruh, Rablerinin izniyle, her zaman buyruğuyla [kadir gecesinde] inerler" (97/4). Ruzbihan için Kadir Gecesi'nin yıllık gelişi, Allah'ın bu elçileri ile temas için özel bir fırsattı,

ancak cennete ulaşmanın yolu iki yönlü bir yoldur; yükselen mistik melekleri cennetsel alışkanlıklarında görebilir.

Yüce Allah'ın bana kadir gecesini açmadan, bütün melekleri bir insan suretinde göstererek, gülerek, birbirlerini selamlamadan bir yıl geçmedi. Orada meleklerin en güzeli Cebrail de vardı. Kadınların bukleleri gibi bukleleri vardır ve yüzleri kırmızı gül gibidir ve bazılarının başlarında nurlu peçeler veya mücevherli şapkalar veya inciden elbiseler vardır. Onları sık sık Türk şeklinde gördüm. Rıdvan'ı ve bahçeyi gördüm ve içeri girdim. Ben hurileri ve semavi gençleri Allah'ın [Kur'an'da] tarif ettiği gibi gördüm. Kalelere girdim ve derelerden içtim; Bahçenin meyvelerini yedim, bahçede kavun yedim (24).

Meleklerin Ruzbihan'a getirdikleri başlıca mesaj güzellik, sevgi ve özlemdir. Bu, Cebrail gibi başmelekler için olduğu kadar, ölüleri sorgulayanlar, Münkir ve Nekir gibi küçük şahsiyetler ve insanlığın her işini gören kaydedici melekler için de geçerlidir.

Önümde iki asil kayıt meleği gördüm, sanki beni seviyorlar ve beni özlüyorlarmış gibi, iki sevimli genç gibi, sarhoş görünümünde, tedbirli ve korkmuş davranıyorlardı. Cebrail'i, gezegenler arasındaki ay gibi, damat gibi önlerinde otururken gördüm; kadın bukleleri gibi uzun iki buklesi vardı ve yeşil ipekle süslenmiş kırmızı elbiseler giymişti. Benim için ağladı ve beni özledi. Aynı şekilde bütün melekler beni gördüklerine sevindiler, sanki beni özlediler ve halime sevindiler

Yakışıklı savaşçı Türkler ya da uzun saçlı kızlar olsun, melekler güzellik tefsirlerinin bir başka kanalı olarak hareket ederler.

Edebi Bir Metin Olarak Sırların Açığa Çıkması

Ruzbihan'ın Kendini Sunuşunun Otobiyografik Yönleri

Sırların Açığa Çıkması otobiyografik olarak adlandırılabilir mi? Elbette, "otobiyografi" terimi nispeten yenidir ve edebi bir tür olarak son iki yüzyılın modern anılarına tam olarak uygulanabilir. Birinci tekil şahıs anlatılarının izi birkaç bin yıl öncesine kadar sürülebilmesine rağmen, otobiyografinin biyografik ve tarihsel bilgi için bir kaynak, benliği temsil etme tarzı ve bir edebiyat biçimi olarak geniş çapta kabul görmesi ancak on dokuzuncu yüzyılda oldu. .95 İlk ve kolay cevap, altıncı/onikinci yüzyıl İran'ının on dokuzuncu yüzyıl Avrupa'sının tarihyazımı, psikolojik ya da edebi kaygılarının çok azını paylaştığıdır. Ruzbihan, zamanının bir portresini çizmeye ya da modern Batı kültüründe tanınabilecek türden bir benliği ortaya çıkarmaya çalışmıyordu. İslamlaşmış ülkelerdeki geniş bir biyografik literatüre rağmen, yakın zamana kadar Arap edebiyatında seyahat ve hac anlatısının daha somut edebi kategorisi dışında tanınan bir birinci şahıs anlatı türü yoktu. Birinci şahıs anlatıları çeşitli diğer edebi bağlamlarda ortaya çıkar, ancak bağımsız bir metin türü olarak tutarlılık sağlamak için kendi içlerinde yeterli ağırlık kazanmamışlardır.

Yukarıda bahsedildiği gibi, Ruzbihan'ın Sırların Açılması adlı eseriyle mukayese edilebilecek tasavvuf geleneğinde sadece birkaç birinci şahıs anlatı örneği vardır. Kendini ifşa eden anlatıda Ruzbihan'ın olası bir öncüsü, Olayın Başlangıcı (Buduvw al-sha'n) onun manevi hayatını tartışan erken dönem Sufi el-Haklm et-Tirmizi (ö. yaklaşık 932)'dir. Bu, Ruzbihan'ın yazılarından önemli ölçüde farklıdır, çünkü Tirmizi, kendi vizyonlarından veya kameralarından herhangi birini çok az rapor eder. Bu kısa çalışmanın büyük kısmı, başkalarının (esas olarak Tirmizi'nin karısının) onun bir veli olarak statüsüyle ilgili rüyalarına ilişkin bilgilerden oluşur. Bir başka "otobiyografik" eser, 'Ayn el-Kudat el-Hemedani'nin kendisine yapılan zulmü protesto etmek için kaleme aldığı özür yazısıdır. 525/1131. 'da idamından kısa bir

süre önce sapkınlık için Bu, Gazali'nin **Hatadan Kurtuluş** adlı eseri gibi, tasavvufu eleştiriden koruyan entelektüel olarak programlı bir eserdir; ne Gazali ne de Ayn el-Kudat içsel deneyimleri herhangi bir uzunlukta ortaya çıkarmak için otobiyografik bir format kullanmaz. Kuzey Afrika Sufizminde Peygamber Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin vizyonları veya rüyalarına odaklanan bir otobiyografik yazı geleneğini biliyoruz. Jonathan Katz, bu geleneğin yedinci/onüçüncü yüzyılın sonlarında düzensiz bir şekilde başladığını ve daha sonra yaygın bir sosyal fenomen haline geldiğini savundu; Peygamber'in vizyonları, vizyonerlerin veliliğini teyit etmiş ve onları, kendi takipçilerinin kurtuluşa ermelerine yardım edebilecek şefaatçiler olarak tasdik etmiştir. Ancak Ruzbihan'ın vizyonları farklı bir tiptedir, çoğunlukla Allah'ın vizyonlarından oluşur, ancak melekler, diğer peygamberler ve azizler de dikkate değer roller oynarlar ve vizyonların kelime dağarcığının teknik yoğunluğu, onları geniş halktan ziyade seçkin müritlerle sınırladı. Ruzbihan'ın vizyonları için edebi emsaller bulmak için başka yerlere bakmamız gerekecek.

The Unveiling of Secrets biçiminde, geçmişe dönük bir anı ve devam eden bir vizyoner günlüğün birleşimi olduğunu yukarıda önermiştim. Ruzbihan'ın belirttiği kompozisyon nedenlerinden yola çıkarak eserin önemi, bir arkadaşının, büyük olasılıkla bir müridinin terbiyesi için manevi deneyimlerinin bir kaydını sağlamaktır. Bu deneyimlerin çoğu, modern standartlara göre o kadar abartılı ki, onları rüya ve fantezi statüsüne havale etmek cezbedici olabilir. Ruzbihan ve çağdaşları için günlerini ve gecelerini dolduran uyanık görüntüler hayal olmaktan uzaktı; onlar onun azizliğinin kanıtıydı. Ruzbihan'ın vizyonlarından biri, rüya yorumu açısından bir analize konu olmuş ve onun inisiyatif karşılaşmalarından birini modern Pakistanlı Sufilerin rüyalarıyla karşılaştırmıştır. Bu çalışmada Katherine P. Ewing, Ruzbihan'ın vizyonunda ve çağdaş Pakistanlıların rüyalarında kalıcı unsurlar olarak bulunabilecek ortak kültürel "şablon" için iyi bir örnek oluşturdu; Ruzbihan'ın Küçük Ayı hakkındaki

inisiyatif vizyonu (19-20) ile modern Pakistanlıların Sufi pirlerle bağlantılı rüyaları arasında çarpıcı benzerliklere dikkat çekiyor. rüyayı yeni bir kendini temsilin merkezi olarak yaratırken, Ruzbihan'ın kişisel çatışmaları hakkında yargısını saklı tutmuştur, yalnızca onun vizyonunun bir aziz olarak "Ruzbihan'ın kendi kendini temsil etme sistemi için açıkça önemli olduğunu ve nihayetinde onun kamusal önemi" olduğuna dikkat çekmiştir. Bu, The Unveiling of Sırların kendine özgü kişisel yaşam olaylarının bir transkripsiyonu olarak yorumlanıp yorumlanmayacağı sorusunu hala açık bırakmaktadır. Küçük Ayı yıldızlarının vizyonunu kısaca yeniden ele alırsak, Daha önceki tartışmadan çıkarılmış olan bu dizinin bir kısmını, Tanrı'nın evrenin "pencerelerinden" takımyıldızı tezahürünü takip eden deneyimi dikkate almak önemlidir.

Yaratılmışların bölgelerinden vicdanımla geçtim ve ruhum göğe yükseldi. Her gökte Tanrı'nın en yüksek meleklerini gördüm, ama huzuruna varıncaya kadar onları geçtim. Yarattıklarını gördüm, melekler, yeryüzündeki yaratıklarından daha büyüktü; Allah'ın yakınlığına tanıklık ederek, O'nu öven seslerle dua ediyorlardı. sonra bunu sormak için parlayan ışık dünyasına yükseldim ve bana bu dünyaya taht denildiği söylendi. Sonsuzluğun kapılarına [ulaşana] kadar boşluksuz bir atmosferde titredim. Orada çöller ve okyanuslar gördüm; Yok ediliyordum, şaşkına dönüyordum, kayboluyordum, şaşkındım, yerin ve yönün ötesinde Tanrı'nın nereden geldiğini bilmeden.

Bu, göklerden geçmenin, melekleri görmenin ve Tanrı'nın tahtına ulaşmanın tüm klasik unsurlarıyla bir yükseliş hikayesidir. Eşsiz bir olay olmaktan çok uzak, kökleri eski yakın doğuya kadar uzanan uzun bir yükseliş edebiyatı geleneğinin parçasıdır. Ruzbihan'ın vizyoner günlüğünün gerçekten kendine özgü yönleri olsa da, bunlar, diğerleriyle karşılaştırıldığında marjinal bir öneme sahip olabilir. azizliğin bir niteliği olarak göğe yükselişin baskın temaları. Özellikle mistik deneyim, rüyadan farklı bir

yorumbilgisi gerektiriyorsa, rüya ile vizyon arasındaki farkı da göz önünde bulundurmak gerekir. Kısacası, Sırların Açığa Çıkması'nı bir benlik sunumu olarak kabul etmemize rağmen, edebi yorumu büyük ölçüde olacaktır. Ne tür bir metin olduğunun anlaşılmasına yardımcı olur.

Sırların Açığa Çıkması'nın otobiyografik statüsü sorununu yeniden formüle ettikten sonra, bu vizyonlardan doğan benliğin sunumunu incelemek için metnin en genel anlamıyla "otobiyografik" yönlerini daha da ileri götürmek istiyorum. Ruzbihan'ın kendisini bir aktör olarak gördüğü pasajların ve ailesiyle ilgili vizyonların bir değerlendirmesi. Bu pasajlardan çıkarılabilecek "otobiyografik" bilgiler, özellikle Sırların Açılması'nın edebi türü hakkında biraz daha düşünmeye izin verecektir. Ruzbihan'ın çağdaşlarının metne yönelik bazı tepkileriyle yan yana geldiklerinde.

Ruzbihan'ın kendini vizyonlara soktuğu durumlar yaygındır; Belki de Sırların Açığa Çıkması'ndaki sekansların onda biri, **"Kendimi gördüm..."** ifadesini içerir. Ancak bu durumların hiçbirinde kendisinin otobiyografik yönlerinin vizyonu nesnelleştirilmez, böylece kendini dışsallaştırılmış bir şekilde hareket ederken görür. Kendisinin vizyonu genellikle vizyonu içsel bir manzaraya veya manevi bir istasyona yerleştiren bir giriş görevi görür, ancak algılarını, eylemlerini ve diyaloglarını kaydederek hızla öznelliğe geçer.

İşte bazı örnekler:

Kendimi yerin altında, ışıklı bir atmosferde gördüm ve Tanrı orada bana göründü. Sonra ona dedim ki, **"Tanrım, seni her zaman yukarıda - yukarıda ..."**

Onu Saklıların çöllerinde gördüm ve kendimi bu çöllerde onun önünde toz içinde yuvarlanırken gördüm ve onun önünde ilk çölden son çöle binden fazla yuvarlandım.

Sonra kendimi heybet yurdunda Allah ile yakınlık halısında gördüm ve bana tarif edemediğim bir şarap döktü .

Dün gece, sanki kendimi Çin çölünde gördüm ve Tanrı, tanrısal giysiler içinde, Türkler biçiminde ortaya çıktı.

Öyle oldu ki kendimi Sina Dağı'nın üzerinde gördüm ve Tanrı'yı ezeliyet bahçelerinde gördüm.

Bu cümlelerin geçtiği görüntülerde Ruzbihan'ın kendini gördüğünden söz edilmesi nesnelleştirme ya da mesafe değil, dolaysızlık ifade etmek içindir. Cennet bahçesiyle ilgili pek çok görümünün öne sürdüğü gibi, mistik vizyon modeli, cennette inananlara bahşedilen Tanrı'nın vizyonudur. Ruzbihan başka bir bağlamda, **"Müminlerin cennetteki varlığı tamamen vizyondur, çünkü ruh ve beden tek bir şeydir, güneş ve onun sıcaklığı gibi. Kişi Allah'ı bütün uzuvlarla görür."**

Yine de, Ruzbihan'ın çocuklukla ilgili ilk deneyimlerine eleştirel bir gözle baktığı ve bu anılarında bir aceminin deneyimlerine bakan olgun bir Sufi olarak konuştuğu bir his var. "Gençliğimdeydim ve sarhoşluğum, savurganlığım ve coşkum günlerimdeydim". Çocukluğunda bile manevi bir düzenin bazı deneyimlerini tatmış olmasına rağmen, "Olanların gerçekliğini bilmiyordum"gözlemini yaptı. Dolayısıyla Ruzbihan, bu gelişmemiş deneyimleri, Tanrı'yı hatırlama ve rabıta yapma konusundaki Sufi uygulamalarının sonuçlarına benzer olarak yorumlar. Birkaç kez daha Ruzbihan, "gençlik günleri"ndeki deneyimlere atıfta bulunur, ancak bunların eksik veya yanlış anlaşıldığını gösterecek herhangi bir eleştiri veya mesafe koymadan. İtiraflar'ında o sırada farklı anladığı eylemlerin gerçek motivasyonu ve önemi üzerine düşünen Augustine'in aksine, Ruzbihan bir anlatıcı olarak anlatısının dönüştürme deneyiminde görülen kahramanından ayrı durmaz.. Augustine için bu, kitapta kasıtlı olarak bir edebi modele, St. Anthony'nin dönüşümüne başvuran çok

önemli bir noktadır. Ruzbihan'ın ihtidası, dramatik olsa da, bir menkıbe selefine göre modellenmemiştir; Anlamadığı sözcükleri konuşan bir hayalet figürü onu, eşyalarını atıp çöle doğru gitmesine neden olan bir vecd içine sokar. Bu din değiştirme anlatısında geleneksel olan bir şey varsa, o da Ruzbihan'ın her görüşü kullandığı, yoğun bir şekilde Tasavvuf tasavvufi psikolojisinin teknik terimleriyle dolu olan dille anlamlandırmasıdır. Ortaya çıkan yorum kasıtlı ve bilinçlidir, aynı zamanda "sanki sanki..." cümlesiyle başlayan karşılaştırmaların sürekli kullanımından da görüldüğü gibi, vizyonların anlatımı, okuyucu için vizyonu yaratıcı bir şekilde yeniden yaratma etkisine sahiptir. Anlatının sözcüklerinden başka herhangi bir dolayım, ancak mistik analiz yoluyla bu dolayım, anlatının örneklemesi gereken bir mistik deneyim modeli kurar.

Sırların Açılması'nın otobiyografik yönünü incelemek için başka bir açı da Ruzbihan'ın benlik kavramıdır. Burada, tasavvuf tasavvufunun ana konularından biri olan nefsin yok edilmesinden kaynaklanan büyük bir zorlukla karşı karşıyayız. Sahte bir benliğin kalıntısı sorun olarak görünüyor,. Nefsin ya da egonun ortadan kaldırıldığı yerin her şeyden önce yok olma [fena") olduğu varsayılabilir. Ruzbihan'ın yok olmaktan bahsettiği pasajlara bir bakış, meselenin bu kadar basit olmadığını gösterir. Benliğin yok edilmesi öncelikle gerçekleşir. İlahi sıfatların güçlü bir tezahürü Ruzbihan'ı alt ettiğinde, ancak tipik olarak Tanrı ile diyalog, yok olduktan sonra kesintisiz olarak ilerler.İşte bazı örnekler:

"Seni ezelde sahip olduğun nitelikle seçmek istiyorum" dedim. **"Bunu senin bilmene imkan yok" dedi. Ben de ona yalvardım ve "Bunu istiyorum!" dedim. Ve büyüklüğün ışıkları göründü ve ben yok oldum, yok oldum. Bu büyüklük tayfunundan sonra zamansal olan kalmaz. Sonra vicdanım seslendi...**

Diğer bölümlerde, Ruzbihan yok edildiğini ve bu hesabın sonu olduğunu duyurur, ancak hemen ardından bir başkası gelir.

"Yüzünden başka her şey mahvoluyor" dedi (Kur'an 28:88). O, bekârlığın ve yok oluşun makamıdır. Şaşırdım ve yok oldum ve nerede olduğumu bilmiyorum.

Sonra yaklaşıncaya kadar bana yaklaştı ve ben gizlenip yok olana kadar yaklaştı. Tanrı her türlü tasavvur, işaret ve ifadenin ötesindedir.

Diğer durumlarda Ruzbihan neredeyse yok olur, ancak normale döner.

Okyanuslar üstüne okyanuslar, büyüklük üstüne büyüklük, tarlalar üstüne tarlalar gördüm ve ezeliyetin birikmiş okyanuslarında neredeyse yok oluyordum. Birliğin musibetlerinin ağırlığına dayanamadığımı anlayınca beni terk etti ve gitti. Olduğum yere döndüm.

Bana öyle geliyor ki, bu pasajlarda ortak olan anahtar unsur, insan kimliğini tanımlayan ilahi varlıktaki farklı hareketler arasındaki diyalektik duygusudur. İlahi tezahürün gelgitleri ve dalgalanmaları, insan benliğini girdaplara çeker veya karaya fırlatır. Benlik herhangi bir nihai veya mutlak anlamda yok edilmez, ancak kimliği için tamamen Niteliklerin ölçülü tezahürüne bağlıdır, bu arada ilahi mevcudiyetin fazlalığı benliği şimdilik ezer ve dağıtır. Bu vizyonlarda sergilenen benlik, meditatif deneyimlerin oluşturduğu benliktir.

Özellikle bir anlatı, Ruzbihan'ın kendi cenazesini hayal ettiği bir pasajda kahramanı son derece dramatik bir rolde gösterme biçimine ilgimizi iddia ediyor. Bu, kısmen Ruzbihan'ın azizliğinin bir göstergesi olan ürkütücü bir görüntüdür.

Kalbimde bir gecenin ortasında ölümümü düşündüm. Kalbime düşen ışıkla mutlu oldu ve uzuvlarım açıldı ve saçlarım ve cildim ışıl ışıldı. Melek âleminin insanlarının güzel yüzlerini bana çevirdiklerini, taziye kıyafetleri giydiklerini, şimdiye kadar

gördüğümden daha güzel bir biçimde gördüm. Sonra Cebrail'i, Mikail'i, İsrafil'i ve tahtın taşıyıcıları Azrail'i ve bütün melekleri başlarına (?) Peygamberimiz, bütün peygamberler ve evliyalar da öyleydi. Tanrı'nın bana tanrısal giysi şeklinde tecelli ettiğini gördüm ve bana taziyede bulunurmuş gibi göründü. Sonra yanıma geldi ve yanında bütün peygamberler, elçiler, melekler ve evliyalar vardı ve elimden tuttu ve beni haşmet ve güzellikler âlemine, bahçeler ve mutluluklar huzurunda getirdi. Sonra huriler başlarındaki örtüleri kaldırdılar ve içinde şarap olan kapları dolaştırdılar ve melekler şarkı söyledi. Tanrı bana, "Ölümün böyle olacak" dedi.

Cenaze ve düğünün tuhaf bir bileşimi. Bütün melekler, peygamberler, evliyalar, huriler ve Tanrı'nın kendisi yas tutanlar gibi giyinmiştir ve Ruzbihan'ın bir nur bedeni vardır. Törenden sonra, herkes göksel şarap ve müzik için cennet bahçesine erteler. Bu sekans, Tanrı'nın gazabının aslanının Ruzbihan'ı ölüme terk ettiği başka bir imha vizyonunu takip eder. Ölüm, yok olma gibi, Tanrı ile bir yakınlık mevsiminin gerekli başlangıcı gibi görünüyor. Ölen ve yeniden dirilen benlik, görsel deneyimin benliğidir.

Otobiyografik olarak kabul edilen herhangi bir yazıda, yazarın toplumdaki birincil konumunun, yani ailenin bir sunumunu bulmayı umarız. Burada Ruzbihan, vizyonlarında aile ilişkilerine beklenmedik bir şekilde zengin bir bakış açısı getiriyor. Gördüklerinin çoğu, ailesiyle son derece sıcak ilişkilerden hoşlandığını gösteriyor gibi görünüyor. Aralarında büyüdüğü akrabalarını tarif etmek için kullandığı sert sözlere rağmen, Ruzbihan, en azından, eşlerinin yanı sıra cennette şekil değiştirmiş göründükleri vizyonlardan gördüğümüz gibi, ana babasıyla bariz bir şekilde uzlaşmıştı.

Sonra görkem ve güzellikten gördüklerimi, dünyevinin duyamayacağı şeyi gördüm. 100.000 tahtın bir atomdan daha küçük olduğu bir dünyaya ulaştım ve orada güç ve

güçten başka bir şey görmedim. Oradan ayrıldığımda, yukarıda büyük bir ev gördüm ve ailemin oturup benim hakkımda konuştuğunu, şiir okuduğunu gördüm ve ilk karşılaşmadaki gibi bir mutluluktu. Bütün kadınlarımın mutlu bir şekilde oturduklarını gördüm ve orada çocuklarımı ve bir grup insanı gördüm. Sonra annemi gördüm, Allah'ı bilen ve seven bir kadındı ve başını ailemin evine soktu ve Pasavi lehçesinde ""hi lilah wal u"" yani "Ondan başka ilah yoktur" dedi. Ve düğünlerini hatırlıyorlardı. Sonra babamı kırmızı bir ata binerken gördüm, başında ipek brokar ve beyaz sarık vardı, yanında melekler vardı, Tanrı'yı ziyaretten dönerken. Dürüst bir adamdı, Tanrı'nın sevgilisiydi – çünkü Tanrı'nın azizleri vardır – ve ağlamaya ve duyarlılığa eğilimliydi.

Bu büyüleyici evcil portre, her şeyin uyum olduğu ve büyükanne ve büyükbabaların kutsal sözler söylediği ve bir komşu gibi Tanrı'yı ziyaret ettiği cennette büyük bir aile evinin pastoral bir ortamını göstermektedir. Bu, münferit bir endişe gibi görünmüyor, çünkü başka bir pasajda Ruzbihan, birinin cennette ailesiyle buluşmasının önemini genişletmek için bir Kuran metnini kullanıyor.

Sonra karımı bahçelerden birinde Allah'ın huzurunda gördüm ve ondan ayrılıyordu. Ben de Allah'ın sıfatlarını Türk suretlerinde gördüm. Sonra ailemi Allah'ın huzurunda bahçenin korniş ağaçları arasında gördüm ve o ağaçlar kırmızı yakuttandı. Ailem sanki beni bekliyorlarmış gibi sıra sıra Tanrı'nın yanında oturuyordu. Sonra gizliden onun ilahi sözünü işittim: "Anne-babalarından ve eşlerinden salihlerle birlikte" (Kur'an 13:23). Bunun üzerine bu mesajı düşündüm ve ayetin başlangıcına geri döndüm: "Anne-babalarından, eşlerinden ve çocuklarından salihlerle girecekleri Adn cennetleri" (13:23). Bunun benim için iyi bir haber olduğunu biliyordum ve şafakta oturup sonsuzluğun şafağı üzerine rabıta yaptım.

Allah ile bahçede gidip gelmek, Türk sevgilileri gibi ilahi tecelliler, mücevherler gibi şekil değiştirmiş bir bahçe - bu, kişinin ailesinin ahiretteki kaderini tefekkür etmesi için uygun bir ortamdır. Ruzbihan, Kur'an metnini kişisel bir mesaj olarak alır ve ailesini kurtulanlar arasında görmesini sağlar.

Ailede her şey her zaman güllük gülistanlık değildi; herkes gibi Ruzbihan da mali sorunlarla karşı karşıya kaldı ve belli ki ara sıra bazı eleştiriler için geldi. Uzun bir vizyon bir aile kavgasının sonrasını anlatır. Ruzbihan'ın yanıtı başlangıçta inzivada teselli aramaktır ve ilahi bir yanıt için sabırsızlanır.

Bir gece, ailemle tartıştığım ve bazı ihtiyaçlardan şikayet ettikleri için göğsüm sıkıştı. Gece yarısından sonra uyandım ve gizli olanın açılması konusunda umutsuzluğa kapıldım. Vicdanım yatıştı, yakınlığım devam etti, ruhum şenlendi. Melekler aleminin dünyasının açılmasının harikalarını bekledim ve Tanrı'yı tanrısal giysi şeklinde, bir mecliste gördüm. Anlık halim neşelendi, vicdanım sızladı, hasretim arttı, coşkum katlandı. Ben rahatsız oldum ve bağırdım.

Bir dizi güçlü vizyon ve tezahür, rızık vaat eden bir Kuran ayetinin vahyedilmesiyle sonuçlanan ve muhtemelen Ruzbihan'ın ailesinin karşılaştığı pratik zorlukları çözen bir dizi güçlü vizyon ve tezahürü takip eder.

Sonra benden saklandı ve melekler âleminin dünyasını açtı. Okyanuslar dolusu taze inci gördüm, onlardan mücevherler aldı ve defalarca kafama yağdırdı. Ben ezelî âleme varıncaya kadar peygamberler ve melekler de böyle yaptılar. Tanrı ezeliyet biçiminde tezahür etti ve orada yok olma yeri vardı. Sonra benden saklandı ve ben "her şeyin meyvelerinin bizden rızık olarak getirildiği" (28:57) toz halinde eridim.

Yine de vizyon bu olumlu notla bitmiyor. Tanrı daha sonra güç ve otorite olarak tezahür eder ve Ruzbihan daha fazla eleştirilirse korkunç sonuçları ilan eder.

Sonra bana dedi ki, **"Ben yaratıkların hükümdarıyım ve her şeyin anahtarları elimde olduğu, tahtın üstünden sağlam yeryüzüne kadar [doğru] değil mi? Krallığımı belirtildiği gibi yönetiyorum. Kaderin akışı benim vasiyetimden mi? De ki, onlar benim hakkımda işgüzarlar ve şikayet ediyorlar; şikayetlerini sustursunlar ve lütfumun karşılığı için bana şükretsinler, yoksa onları helak ederim."** Bu azarlamadan korktum, çünkü o otoriteyi göstermişti. Gece yarısından sonraki gece, şafağa yakın uyandım ve uykum tatlı bir uykuydu.

Ruzbihan, kendi otoritesinin bu şekilde yeniden ortaya çıkmasıyla büyük ölçüde teselli edildi.

Ruzbihan'ı hasta bir çocukla gece geç saatlerde uyanık gösteren anlatılarda daha dokunaklı türden zorluklar ortaya çıkar. Onun duaları, çocuğu iyileştiren ve ikisini de kutsayan gizemli bir melek ziyaretçisi getirdi.

Bir gece, dizanteri hastası oğlum Ahmed için endişelendim. Bu göğsümü çok daralttı ve sevgilimden [oğlumun hastalığı için] bir ikame yapmasını istedim. Ahmed uyurken ben uyudum ve onun bağırışıyla uyandım; Uyanmakla uyumak arasında olsam da yanına geldim. Evimin yanından bir kimsenin Farsça "Geceniz güvenli ve mübarek olsun" diyerek ayrıldığını gördüm. Sonra [oğluma] dedi ki: "Bu gece babandan dolayı [senin rızan] için iniyor.. Tanrı, O, senindir. dedi" Kendi kendime dedim ki: "Bu sırada göğsüm daraldı, benim için açılış nasıl olacak?" Saklı kapıların açıldığını haber veren Kur'an'dan müjde ayetlerinin peşine düştüm. Bu nedenle, [ilâhî] kelâmların bir kısmı Amellerden, bir kısmı da ilhamdandır (ilham) .

Bu hesabın önemi, meleklerin karşılaşmasında ve Tanrı'nın onlar için indiğinin duyurulmasında yatmaktadır. Çocuk iyileştikten sonra, Ruzbihan esas olarak bir sonraki mistik deneyiminin nasıl gerçekleşeceği konusunda endişelenir.

Bir süre sonra, çocuk Ahmed, 585/1189'da Şiraz'ı etkileyen veba sırasında bir kez daha hastalandı.

Oğlum Ahmed'in ateşi şiddetliyken gece yarısından önce oturdum. Bütün kalbim endişeden eridi. Allah'ı ansızın heybet şeklinde gördüm ve uyuyor olmasına rağmen bana ve ona karşı nazikti. Vecd ve ajitasyon beni boğdu ve ruhum rahatsızlıktan uyuştu, böylece dikkatsizleşti. Bu benim için zordu. **"Allah'ım! Senden yardım beklerken beni neden imtihan ediyorsun?"** dedim. **"Üzülme, ben seninim"** dedi. Dedim ki, **"Tanrım! Neden benimle Hz. Musa'yla konuştuğun gibi konuşmuyorsun?" "Seni seven beni sever, seni gören de beni görür"** dedi. Bunu duyduğumda, birçok ecstasy/ çoşkunlukbeni bunalttı. Ayağa kalktım ve Tanrı Gizlilerin rahimlerine seslendi ve "Çare!" dedi. Ona bir çare geldi. Kasaba, şimdiye kadar gördüğümüz hiçbir şeye benzemeyen, hastalarla doluydu. Ama tedavi kasabaya bırakıldı ve tüm İran'a yayıldı. Vecd halindeydim, ruhsal haller içindeydim ve ağlıyordum. Oğluma iyi davrandı ve ona içirdi .

Yine, ilahi müdahaleden mucizevi bir şifa gelir. Dikkat çekici olan, Ruzbihan'ın yardım yeterince çabuk gelmediği zaman Allah'a serbestçe şikayet etmesi ve aynı anda hem veba tedavisini hem de Hz. Musa'nınki gibi bir vahiy istemesidir. Allah'ın bu talebe verdiği cevap, Ruzbihan'ı seven ve görenlerin Allah'ı seveceğini ve göreceğini vaat ederek, menkıbe yazarının ihtiyaçlarını karşılamaya yakındır. Genel vebanın çaresini ortaya çıkaran bu bildiri, **Ruzbihan'ı, "Beni gören Allah'ı görmüş demektir" diyen Hz. oğlu, yalnızca doğurduğu ilahi yanıt nedeniyle alakalıdır.**

Bir arkadaşının ölümüyle baş etmek zorunda kaldığı durumlarda Ruzbihan'ın kişisel bağlantıları da incelenebilir. Bir vakada, arkadaşının cennette başkalaşım geçirdiğini görür ve cenazesini Tanrı ve melekler yerine getirir.

Arkadaşlarımdan biri öldü. Yedi göğün ötesinde, kırmızı balçıktan yapılmış, kefenleri üzerinde yatan ölülerle dolu bir çöl gördüm. "Bu çöl nedir?" dedim. "Burası, Allah'ın şehidlerinin ve temiz olanların yeridir" dediler. Meleklerin omuzlarında taşınan bir cenaze sedyesi gördüm; getirip yere koydular. Tanrı'nın bunun için dua ettiğini gördüm, Yüce Tanrı hepsi için dua ediyordu. "Bu kişi kim?" diye sordum. "Arkadaşın" dediler. İçimizden bir genç olduğu için acı acı ağladım. Sonra onu cennetteki meyve bahçelerinin bir duvarında gördüm ve "Efendim! Ne yapıyorsun?" dedim. Ellerini açtı ve mavi zümrütlerden bir duvar ördü ve "Cennetteki evini ve bahçelerini [hazırlıyorum]" dedi.

Ruzbihan, arkadaşının onu cennette bir mesken hazırlamak için çalıştığını gördüğünden, bu bağlantı ölümden sonra bile güçlü kaldı, ancak bu, arkadaşın Tanrı'nın seçilmişlerinden biri olarak statüsüne dayanan manevi bir dostluktur. Ruzbihan ayrıca ölen başka bir yoldaşın görümünü de kaydeder, ama açıkçası bir Sufi olmasına rağmen hayatta iddia ettiği durumları elde edemeyen biri. Ruzbihan, onun, insanlığın geri kalanı ve yöneticileriyle birlikte ışıkla dolu bir evin altında yalvardığını görür. Ayrılmış arkadaşların bu vizyonlarının her ikisinin de odak noktası, arkadaş olarak kişisel karakterlerinden ziyade manevi statüleridir.

Ruzbihan, çok sevdiği bir eşin ölümünün ardından yaşadığı depresyonu açığa vurduğunda daha çok duygulanır. Bu, Paşa'nın ölümünden sonra Paşa'da bir meyve bahçesi satın aldığı bir vesileyle hatırlanıyor, ancak onun yokluğunda nasıl tadını çıkarabileceğini merak ederek umutsuzca merak etti. Başka bir olayda, Ruzbihan, tüm varoluşun bir toplu iğne başındaki noktalara indirgenmiş görüntüsünü aldıktan sonra onu tekrar düşünür. **Bu onun tüm yeteneklerini hayrete düşürdü.**

Sonra vefat eden eşimi düşündüm (Allah rahmet eylesin). Ona yalvardığımda, içimden dedim ki, **"Aman Tanrım! Onu alıp beni vahşi bıraktığında bana ne yaptığını**

görüyor musun?" Benimle Farsça konuştu ve "kar dar an na-kardan-ast" dedi." ["Keşke sana yapılanı kendine yapsaydın."] Bununla, melekler aleminin dünyasını neredeyse bana açıkladığını ve beni orada ikamet ettirdiğini kastetmişti **[yani, neredeyse ben de ölürüm].** Yani bunu anladım. Sonra abdestten sonra Allah benimle konuştu ve şöyle dedi: "Yaptığınız pazarlığa sevinin" (Kur'an 9.111)

Burada da, arkadaşının ölümünde olduğu gibi, Ruzbihan, karısını alıp onu perişan ettiği için Tanrı'ya meydan okumakta özgürdür. Aldığı teselli, Tanrı'nın onları ölümde bir arada tutabileceği, ancak aksini kararlaştırdığıdır.

Ruzbihan bu isimsiz favori karısını düşünmeye devam etti ve onun vizyonları yine bir cennet vizyonu şeklinde tekrar etmeye devam etti. Bu kez vizyon, ölümünden sonra ailesine nasıl bakacağını merak ettiği bir anda geldi.

Geçimimi ve belirli toprak parçalarını, [ölümümden] sonra nasıl olacaklarını kalbimde düşündüm. Bahçe bana açıldı ve nehirlerini, ağaçlarını ve kalelerini gördüm. Eşimin cennet ehlinin elbiselerini giydiğini gördüm, o da onlar gibi idi; Sanki gelmemi bekliyormuş gibi şatolardan birinin kapısında bekliyor ve dünyadaki gecikmem onun için sadece bir anmış. Karlarımdan, oğullarımdan, kızlarımdan ve akrabalarımdan oluşan bir grup gördüm ve vecde girdim ve kalbim onları görmekten mutlu oldu.

Son bir görüntü, Ruzbihan'ın karısını ve ailesini şekerle dolu bir cennette gösterir ve ona biraz verir. Vizyon devam ederken, Tanrı Ruzbihan'a karısının ölümüyle nihayet uzlaşmış görünüyor, ancak bu görüntülerde çoğu muhtemelen hala hayatta olan tüm ailesi karısına eşlik ediyor.

Ruzbihan'ın ailesinin bu anlatıları bize ne anlatıyor? Ayrıntılar, aile maliyesi ile ilgili bir endişe ve ara sıra anlaşmazlıklara rağmen, aile yaşamının şaşırtıcı derecede

olumlu bir değerlendirmesi gibi kişisel konuları göstermektedir. **Tüm ailesini, daha önceki anlatımına göre çok dinsiz olması gereken ebeveynleri bile, mutluluk içinde cennette yaşıyor.** Modern psikologların bile Ruzbihan'ı bir mistik için dikkate değer bir şekilde uygun bulabileceklerini düşünmeye girişiyoruz. Özellikle karısına olan düşkünlüğü, Şiraz'daki aşırı zühd düşkünü selefi İbnü'l-Hafif'ın davranışlarıyla güçlü bir tezat oluşturuyor. Ancak Ruzbihan'ın en sevdiği karısıyla olan ilişkisi ve hasta oğluyla olan ilgisi hakkındaki tüm bu bilgiler, yalnızca manevi kararsızlıklarını göstermek için aktarılmıştır. Bu, özellikle manevi kazanımları açısından tanımlanan ölen arkadaşlarının hikayesinde özellikle açıktır.

'Sırların Açığa Çıkması, birinci tekil şahıs ağzından yazıldığı ve yazarın yaşam olaylarına bazı sınırlı göndermeler içerdiği için, yalnızca terimin en geniş anlamıyla otobiyografik olarak adlandırılabilir. Bununla birlikte, bunlar, ister otobiyografik ister psikolojik olsun, modern literatürde bu terimle anlaşıldığından çok farklı bir anlamda bir benliği ortaya çıkarmak içindir. Ruzbihan gibi bir Sufi tarafından ifşa edilen "benlik", tasavvufun teknik terimleriyle - tezahür, yok olma, Öz, Nitelikler - kategorize edilen deneyimlerin gelgitlerinden oluşur. psikolojik analiz açısından çok fazla tahminde bulunmak zor olurdu, çünkü asıl konu vizyonun kendisidir.The Unveiling of Secrets'ın okuyucuları ve yorumcuları, kendi azizlik kavramlarına ve azizle olan ilişkilerine göre onu reddettiler veya kabul ettiler. Özellikle onun soyundan gelenler, Ruzbihan'ı yerel bir türbe kültünün odak noktası olarak hizmet edecek bir Sufi evliya modeline uydurma sürecinde, metni kendi kutsallık ve dini bağlılık fikirlerine uyacak şekilde yeniden şekillendirme eğilimindeydiler. Ruzbihan'ın [Sharh-i shathiyyat/The Commentary on Ecstatic Sayings... Ecstat Üzerine Şerhi'nde açıkladığı kısa vecd sözler gibi, onun sesini biraz daha net duymamızı sağlar. Onun açılışları aşkın bir abartma retoriği ile çerçevelenmiştir. Şaşırtıcı derecede güçlü vizyonları, onu benzersiz ilahi lütufların alıcısı olarak basit

ve açık bir şekilde sunar; Peygamberler, melekler ve önceki İslam geleneğinden seçkin şahsiyetler, yalnızca onun başkalaşımını kabul eden tanıklar veya ilahi nimetleri iletmek için aracılar olarak ortaya çıkarlar. Hepsinden önemlisi, vizyonları, Tanrı ile karşılaşmalarını anlatır ve onları belirgin bir şekilde Farsça yoğun şiirsel bereketli metaforlarla ifade eder.

Esrik Konuşma ve Yükseliş Anlatısı

Sırların Açığa Çıkması'ndan yeni verilen otobiyografik pasajlar, Ruzbihan'ın kişiliğine dair resmimize katkıda bulunur, ancak tarihsel ve biyografik bilgiler ve benliğin sunumu ile ilgili modern otobiyografik kaygılar gerçekten bu metnin konusu değildir. Kişi, birkaç parça kişisel bilgi elde etmek için tahılın tersini okumalı ve büyük miktarda vizyoner materyali tasnif etmelidir. Bu esere uygulamak için uygun edebi kategoriye daha iyi bir yaklaşıma sahip olmak istiyorsak, en katı anlamıyla modern otobiyografi kategorisinin dışına çıkmamız gerekecek. Her ikisi de erken Tasavvufta iyi bilinen iki edebi metin kategorisi, Sırların Açılması'nı anlamak için özellikle uygundur. Ruzbihan'ın özel bir ilgi alanı olan kendinden geçmiş konuşma (shath) türü ve Ebu Yezid el-Bistami ile bağlantılı olarak mirac anlatısı.

Ruzbihan'ın menkıbelerindeki Sırların Açığa Çıkması'na yapılan atıflara hızlı bir bakış, şaşırtıcı olmayan bir şekilde, okuyucuların bunun tasavvufi deneyimler hakkında bir kitap olduğunu anladığını gösterir. Şerafeddin İbrahim'in gözlemlediği gibi, "Yazılarından biri olan Sırların Açılması kitabının tamamı, kendinden geçmiş konuşmanın (şath) özüdür."

Kitabın alternatif bir başlığı basitçe Keşfiyyat'tır.

Bu, herkesin bu kitabın içeriğini geçerli olarak kabul ettiği anlamına gelmez. Ruzbihan'ın kendinden geçmiş sözlerini orada okuyan ve onun aldanmış bir kafir

olduğuna karar veren insanlardan örnekler anlatılır. bana zor geldi ve onları içten içe reddettim." Ruzbihan'ın kitabını tiksintiyle fırlattı, ama Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem bir rüyada kısa süre sonra onu Tanrı'nın dostlarından birine hakaret ettiğine ikna etti ve Ruzbihan'ı bulmak ve kişisel olarak özür dilemek için Sonquri camisine gitti. Irak'tan bir âlimin de bu sözlerden şüphe duyduğunu ve Ruzbihan'ı alenen alay edecek kadar ileri gittiğini; bunun sonucunda iki oğlu öldü

Ruzbihan'ın kendinden geçmiş sözlerini duyan İsfahanlı bazı Sufilerin hikayesi de var. **"Gidip bu sözlerin cezası olarak onun tasavvuf cübbesini çıkaralım ve ondan adaleti çıkaralım"** diye karar verdiler. Bu yanıtların, [Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr] Sırların Açılması'nın çok karmaşık yorumlarını sergilediği söylenemezken, menkıbe yazarları bunları Ruzbihan'ın kendinden geçmiş sözlerine tepkiler olarak sınıflandırdı. Ruzbihan'ın eski hadis hocalarından biri olan Fahreddin ibn Maryam'ın (ö.565/1169-70).'20 Ruzbihan'ın açılışlarının statüsünü çözmesi istendiğinde, kitabı inceledi ve Ruzbihan'ın statüsü hakkında uzun bir vizyon (162 63) okuyana kadar onu oldukça teşvik edici buldu. Bu, Allah'ın bir dağın tepesinde Ruzbihan ile ziyafet çektiği, Ebu Yezid el-Bistami önderliğindeki tüm büyük Sufi şeyhlerinin, ziyafete katılabilmelerini dilerken, dağ eteklerinde at sırtında dolaştığı vizyondur; Tanrı'nın Ruzbihan'a yağdırdığı birçok gülden sadece biri aralarına düştüğünde nihayet coşkuya kapılmalarına izin verilir.

Bir gün talebelerimden bir şeyhin inkarcı grubu, bana şeyhin Zuhurunu getirdiler ve "Bunlar gibi sözler söylüyor, doğru mu değil mi?" dediler. "Bu kitap bu geceye kadar yanımda kalsın da göreyim, yarın bir cevap vereceğim" dedim. O gece onu okumakla meşguldüm ve burada anlatılan açılışa gelinceye kadar her perdenin açılmasından ince bir anlam anladım: **"Büyüklük dağının tepesindeydim ve yüzümden ve saçlarımdan kırmızı güller saçıldı. . Şeyhlerin arasına yüzümden bir gül düştü, hepsi haykırıp sema ettiler."** Bu açılmayı merak ettim ve düşündüm ve bunu tasvip

etmedim. Kitabı bıraktım ve uyudum. Bir rüyada şeyhlerin hükümdarı Ebu Yezid'i gördüm, o dedi ki: **"Şu ihlaslı doğru söylüyor ve benim kokum hala o gülün kokusudur."** Ertesi gün konuyu inkarcıların önüne koydum. Hepsi Kâbe'nin kabulü için inkar çölünü terk etti. Acemi, bu açılma karşısında hayrete düştü ve uzman, marifet kapısının talihli anahtarını aldı.

Fahreddin ibn Maryam, vizyonun özünü sadece kısaca özetlemesine rağmen, Ruzbihan'ın ilk Sufi üstatlar üzerindeki otoritesini vizyonun anahtarı olarak haklı olarak ele aldı. Bununla birlikte, Ruzbihan'ın vizyonundaki ustalardan biri, Ruzbihan'ın düşürdüğü gülün gücünü doğrulamak için kendi rüyasında göründüğünde, şüpheleri ortadan kalktı.

Sırların Açığa Çıkması'nın yorumuna ilişkin bu incelemeden ortaya çıkan şey, yazarının kutsallığını iddia eden edebiyat sınıfına ait olmasıdır. Tabii ki, okuyucular gösteri için hangi kriterlere göre belirledikleri konusunda farklılık gösterecek ve bazen bu, varsayılan bir azizin iddialarını reddetmeyi veya yeniden tanımlamayı içerecektir.

Ruzbihan'ın zamanındaki İslam toplumunda örtünmeler bir tür tepki gerektiriyordu ve bu tepki okuyucunun veli ile olan ilişkisi tarafından dikte edilecekti. Sırların Açılması'nın en uzun tekli incelemesi, Ruzbihan'ın biyografik taslağında metnin bir düzineden fazla bölümünü alıntılayan Şemseddin Abdüllatif'in özeti ve çevirisidir.

Yukarıda gösterildiği gibi, Ruzbihan'ı peygamber olarak adlandıran ses ve Ruzbihan'ın ilk teşhirini gerçekleştirdiği deneyimsiz şeyh gibi, Ruzbihan'ın veliyet portresine uymayan bazı unsurları bastırdı. Metni incelemesini bitirirken, peygamberlerin otoritesine paralel olarak veli otoritesinin bir göstergesi olarak önemini tekrar genişletti: Ariflerin açılımlarına ve mucizelerine iman lâzımdır, çünkü evliyaların açılımına ve şehadetlerine iman etmeyen, peygamberlerin ve elçilerin

ayetlerine de imandan yoksundur." Destek olarak Ruzbihan'ı aktardı: "**Velilik ve nübüvvet okyanusları iç içedir".** Muhtemelen Sırların Açılması'nın amacının en iyi tarifi, Ruzbihan'ın müritlerine yaptığı kısa bir konuşmayı kaydeden metinden bir pasajdır:

Bir Perşembe gecesi, arkadaşlarımla sırların gerçeklerini tartıştım. Onlara dedim ki: "Allah'tan vahiy alan kimse, ister melek, ister peygamber, ister evliya olsun. Vahiy ondan, açtıktan ve şehadetten sonra gelir. Meleklerin bir sureti vardır ki, zahiri görüldüğünde şüpheyi giderir. Peygamberlerin zahiri mucizeleri vardır, bunlar zuhur edince vahiylerinin doğruluğuna dair şüpheyi ortadan kaldırırlar. Velilerin karizmatik mucizeleri vardır, bu mucizeler onlardan zuhur edince, onların vahiylerinde de şüphe kalmaz. Bu üç kategoride, çünkü ben karizmatik mucizeler yapmıyorum. Bundaki amacım, karizmatik mucizeler makamının ötesinde bir makamın sözünü, irfan hakikatlerini ve Allah'ın almam için seçtiği ender ilahi ilimleri, Allah'ın zahirinden faydalanarak bana öğretmek için ortaya çıkarmaktır. "

Bu pasaj, çok az olacak bir beyan içerir.

Ruzbihan'ın menkıbe yazarlarını beğenmesi, yaptığı cesur bir açıklamadır.

Azizlerin karizmatik mucizelerini (kerametlerini) gerçekleştirmemekle birlikte, bunların başkalarında olması onun için bir iman şartıdır. Menkıbeler, eserlerinin büyük bir kısmını Ruzbihan'ın bereketiyle meydana geldiğine inanılan mucizeleri kayıt altına almak için ayırmışlardır. Yine de talebelerine amacının bundan daha yüksek olduğunu söyledi: Mucizelerin ötesinde bir makama işaret eden gerçekleri ortaya çıkarmak. Sonunda, The Unveiling of Secrets tam olarak bu amaca ulaşmak için tasarlandı. Bir Sufi piri olarak rehberlik ettiği seçkin müritlerin yararına veliliği gösteren mistik deneyimlerin bir koleksiyonudur. İçlerindeki menkıbeler ve mucize hikayeleri, tam tersine, daha geniş bir potansiyel adanmış ve hacı kitlesine yönelikti.

Sırların Açılması, kendi zamanında, evliyaların imtiyazı olan esrime sözleri (şathiyyat) kategorisine ait olarak en iyi görülen bir eserdi. Bununla birlikte, erken dönem Sufizm'in en güçlü imgelerinden biri olan Ebu Yezid el-Bistami'nin yükselişiyle tematik bir karşılaştırma yaparak bu kategoriyi genişletebiliriz. Ebu Yezid, Peygamber Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin göğe yükselişini (mirac) kendi mistik deneyiminde yeniden canlandırdığını bildiğimiz ilk Sufi'ydi. Peygamber'in miracının konusu çok geniştir, çünkü Kur'an'daki birkaç muammalı pasajdaki kökeninden dolayı sayısız detaylandırma ve yoruma konu olmuştur ve burada onun ana özelliklerini ve farklı geleneklerini özetlemeye çalışmayacağım. . Bununla birlikte, İslami peygamberlik yükseliş anlatısı ile antik yakın doğuda başlayan ve Gnostik, Yahudi ve Hıristiyan mistik metinlerinde devam eden uzun yükseliş literatürü geleneği arasındaki sürekliliği tanımak önemlidir. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin göğe yükselişi, **"Merdivenin Kitabı"** olarak bilinen İspanyolca, Latince ve Fransızca çevirileri aracılığıyla Hıristiyan çevrelerinde de bir etki yarattı; bu çeviriler, İlahi Komedya'da Dante Alighieri'nin yükselişi için bir model olarak hizmet etmiş olabilir. " Mirac ve özellikle semavi köşkler aracılığıyla Allah'ın tahtının rüyetine yükselişi tasvir eden Yahudi hekaloth metinleri arasındaki sürekliliği gösteren birçok detay vardır. Yetmiş sayısı, özellikle büyütülmüş metinlerde tipik bir örnek olarak not edilir. Ruzbihan'ın vizyonlarında da sürekli olarak tekrarlanan, Tanrı'nın göksel alemdeki yaratıcı etkinliğini gösteren kozmolojik bir motif (nihayetinde Babil kökenli) olarak 70.000'i oluşturur.

Bu literatürün çoğunun yalnızca göksel pleroma hakkında spekülasyonlar içermediğini kabul etmek gerekir. ve ahiret değil, aynı zamanda bu resitalleri Ioan Culianu'nun tabiriyle "yaşanmış deneyim" haline getiren görselleştirme pratikleriyle de bağlantılıdır.128 Görselleştirme tekniği ve içeriği açısından, 'Sırların Açılması'nın çoğu, yükseliş edebiyatı geleneğine ait olarak anlaşılabilir.

Ebu Yezid'in yükselişi, öncelikle Sarraj, Hujwiri, 'Attar ve Ruzbihan tarafından aktarılan metinlerden bilinir. **Bu versiyonların hepsi, Ebu Yezid'in Tanrı'yı arayan bir kuş şeklinde göklere çıktığını, şaşırtıcı vizyonlara sahip olduğunu, ancak sonunda vizyonları bir aldatmaca olarak kınadığını gösteriyor.** Bu metinlerin ilk üçü, Hucwuri ve 'Attar'ın risaletinin zirvesinde Peygamber'e alçakgönüllü referanslar ekleyerek anlatının cüretkar karakterini yumuşatarak versiyonlarına yeni unsurlar eklediğine işaret eden Zaehner tarafından karşılaştırılmıştır. Ruzbihan'ın bu anlatıya ilişkin versiyonunu diğerleriyle karşılaştırırken, Farsça Şerhinin Vecd Edici Sözler'de muhafaza edildiği şekliyle belirsiz tavrı beni ilk başta şaşırttı; vizyonların kendilerini yüksek mistik deneyimler olarak görüyor gibiydi, ama aynı zamanda Ebu Yezid'in onları birer yanılsama olarak görmesini onayladı.

Vicdan Dili, daha önceki Arapça versiyon ile Farsça çevirideki oldukça bağımsız yorumlar arasındaki farkları görmek çarpıcıydı (Ek B'deki tablo karşılaştırmasına bakınız). Örneğin, Ruzbihan'ın orijinal metnin Farsça sunumunda, göksel ağaçla ilgili kendi yorumlarını eklemiş olduğu açıktır.

Genel olarak, Arapça versiyon, Tanrı'nın mistiği bir hile (mekr) ile ayartması bağlamında, bilgi ve vizyonların sınırlamalarını çok daha fazla vurgular; bu, burada alıntılanan Cüneyd'in ilk yorumlarına hala oldukça yakındır. Öte yandan Farsça yorum, bu standart sonuçların bazılarını atlar ve bunun yerine, radikal aşkınlık perspektifinden görsel deneyim sorunu üzerine yoğun ve oldukça karmaşık bir rabıta ekler. Ruzbihan'ın Sırların Açılması'nda tekrarladığı gibi, Tanrı'nın görünür biçimde bedenlenmesi, özünde imkansız olsa da vahyin gerekli bir özelliğidir. Bu karşıtlık, Ruzbihan'ın mistik sembolizmin doğası üzerine düşüncesinin gelişimini anlamak için bir ön koşul olarak Vicdan Dili ve Vecdli Sözler Yorumu'nun tam metinleri arasında eleştirel bir karşılaştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Ancak, Ebu Yezd'in vizyon hakkındaki iki yorumuna bu bakış, Ruzbihan'ın yorumlarının

muğlaklığı ve bunu bir yükseliş olarak bile betimleyememesi nedeniyle, genel olarak miraç anlatıları hakkında bize daha fazla bilgi vermez; ne de bu malzeme, özellikle Sırların Açılması'nın yapısına doğrudan ışık tutmaz.

Bu konunun [Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr] Sırların Açığa Çıkması ile ilgisi ancak Ebu Yezd'in yükselişinin başka bir erken versiyonuna döndüğümüzde ortaya çıkıyor. Bu versiyon, Ebu'l-Kasım el-'Arif'e atfedilen ve 395/1005.130 tarihli el-Kasd ila allah [Tanrı'yı Arayışı] adlı Arapça bir metinde yer almaktadır. Hazreti Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem, Ebu Yezid'in az önce anlattığı vizyondan daha kısadır. Burada Ebu Yezid bir rüyada yedi göğün her birine bakmak için duran ayrıntılı bir yükselişten geçer. Tüm vizyon bir tür sınavdır, çünkü her aşamada Ebu Yezid inanılmaz bir hediye veya melek krallığı tarafından cezbedilir. Işık ve güçle çevrili sayısız melek görür, ancak yalnızca Tanrı'yı özlemeye devam eder. Yedinci cennette, sınavı geçen Ebu Yezid, yukarıda bahsedilen daha kısa versiyonda olduğu gibi bir kuşa dönüştürülür ve daha sonra Tanrı'nın tahtına yükselir. Bu yükseliş anlatısı, Sırların Açılması'nın bazı temel motiflerini anlamanın bir yolunu sunar. Ruzbihan gibi Ebu Yezid de melekleri hem güzel hem de militan şekillerde görür. O ışık denizlerini aşar, ta ki gökle yer arasında, Kerubiler ve Arş'ın Taşıyıcıları ile Allah'ın gökte ve yerde yarattığı diğer herkes, gökle yer arasında bir hardal tanesinden daha az görününceye kadar, gökle yer arasında geçer. en derindeki kalbim O'nu arayışında." Tüm yaratılışın, Ruzbihan'ın en sevdiği imge olan hardal tohumuna benzetilmesi, hadislerde korunan Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin göğe yükselişi hikayelerinde bulunan arkaik bir unsurdur. Tanrı, diğer peygamberlerden önce Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemi tek tek zikrederek, Ebu Yezid'e şefkatle seçilmiş kişi olarak hitap eder, ancak Ebu Yezd'in ifadesi, Ruzbihan'ınkine oldukça yakındır:

"... Sen benim yaratıklarımdan seçilmişim, sevgilim ve benim seçtiğimsin." dedi. Ve orada kurşun eridikçe eriyordum. Sonra bana dostluk kadehindeki lütuf pınarından bir yudum verdi; sonra beni tarif etmeye gücüm olmayan bir hale getirdi; Sonra Beni O'na yaklaştırdı ve beni o kadar yaklaştırdı ki, ben O'na ruhun bedene yakınlığından daha yakın oldum. Sonra bütün Peygamberlerin ruhları tarafından karşılandım ve onlar bana selâm verdiler ve davamı büyüttüler ve benimle konuştular, ben de onlarla konuştum.

Bu, Sırların Açılması'nın tamamının Ebu Yezid'in vizyonunun yarım düzine sayfasına indirgenebileceği anlamına gelmez, ancak Ruzbihan'ın bazı önemli metaforlarının, mecazlarının ve temalarının Ebu Yezid'in göğe yükselişinde belirgin bir şekilde ortaya çıktığı inkar edilemez. Yukarıdaki örnekte özellikle sevinçten eriyiş, anlatılamayacak haller ve peygamberlerin teyidi dikkat çekilebilir). En önemlisi, Ebu Yezid'in al-Sahlagi (ö. 1083) tarafından aktarıldığı gibi, yükselişinin doruk noktası olarak kabul edilebilecek Tanrı ile uzun diyalogları, The Unveiling of Secrets}™'da bildirilen Tanrı ile günlük karşılaşmalar için en açık örneklerdir. Ruzbihan'ın rüyetlerindeki inciden gökler ve göksel okyanuslar gibi diğer unsurlar, Bistami'lerde olmasa da, Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin göğe yükselişinin arkaik hadis versiyonlarında bulunur. Cennetin şenlikler düzenleyen bir saray olarak görülmesi gibi unsurlar hadis metinlerinde de bulunabilir.

İbn Arabi'nin (kendi yükselişi Bistami'yi örnek almayan) aksine, Ruzbihan miracında Helenistik geleneği kullanmamıştır. yedi gökte geçilen yedi gezegen. Ruzbihan, miracın ilk yorumlarında açıkça fiziksel bir yolculuktan ziyade vizyoner bir yolculuk olarak kabul edilen vizyoner karakterini benimsemiş görünüyor. Ruzbihan'ın melek rüyetlerinde gördüğümüz gibi, onların görünüşü Peygamber'in göğe yükselişini gösteren minyatür resimlerde yaygın olarak kaydedilmiştir. J.-P. Guillaume, orijinal

mi'racın, uzayın aşkınlığını önermek için vizyon kullanımındaki paradoksal karakteri hakkında yorum yaptı.

Kutsal olanı temsil etmeye yönelik bastırılamaz ve kendiliğinden olan ihtiyaç ile, ilahi aşkınlığı duyulur gerçeklik düzeyine indirerek onu ihlal etme korkusuyla bunu yapma yasağı arasında üçüncü bir terim gibi bir şey vardır; şeyin temsili, aynı zamanda onun temsil edilemezliğini de ima eder. Burada uzlaşma, yalnızca saf fırsat değerlendirmeleri tarafından dikte edilen bir uyum değildir; muhteşem ve şaşırtıcı, kökten yeni bir mekanın vizyonuna açılıyor. Metnin en güçlü özgün estetik etkilerinden biri bu vizyona dayanır.

Aynı şey Ruzbihan'ın vizyonları için de söylenebilir, ancak onun durumunda yükseliş, benzeri olmayan bir paradigmatik olaydan ziyade her an mevcut olan bir kaynak işlevi gördü. Sırların Açılması, günlük olarak Ruzbihan'ın dualarında ve teveccühlerinde, tipik olarak gece nöbeti sırasında veya şafakta yaşadığı iniş ve çıkışları kaydeder. Bunlar, Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin örneğine göre modellenmiştir, ancak Bistami tarzında görülmektedir. Ruzbihan, rüyetlerinde, "Namaz, müminin miracıdır" şeklindeki Peygamber'in hakikatini canlı bir şekilde tecrübe etmiştir. Tanrı'nın tahtına vizyoner yolculuğun yetkili modelini, ruhun mistik yükselişini çağrıştıran vecd sözleridir.

Erken Manastırda Ruzbihan Hikâyeleri

Anlatılar

Ruzbihan ile ilgili menkıbelerinde yer alan hikâyelerin çoğu, müritlerinin manevi tecrübelerine odaklanır. Ruzbihan'ın müritleri, ondan manevi sorunları çözen vizyonlar aldıklarını veya sadece meditasyonları sırasında meydana gelen olayları açıklayan tavsiyesini anlatırlar. Müritlerinin çoğu, inzivaya çekilme ve kırk günlük

inzivaya çekilme konusunda onun rehberliğine güveniyordu. Ruzbihan'ın kendisi çoğu zaman kendi özel inziva odasına sığınıyordu.

Müritleri, onun Hızır'dan ziyaretler aldığını ya da bazı sokak müzisyenleri yanından geçtiğinde sevinçten havaya uçtuğunu anlatıyor. Ribat tarafından bir mürit, Ruzbihan'ın statüsü hakkında düşünmeye başladığı anda transa girdi.' Ruzbihan'ın talimatlarına uymayan hortumlar, özellikle de deneyimlerini izinsiz olarak ifşa ettikleri takdirde, yoğun bir şekilde acı çektiler. Bazıları, Ruzbihan'ı Rızbihan'da görme deneyimlerini anlatıyor. Yaşlılığı tahtırevanındaki muazzam bir kalabalığın içinden geçti ve onunla konuşabilmeyi diledi, bunun üzerine durdu ve onları yakın bir temas için çağırdı. Mekke'ye hacca giden bir dizi öğrenci aslanlar ve susuzluk gibi çölün tehlikelerinden kurtuldu,. Ruzbihan da göndererek hayatlarına müdahale etti. Açlığı önlemek veya bir durumu düzeltmek için hediyeler mucize hikayeleri nispeten mütevazı, sıradan insanlardır

Diğer hikayeler, sözel veya zihinsel inançsızlıkları azize verilen ilahi gücün gösterileri tarafından paramparça edilen şüphecilerin çürütülmesini anlatır.

Bu mucize hikayelerinin içeriği, karizmatik bir atmosferde gerçekleşmesini beklediğiniz şeyler olsa da. Ruzbihan gibi bir azize, menkıbe açısından hikayelerin işlevi ancak velinin itlafının bir parçası olarak anlaşılabilir. Bu masalların birincil izleyicisi, hikayelerin aziz otoritesinin onaylanması olarak işlev gördüğü öğrenciler ve potansiyel öğrenciler çemberiydi. Sıklıkla hikayeler, "orada bulunanların çoğu öğrenci oldu" sözüyle sona erer, bu da tereddütlü dinleyiciler için aynı şeyi yapmaları için açıkça bir teşviktir. Birkaç hikaye özellikle Ruzbihan'ın müritlerinin şüpheci arkadaşlarına yöneliktir; başlangıçta onu kabul etmeye isteksiz olsalar da, rüyalar ya da manevi bir zorluğu çözme yeteneği ile ikna oldular. Uzak bölgelerden insanlar bile rüyalar yoluyla onun takipçisi oldular.

Ruzbihan hakkındaki hikayelerin ikincil bir konusu, onun sıradan İslam din alimleri üzerindeki etkisidir. Bir keresinde Ruzbihan, Peygamberimiz tarafından, kendisini karşılamaya gelen bir hukukçuya selâm vermek için bir uykudan uyandırılmıştır.

İmamlar ve din âlimleri, onun, kalabalığın abdest alması için su hazırlaması veya elçi göndermesi gibi geceleyin söylenmeyen bir dilek üzerine mucizeler gerçekleştirdiğini görmüşlerdir..

Bir kadının Ruzbihan'ın zikir yaptığını duyduktan sonra ona mest olduğunu görüyoruz ve aynı şekilde bir imam da Ruzbihan'ı vecd halinde görünce mürit oldu.

Hatta bir hukukçu, Ruzbihan'ın ebeveynleri arasındaki bir aile içi anlaşmazlığı nasıl mucizevi bir şekilde çözdüğünü anlattı. Bu hikayeler sınıfı, Ruzbihan'ı kendinden geçmiş bir aziz ve şeriatı yakından gözlemleyen ve ulema ile sıcak ilişkileri olan biri olarak tasvir ediyor.

Daha az sayıda hikaye, İslam dünyasının diğer bölgelerinden ünlü Sufiler ve alimlerden Ruzbihan hakkında tanıklıklar ile ilgilidir. Bunlar çok sayıda olmamakla birlikte, Ruzbihan'ın mucizelerini anlatan bölümlerin başına getirilerek olağandışı bir önem verilmiştir. Bu tanıklıklar bazen hikayenin ana figürlerinin ve yapısının masalın farklı versiyonlarında aynı kaldığı, ancak önemli detayların değiştirildiği "yüzen" anlatılar biçimini alır. Bu "yüzen" hikayelerin farklı versiyonları arasındaki karşılaştırma, Ruzbihan'ın biyografilerini yazanların farklı menkıbesel gündemlerini ortaya çıkarır, bu nedenle farklılıklar biraz ayrıntılı olarak keşfedilmeye değerdir. Örneğin, The Gift of the People of Gnosis'te Necibüddin Buzğuş (ö. 678/1280) adlı bir Şirazlı Sufi, bir gün Bağdat'ta büyük Sufi piri Şihabeddin Sühreverdi (632/1234) ile birlikte "çağın ekseni", olduğunu anlatır. Ruzbihan konusu gündeme geldiğinde ve birisi onun kitaplarından birini yüksek sesle okumaya başladığında. Başlangıçta Sühreverdi, Ruzbihan'ın yazılarının değerinden şüpheliydi ve onları "garip ve

olağanüstü" olarak nitelendirdi, ancak ertesi gün Ruzbihan'ın kitabını istedi ve bundan büyük zevk aldı. Fikrini değiştirip değiştirmediği sorulduğunda, o gece gördüğü bir evliya rüyası ile Ruzbihan'ın yüceliğine inandığını; Bu drcamda Bayazid Bistami, Allah'la birleşen, Ruzbihan Allah'ın sevgilisi ilan edilmiş ve Sühreverdi Allah'ı bilen olarak selamlanmıştır. Sühreverdi, Tanrı ve azizler tarafından bu kadar onurlandırılan herkesin okumaya değer olduğunu açıkladı.

Bu versiyon, evliyalar meclisinde ilan ettirerek ve Suhreverdi'nin tek yetkili şahsiyeti tarafından tasdik ettirilerek Ruzbihan'ın statüsünü yükseltir.

Bahçelerin Ruhu, Ahmed Sufi adlı Suriyeli bir şeyh tarafından anlatıldığı gibi, bu hikayenin çok daha genişletilmiş bir versiyonunu verir. Onun hesabı, Ruzbihan'ın yazılarından birinden, Sahvat el-kulub (Kalplerin Tesellisi) adlı bir kitaptan okuyan kişi olduğunu belirtir ve söz konusu pasaj, Ruzbihan'ın Bayezid ve Hallac'ın makamlarını aştığıyla övünmesini içeriyordu.

Bu iddia sorulduğunda Sühreverdi, "Bu sarhoşların konuşmasıdır; onu bir kenara at ve ayıkların konuşmasına katıl" cevabını verdi. ona, "Eğer Ruzbihan'ın sözlerini terk etmezsen, topluluğumuzu terk edeceksin!" dedi. Daha sonra sahne Sühreverdi'nin rüyasına çevrildi, burada tüm insanlığın dirilişte toplandığını gördü. Allah'a ortak koşan Bayezid, Allah'ı tarif eden Cüneyd, Allah'ı idrak eden Ebu İshak Kazaruni, Allah'ın sevgilisi Ruzbihan Bakli ve son olarak Allah'ı bilen Sühreverdi. Sühreverdi, bu beş azizden havada dans eden ve Sühreverdi'ye zaman ve mekânı aşma yeteneğini ilan eden Ruzbihan dışında hepsinin yerde olduğunu aktarır. Ertesi gün Sühreverdi, Ahmed Sufi'yi çağırdı ve kitaptan okumasını istedi.

Bu versiyon, ilk versiyonda bulunmayan birkaç ek özelliğe sahiptir: Şirazi râvîsi bırakılır ve anlatı, hikayedeki bir katılımcıya geçer; Rahatsız olan Sühreverdi tam olarak alıntılanmıştır ve mesele sarhoşluk ve ayıklık arasındaki karşıtlık açısından

ifade edilmiştir, çoğu zaman aşırı basitleştirilmiş olsa da ortak bir Sufi temasıdır. Ayrıca, sahne sadece velilerin bir araya gelmesi değil, tüm insanlığın nihai dirilişidir. ve Ruzbihan, diğer tüm azizlerin ötesinde bir zafer coşkusu içinde tasvir edilmiştir. Bahçelerin Ruhu kitabının yazarı, bazı ayetlerinde Ruzbihan'ın statüsünü teyit eder:

O'nun heybetinin çekiciliğinden onun güzelliğini bulduğumda, birlik, güzellik ve şan peşinde ölürüm.

Ebedi açılmayı görmekten birlik içinde iç çektiğimde, ezel halının üzerinde yüz tahtlı üfleme baloncukları.

Bu, Şerafeddin'in aşağıdaki ayetleri aktarırken başvurduğu bir metinsel kanıt biçimidir:

Bu çağda, en uzak doğudan nihai eşiğin eşiğine kadar Tanrı'nın yolunun koruyucusuyum.

İrfan yolcuları beni nasıl görecekler?

Durağım ötelerin ötesinde olduğunda?

Bu, daha sonraki menkıbe yazarları İbn Cüneyd ve Cami tarafından tekrarlanacak kadar akılda kalıcı olarak kabul edildi.

Hazar mazar'da (Bin Mezarlar) bulunan Sühreverdi'den Ruzbihan'a saygıyla ilgili üçüncü bir kayıt vardır, 791/1389 civarında yazılmış ve Şiraz'daki azizlerin mezarlarını ziyaret eden hacılar için bir rehber olması amaçlanan yerel bir menkıbe yazısı. Buzguş, Sühreverdi ve Şiraz'ın birkaç evliyasının yanı sıra abdal olarak bilinen yedi gizli evliyanın hepsinin Ruzbihan'ın türbesine hürmet eden ziyaretçiler olarak göründüğü bir İbn Kannad tarafından aktarılan daha az etkileyici rüya.

Bu versiyon, Hz. Sühreverdi de dahil olmak üzere çeşitli azizlerin tanıklığıdır, ancak sıradan bir insanın rüyası düzeyinde kalır ve yazılarının değerinden ziyade azizin mezarının kültüyle ilgilidir. Türbesi ile doğrudan bağlantılı olmayan Sufi yetkililer tarafından tartışılan ve onaylanan tanınmış Sufi şahsiyetlerin ölümden sonraki statüsü sorunu.. Bu değişken anlatı, Mısırlı mistik şair İbnü'l-Farid'in biyografisi gibi diğer menkıbe yazılarıyla karşılaştırılabilir; burada da otoriteye standart bir başvuru gibi görünmeye başlayan şeyde, Suhreverdi, menkıbe konusunun azizliğine tanıklık eden bir olayda anılır. Ruzbihan örneğinde olduğu gibi İbnü'l-Farid'in biyografisi de onu bir Sufi tarikatı kurucusu olarak tasvir eder.

İşte Sırların Açığa Çıkması'ndaki kısa bir karşılaşmanın menkıbelerdeki çok daha görkemli bir senaryo için ilham kaynağı olmuş gibi göründüğü örnekler . Bu, Ruzbihan'ın Tanrı'ya ilahi isimlerden biri olan "Veren" (vehhab)' ile hitap etmesiyle başlayan bir vizyonda gerçekleşir.

Bir gece yarısı uyanıktım ve uyku ile uyanıklık arasındaydım. İçimden dedim ki: "Ver!" Ve Allah (heybet ve güzellik sıfatıyla zuhur etti, tecelli ve nur mücevherleriyle süslendi, ondan üzerime büyük bir bolluk saçtı. Saçılan bu lütuf onun ebedi yüzünden idi. O dedi ki: Madem seslendin, 'Veren', bunu Veren'den al, çünkü ben cömert Veren'im"

Menkıbe *yazarı,* Ruzbihan'ın alçakgönüllülükle okurlarına hitap ettiği *Kutsallık Üzerine İnceleme'nin* giriş bölümünün kapanış paragraflarını atlıyor:

Bu sözleri açıklamaktaki amacımız, o mutluların bizi anmalarıdır, çünkü hatırladıkları her kimse ebedî dirilere aittir, unuttukları ise helak olmuş ölüler topluluğuna aittir. Onların güzel yüzlerine olan özlemim anlatılamaz... Bu sözleri keyfi olarak yazmadım, sizin tarafınızdan anılmama da gerek yok ama kardeşim Ebu'l-Feraj (Allah ona âriflerin cömertliğini nasib etsin) yaptı. Öylesine

kendliğinden/spontane bir öneri... müritlere yol gösterici ve pirlere bir hatırlatma olsun diye aşk pirlerinin makamından iki üç bölüm yazmamı rica ediyorum. [48]

Çözüm

Sırların Açılması'nın açılış satırlarında Ruzbihan, farklı ruhsal meslekler üzerine uzun bir varidatlar sunuyor. Allah tarafından peygamberlerin, evliyaların ve meleklerin farklı mertebelerine bahşedilen ilim ve lütuf, derece bakımından farklılık gösterir, ancak tür bakımından farklılık göstermez. Ruzbihan bunu, insanlığa bir rehber olarak hareket etmek için sarhoşluk ve ayıklıktan geçen en yüksek mistik tipiyle sonuçlanan ilahi aşkın bir açılımı olarak tasvir eder.

Allah, arştan yeryüzüne, ayetlerinin özel nitelikleriyle elçilere, peygamberlere, meleklere ve evliyalara kendisi hakkında bilgi verdi; onlara başlangıçta âyetleri öğretti, onlar da onu nimet ve lütuftan dolayı sevdiler. Sonra onlara verdiğine doymadı, çünkü kulluk şartlarının sebebi buydu. Böylece onlara mevcudiyetinin ışıklarını gösterdi, gözlerini kudretin eliyle meshetti ve onlara meleksi âleminin dünyasının güneş ışınlarını gösterdi. Şimdi onu özel bir aşkla sevdiler, ama gerçekte bu aşk, sonun başlangıcının aşkıdır. Sonra onlara zatını ve sıfatlarını tecelli edecek vasfıyla, güzelliğinin ve azametinin yüceliklerini açıkladı. Onu tanıdılar ve ne geçiciliğin değişmesiyle ne de belaların ve imtihanların inişiyle değişmeyen büyük gerçek sevgiyle sevdiler. **Perdesiz hakikate şahitlik ettiler.** Sonra onlara hitap etti ve ender ilimler ve hikmetlerle konuştu. Onlara isimlerinin sihirlerini öğretti ve onlara niteliklerinin ve özelliklerinin zarafetlerini öğretti. Yakın karşılaşmaların gülünün kokulu esintilerini, yakınlıkların ve birlikteliklerin şifalı bitkilerini onlara teneffüs ettirdi. Sonra cömert mahrem sohbetleriyle onlara karşı genişledi, sırlarını açığa vurdu ve güzelliğiyle onlarla samimi oldu. Bu derecelerde heybetiyle onları sevgili yaptı ve çileci uygulamaların ve uğraşların ağırlığına dayanabilecekleri kadar

katlandılar. O'nun mevcudiyetinin gelinlerini, krallığının erkeklerini ve meleksi krallığını ziyaret ederler. Bunların bir kısmı müritlik ehli, bir kısmı da velîlik ehli; kimisi işaret ehli, kimisi de söz, nasihat ve samimi sohbet ehlidir; kimisi tesettür ehli, kimisi de şehadet ve tasavvuf ehli; kimisi irfan ve lütuf ehli, kimisi ilâhî ilim ve hikmet ehlidir; kimisi birlik, birlik, birlik ve tecrit ehli, bir kısmı da vasıf ehlidir. Bazıları birleşme insanlarıdır; eğer [amaçlarına] ulaşırlarsa ve atalar ve sonsuzluklar okyanusunu geçerlerse, çılgın ayyaşlar olurlar. Eğer sabit kalırlarsa ve gizli felaketlerin ortaya çıkmasında, açığa çıkmalardan ve vecdlerden dimdik dururlarsa, ayık olurlar. Ezildikten sonra sebat mertebesine ulaşırlarsa, yüce Allah onları çağın kandilleri, irfan alâmetleri, hakikat mertebeleri ve şeriatın duraklarında hidayeti nasib eder- Allah bizi ve seni insanlar arasında nasib eylesin.

Ruzbihan, kendini bu en seçkin velîlik mertebesinin bir mensubu olarak gördüğü açıktır.

Sırların Açılması'nda Ruzbihan, bir aziz olarak statüsüne tanıklık eden birçok inisiyatif vizyon aktarır. O, dünyanın kutbu veya ekseni (kutb), Allah'ın yeryüzünde halifesi ve Allah'ın sevgilisidir. Peygamberlerle, özellikle de Muhammed salla’llâhü aleyhi ve sellem ile karşılaşmaları, onun bilgilerinin varisi olduğunu doğrular ve vizyonlarında onların deneyimlerinin çoğunu tekrarlar. Geçmişin tasavvufi evliyaları Ruzbihan'a selam verirler ve yetkileriyle onu çağın en büyük evliyası olarak tasdik ederler; onun Allah'a yakınlık halini elde edebilmeyi dilerler. Bu inisiyatif vizyonlar, Ruzbihan'ı manevi kral olarak ilan etmek için Pers krallığının sembolizmini kullanan diğer vizyonlarla tamamlanmaktadır. Ruzbihan'ın bu iddiaları ileri sürerken yararlandığı geleneksel unsurlar şaşırtıcı değildir ve gerçekten de okuyucularından herhangi birine aşina olacaktır. Dikkat çekici olan şey, vizyonların kozmik kapsamı ve dramatik gücüdür.

Modern okuyucuları, Ruzbihan'ın iddialarına benzer iddialara içgüdüsel olarak şüpheyle yaklaşmaktadır. Modern fikir iklimi hâlâ Hume'un kurgusal teolojiler ve ruhban iktidarı konusundaki şüpheciliğinden ve Kant'ın "teozofi"nin aşırılıklarıyla alay etmesine dayanmaktadır. Akıl hastanesi, ilahi otorite sanrıları olanlar için en iyi yer olarak kabul edilir. Kültürel üslup düzeyinde, toplumumuz alçakgönüllülüğün ikiyüzlü erdemine saygı duyar; Başkalarından övgü kabul etmek meşru olsa da, kişi bunu görünüşte isteksizce yapmalı, asla kendi üstünlüğünü öne sürmemelidir. Büyükannemin dediği gibi, "Kendi boynuzunu çalmak kibar değil." Dolayısıyla, Ruzbihan'ın azizlik statüsünü utanmadan ilan ederken tereddütsüz olması, çağdaş okuyucuda başlangıçta bir miktar direnişe neden olur ve bunu ya kabul ya da reddedilmeyi talep eden bir iddia olarak yorumlar. Metnin daha sofistike bir okuması için bu seçeneklerin ötesine geçmek istiyorsak, 'The Unveiling of Secrets'deki azizlik resmi ile Ruzbihan'ın azizliğinin menkıbe yazarları tarafından tasvir edilişi arasındaki karşıtlığa dönelim. Bu karşıtlık, her iki tür kaynakta da azizlik kavramının ve retoriğinin kesin özelliklerinin daha incelikli bir değerlendirmesine izin verecektir.

"Sırların Açığa Çıkması" ile menkıbeler arasındaki en belirgin fark, menkıbelerin Ruzbihan'ın otoritesinin en olağanüstü vizyonlarını atlamamasıdır. Bahçelerin Ruhu, Küçük Ayı, şarap okyanusu, kutsal yazıların yenmesi vb... **Bununla birlikte, toplamda, iki menkıbe yazarı, Sırların Açığa Çıkması'nın inisiyatif vizyonlarının yalnızca küçük bir kısmını ve bazen metnin anlamını kökten değiştiren büyük ihmaller veya dönüşümlerle aktarır.** Gördüğümüz gibi, menâkıbeler aynı zamanda Ruzbihan'ın kabul edilmiş bir sülale üyeliğinde ısrar ederek onun bir veli olarak ününü güvence altına almak için çaba sarf ediyorlardı ve bu yüzden ona çeşitli manevi soykütükleri sağladılar. Menkıbe yazarları neden Ruzbihan'ın şeceresine onun vizyonlarından daha fazla vurgu yaptılar?

Cevap, bence, erken Sufizm'in kültürel ortamında ortaya çıkan mistik deneyimin mantığında yatmaktadır. Ruzbihan için tasavvufî tecrübenin temel kipini tesettür ve ilâhî tesettür tecrübeleri oluşturmuştur. İki deneyim arasındaki gerilim, vizyon ve aşkınlık arasında bir diyalektik yarattı. Bu gerilim esas olarak, Ruzbihan'ın günlük meditasyonlarında yeniden canlandırdığı yükselişin "dikey" boyutunda mevcuttu. Normalde tarihin "yatay" bir boyutu aracılığıyla güç uygulayan olarak görülen önceki manevi otoritenin gelenekleri, yükseliş deneyiminde ve edebi yeniden işlemelerinde yeniden değerlendirilir; bir yükseliş anlatısı muhtemelen Dante'nin Hıristiyan Avrupa'nın ruhsal ve politik liderliğine ilişkin birçok yargısıyla İlahi Komedya'sıdır. Yükseliş o kadar çekiciydi ki, toplumu yargılamak için Arşimetçi bir nokta sağladı ki Arap şairi el-Ma'arri bunu Bağışlama Mektubu'nda parodi biçiminde kullandı. Yükselişin zirvesinde Tanrı ile doğrudan karşılaşmanın yakınlığı, geçmiş peygamberleri ve azizleri mistiğin yükselişinin tanıkları olarak ikincil bir role havale eder. İslam hukukunun hukuki ve " kerygmatic " ["ağlamak veya müjdeci olarak ilan etmek" anlamına gelir ve "ilan etmek, ilan etmek, vaaz etmek"] yöneliminde normatif kalan tarih ve gelenek, böylece mistik deneyim tarafından ikincil bir konuma düşürülür.

Tasavvufî evliyalık retoriğinin ayırt edici özelliği, kişinin Tanrı ile doğrudan temasını göstermenin bir aracı olarak arsız övünmeye izin verilmesi ve hatta teşvik edilmesidir. Eski Arap övünme yarışması retoriğinden vecd sözleri, erken dönem Sufi davranış kılavuzlarında açıkça övünmekten tanınan bir noktadır.

Övünme retoriği, mirac tecrübesinde geleneğin yeniden değerlendirilmesi ile birleştirildiğinde, peygamberler, melekler ve hukuk alimleri, mutasavvıfın yükselişinin yardımcıları haline gelirler ve özellikle Sufi velilerin en cesurlarının tecrübeleri, şimdi, ikincil bir duruma indirgenmiştir. Bu yüzden Fars'ın büyük azizleri öncelikle Ruzbihan'ın statüsünü selamlayan tanıklar olarak görünürken, kendinden

geçmiş Ebu Yezid el-Bistami, Ruzbihan'a etkisiz bir şekilde meydan okuyor, sadece sonunda onun üstünlüğüne boyun eğmek için. Ebu Yezid'in bir yükseliş ifade eden ilk Sufi ve aşırı vecd sözleri konusunda uzmanlaşan ilk rolü, daha sonraki Sufilerin onu aşırılıkta aşmak için bir standart olarak kullanmalarını sağladı. Vasiti ve Şibli'nin kendi vecd sözleriyle Ebu Yezid'i küçümsemek zorunda hissetmeleri tesadüfi değildir.

İbn 'Arabi, Ebu Yezid'e muhtemelen diğer erken dönem Sufilerden daha fazla atıfta bulunur ve atıfta bulunur, ancak aynı zamanda onun hakkında dolaylı eleştirel yorumlarda bulunur. Kendi iddialarının sadece Tanrı'nın emirleri olduğunu iddia ederken, başkalarının kendinden geçmiş konuşma iddiaları samimiyetsizce kabul eder. Bu aşkın abartı retoriği, bazen şaşırtıcı derecede kendi iddiaları kendi içinde, ardışık Sufi nesillerinin geleneğin değerini düşürmeye ve kendi geleneklerini şişirmeye girişeceği öngörülemeyen sonucu içerir.. Bu özellikle, Ahmed Sirhindi'nin İbn Arabi'nin ve kaçınılmaz olarak Ebu Yezid el-Bistami'nin pozisyonlarını aştığını duyurduğu sonraki Nakşibendilik'te belirgindir. Sonraki şeyhler, kendi başarılarının önceki pirlerinkileri nasıl aştığını göstermek için yeni terimler icat etmek zorunda kaldıkça, neolojizm yaygınlaştı. Mir Dard, Shah Wall Allah ve Mirza Mazhar Can-i Canan gibi farklı Nakşibendi üstatlarının hepsinin aynı anda olağanüstü manevi statüler talep ettiği on sekizinci yüzyıl Delhi'si gibi durumlarda hissedilir derecede rahatsız edici bir atmosfer olduğu hayal edilir.

Ruzbihan'ın takipçileri, onun deneyimlerinin en tartışmalı yönünün Ebu Yezid ve Hallac devletlerinin ötesine geçtiği iddiasını buldular. Menkıbe yazarları, Ruzbihan'ın yazılarının bu yönünü vurgulamanın, onun bir aziz imajını oluşturmaya geldiğinde bir hata olacağını hissetmiş olmalılar. Ruzbihan'ın bakış açısına göre, onun yükselişinin onu Ebu Yezid'in ötesine götürmesi belki de evliyalık mantığı içinde zımnen olsa da, menâkıbın mantığı daha güvenli bir yol aradı. Menâkıblar, miracın

dikey boyutunda doğrudan Tanrı'dan veliliği almak yerine, onun veliliğini şecerenin yatay ve tarihsel boyutuyla, Cüneyd gibi daha aklı başında Sufi pirleri aracılığıyla türetmeyi daha iyi buldular. Bir düzeyde, geleneğe yapılan bu çağrı, Ruzbihan'ın vizyonlarında Fars Sufilerinin ortaya çıkmasıyla hemfikir, onu kutsamakta ve onun konumunda onaylamaktadır. Ancak Ruzbihan, kendisini İbn Hafif ve Ebu İshak Kazaruni'ye bağlayan kesintisiz bir pir-mürit zinciri üzerinde ısrar etmeye gerek duymadı; onları görümleri sırasında periyodik olarak gördü, bu yüzden bir soy bağına ihtiyacı yoktu. Ruzbihaniyye tarikatının birkaç kuşak sonra yok olmasının bir nedeninin, Ruzbihan'ın soyundan gelenlerin, onun veliliğini, Sufi tarikatlarının ortaya çıkan popülerleşmesinin geleneklerine daha iyi uyan terimlerle yeniden tanımlamaları olduğundan şüpheleniliyor. The Unveiling of Secrets'ın (hem Paul Nwyia hem de Hoca tarafından keşfedilen) büyük ölçüde kısaltılmış bir el yazması baskısında, orijinalin beşte birinden daha az tirajı, bazı okuyucuların Ruzbihan'ın vizyonunun tam açıklamasını çok fazla bulduğunu gösteriyor. Hagiograflar (Bin Mezar, Cami) "O [Ruzbihan]'ın herkesin anlayamayacağı, güçlü ve vecd halinde kendisinden dökülen sözler vardır" ifadesini tekrarladılar. Anlaşılmazlığına ilişkin bu saygılı gözlem, Ruzbihan'ın zor üslubuna alışma sabrından yoksun okuyucular tarafından parantez içine alınmasına ve göz ardı edilmesine izin verdi. **Daha sonraki menkıbe geleneğinde Ruzbihan, güzel genç erkeklerin aşkıyla büyülenen bir dizi şeyhten biri olan, öncelikle estetik bir figüre indirgenmiştir.**

Ruzbihan gibi bir şahsiyetin mistik yaşamını olabildiğince eksiksiz bir şekilde geri kazanmak için, Sırların Açılması'nın çoklu vizyonlarının altında yatan deneyim yapısını incelemek esastır. Bu çalışma, yapılması gereken çok şey olmasına rağmen, bu dikkate değer metnin ilk haritasını çıkarmıştır. Ruzbihan'ın diğer metinleriyle yapılan bazı karşılaştırmalar bu çabayı kolaylaştırdı; bunlar, Ruzbihan'ın iç alemini kapatan örtünün açılmasını ve ilahlık giydirmelerini, haşmet teolojilerini ve güzellik

teolojilerini ayrıntılı olarak açmamıza izin verdi. Kısmen Ruzbihan'ın tarihi mirasının gidişatını daha iyi çizmek ve kısmen de Ruzbihan'ı torunlarının maneviyatını düzeltmeye çalıştığı veli imajından kurtarmak için menâkıbelerin kanıtlarını kullanmak da önemli olmuştur. Sınırlı kapasiteleri, muhtemelen, örgütlü bir Sufi tarikatının kurumsal çerçevesi içinde onun görüşlerinin aktarılmasını imkansız hale getirdi. Tasavvuf geleneğindeki bireylerin Ruzbihan'ın mirasıyla şu veya bu şekilde karşılaşmaları her zaman mümkün olmuştur ve onun yazılarının el yazmaları İran, Hindistan, Orta Asya, Kuzey Afrika, Mısır ve Mısır'da korunup nakledilmiştir. Güneydoğu Avrupa. Birkaç modern Sufi lideri olmasına rağmen, Ruzbihan gibi Sufilerin eserlerini Sufi tekkesinin sakin atmosferi yerine üniversitedeki hümanist araştırma bağlamında yeniden bir araya getirmenin ancak yirminci yüzyılın sonlarında Ruzbihan'ın yazılarına yoğun bir ilgi duymanın mümkün olması ironiktir.

Bu çalışmanın vurgusu, tasavvuf literatüründe türünün en sıra dışı örneklerinden biri olan Ruzbihan'ın tasavvufi yaşamının, özellikle onun vizyoner deneyiminin yeniden kazanılması üzerinde olmuştur. Ama belki de Müslüman azizlerin statülerini sadece mistik deneyimle değil, aynı zamanda takipçilerinin bağlılığıyla da elde ettiklerini kabul ederek, menâkıbe geleneğine bir selam vererek kapatmak uygun olur. Demek ki Ruzbihan'ın büyük torunu Sharaf al-Din, atasını Farsça bir lirikte övüyor:

Allah'ın selamı Ruzbihan'ın ruhu üzerine olsun, çünkü ruhun sırlarının hazinesi Ruzbihan'dır.

Aşkın kokusu türbesinin tozundan gelir - git ve kirpiklerle Ruzbihan'ın eşiğini süpür.

Bilin ki Ruzbihan sofrasından arta kalanları size verirlerse dünyadan kurtuluşa ererler.

İnsanların gözünden perdelenen gizli şeyler, Allah'ın lütfuyla Ruzbihan'ın görüşüne açıktır.

Gerçekleri bilenler, hakikatler hazinesinin anahtarının Ruzbihan'ın dili olduğunu kesinlikle bilirler.

"Ben Hakkım"ın gizli anlamı ve "İzzet bana"nın sırrı, Ruzbihan tarafından açıklanmadıkça ortaya çıkmaz.

Şeraf, soyundan bir çocuk olmasına rağmen, Ruzbihan'ın kölelerinin en küçüğüdür.

Bu takdir, aziz hakkında sınırlı da olsa meşru bir bakış açısı olarak kabul edilebilir. Yine de eğer Ruzbihan'a mürit ya da adanmış olarak yaklaşmazsak, hangi tepki uygun olur? Hümanist bir bakış açısıyla, Ruzbihan, Bingen'li Hildegard, Lo Tzu veya Kabir gibi kışkırtıcı ve özgün herhangi bir dini düşünür veya mistik gibi görülmelidir; Tüm çabalarımıza rağmen, bizden kaçan bir şey var, ama mistiğin edebi eserinde uyandırılan anlam dünyasını yaratıcı bir şekilde yeniden yaratabiliriz. Bu, en azından, mistiğin iletmeye çalıştığı mesaj için neyin ayırt edici ve temel olduğunu karakterize etmemize izin verecektir. Bunu akılda tutarak, Ruzbihan'a son sözü, kitaplarından birinin dış yüzünde yazılı bulunan ve onun lirik tasvirini, coşkusunu ve ifade yoğunluğunu kısaca örnekleyen şu Arapça özdeyişi aktararak verebiliriz: "Şafak vaktinde ezeliyetten önce bilginin gerçeklerini işittim ve ilahi olarak bilgili bir pir, kendini yüceltmede kendinden geçmiş bir şekilde konuşan biri ve ebedi bir gnostik ['sezgi' yoluyla alınan 'bilgiyle kurtuluş öğretisini bilen] oldum.'"

Yazıda Geçen Ruzbihan Baqli Eserleri

Ruzbihan Baqli Shirazi. ‘Abhar al-ashiqin. Ed. Javad Nurbakhsh. Tehran, 1349/1971 (Persian).

‘Ara’is al-bayan-i haqa’iq al-qur’an. Cawnpore, 1285/1868—9; Calcutta, 1300/1883; Lucknow, 1310/1892-3 (Arabic lithographs).

— Commentaire sur les paradoxes des Soufis (Sharh-e Shathiyat). Ed. Henry Corbin. Bibliothcque Iranienne, no. 12. Tehran: Departement d’lranologie de 1’Institut Franco-Iranien, 1966 (Persian).

Le Jasmin des Fideles d’amour, Kitab-e ‘Abhar al-‘ashiqin. Ed. Henry Corbin and Muhammad Mu‘in. Bibliothcque Iranienne, 8. Tehran: Institut Francjais d’lranologie de Teheran, 1958; reprint cd., Tehran: Intisharat-i Manuchihri, 1365/1981. (Persian).

Kashf al-asrar. MS Louis Massignon collection, Paris (Arabic MS). Abridged version: "Waqa’i‘ al-Shaykh Ruzbihan al-Baqli al-Shirazi muqtatafat min kitab Kashf al-asrar wa mukashafat al-anwar" Ed. Paul Nwyia. al-Mashriq LXIV/4-5 (1970), pp. 385-406 (Arabic); Ed. Nazif Hoca. Ruzbihan al-Bakti ve Kitab Kaf al-asrar’t İle Farsça bazi Siirleri. Istanbul Universitesi Edcbiyat Fakültesi Yayinlan No. 1678. Istanbul: Edebiyat Fakiiltesi Matbaasi, 1971 (Arabic and Persian). Mantiq al-asrar. MS Louis Massignon collection, Paris (Arabic MS).

Mapab al-arvah, Kifab. Ed. Nazif M. Hoca. Istanbul Universitesi Edebiyat Fakültesi Yayinları, no. 1876. Istanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaasi, 1974 (Arabic).

Risalat al-quds iva risala-i ghalafat al-salikln. Ed. Javad Nurbakhsh. Intisharat-i Khaniqah-i Ni‘mat Allahi, 48. Tehran: Chap-khana-yi Firdawsi, 1351/1972 (Persian).

— Sharh al-hujub wal-astar Ji maqamat ahi al-anwar wal-asrar. Ed. Muhammad Makhdum al-Husayni al-Qadiri al-Nizami. Silsila-i Isha‘at al-‘Ulum, Hyderabad-Deccan, no. 41. Hyderabad: Da’irat al-Ma‘arif al-Nizamiyya, 1333/1914-5.

Sharaf al-Din Ibrahim ibn Sadr al-Din Ruzbihan Thani. Tuhfat ahi al- ‘ifan. Ed. Javad Nurbakhsh. Tehran, 1349/1970 (Persian).

BAKLÎ

البقلي

Ebû Muhammed Sadrüddîn Rûzbihân b. Ebî Nasr el-Baklî (ö. 606/1209)

İranlı meşhur sûfî, âlim ve şair.

Müellif:NAZİF HOCA

Fesâ’da doğdu. Kaynakların doğum tarihi hakkında verdiği bilgiler farklıdır. Ancak Meşrebü’l-ervâḥ’ın sonunda eserini 16 Zilkade 579 (1 Mart 1184) tarihinde tamamladığı zaman elli iki yaşında bulunduğunu kaydettiğine göre 526-527’de (1132-1133) doğmuş olmalıdır. Nitekim başka kaynaklarda da bu tarihi teyit eder mahiyette bilgiler vardır. Asıl adı Rûzbihân, en meşhur lakabı ise Sadreddin’dir. Babasının sebzeci olmasından, kendisinin de gençliğinde bu işle uğraşmasından dolayı el-Baklî nisbesiyle tanınmıştır. Ayrıca şathiyeleriyle ünlü olduğundan Şeyh-i Şattâh diye de anılır.

Baklî’nin dinî kurallara bağlılığı olmayan bir çevrede doğup büyümesine rağmen daha öğrencilik çağında canlı bir din şuuruna sahip olduğu, okul arkadaşlarına, “Allah’ı tanıyor musunuz?” gibi ilginç sorular sorduğu, “Allah mekân ve cihetten münezzehtir” şeklindeki bir cevabın kendisini çok etkilediği, hatta bu yüzden vecd ile kendisinden geçtiği söylenir (bk. Hoca, s. 22). Rivayete göre Baklî on beş yaşlarına kadar birkaç defa ilâhî cezbeye kapılmış, bu mânevî haller onda derin bir sevgi duygusu geliştirmiş, her şeyin kendisine en güzel bir biçimde görünmesine yol açmıştır. Çocukluk yaşlarından itibaren zikre karşı büyük ilgi duyan Baklî’nin on beş yaşında iken Hızır’ı gördüğü ve bu olayın kendisini tasavvufa yönelttiği de onun

hakkında nakledilen menkıbeler arasında yer alır. İlk tahsilini muhtemelen doğum yeri olan Fesâ'da yaptı. Erginlik çağına varınca giderek güçlenen dinî duygularının etkisiyle kendisini ibadete verdi; bu arada Kur'an'ı ezberledi ve tahsil ile meşgul oldu. On yedi on sekiz yaşlarında iken babasının dükkânında çalıştığı bir sırada malları dışarı fırlatıp üstünü başını yırtarak dükkândan uzaklaştı ve sahraya kaçıp gitti; bir müddet tasavvufî heyecanlarla başı boş dolaştı. Daha sonra sükûn bulup tasavvufa yöneldi ve sûfîlerin yolundan gitmeye karar verdi. Yirmi beş yaşında iken kendisini Şîraz'da bir hankahta buldu ve burada ikamet etmeye başladı. Bu sırada, Fesâ'da bulunduğu yıllarda intisap ettiği Şeyh Cemâleddin b. Halîl el-Fesâî ile karşılaştı. Bir süre Şah Ebû Muhammed el-Cevzak'ın ribâtında kaldı. 1175'te Şîraz'dan Fesâ'ya döndü. Burada yazdığı Manṭıḳu'l-esrâr bi-beyâni'l-envâr adlı tasavvufî eserinde Fars bölgesi emîri Tekle b. Zengî'nin cülûsu için dua etti. Tekle'nin çağrısına uyarak tekrar Şîraz'a gitti. Onun ve yerine geçen Sa'd b. Zengî'nin takdirini kazanarak himayelerine girdi. Baklî tasavvufa sülûkünün başlangıcında Irak, Kirman, Hicaz ve Şam'a seyahat etti. Onun Irak'a gittiği, Sâmerrâ yakınlarındaki Kantaratürreşâş'ta yaşayan Şeyh Câgîr'in müridi olmasından anlaşılmaktadır. Kaynaklarda iki defa hacca gittiği, bir müddet Mekke civarında ikamet ettiği de bildirilmektedir. Hayatının sonuna doğru ayağına felç geldi. Şîraz'da vefat etti. Cenaze namazını Şîraz kādılkudâtı Seyyid Şerefeddin Muhammed b. İshâk el-Hüseynî kıldırdı. Ribâtülkadîm'in yanına defnedildi. Kabrinin XV. yüzyıla kadar bir ziyaretgâh olmasına rağmen daha sonra hankah ve imaretlerinin tahrip edilmesi, onun kurduğu Rûzbihâniyye tarikatının halefleri tarafından devam ettirilmediğini göstermektedir.

Torunu ve Tuḥfetü'l-ʿirfân yazarı Şerefeddin İbrâhim, Deylemliler kabilesine mensup olan Baklî ailesinin Büveyhîler zamanında (932-1056) Fars bölgesine yerleşmiş olduğunu kaydeder. Kendi ifadesine göre Baklî birden fazla evlilik yapmış olup

zevcelerinden biri, zamanın büyük ârif ve âlimlerinden Şeyh Ali Sirâc'ın kız kardeşi idi. Bu eşinden iki oğlu ve üç kızı olmuştur. Oğullarından Şeyh Şehâbeddin Muhammed dinî ilimleri tedris ile meşgul olmuş ve babasından altı ay önce ölmüştür. İkinci oğlu Şeyh Fahreddin Ahmed, devrindeki geçerli ilimlere vâkıf, faziletli ve çok iyi bir vâiz olarak tanınmıştı; çeşitli eserleri ve şiirleri olduğu söylenen Şeyh Fahreddin'e babası büyük bir ihtimam göstermişti. 620 (1223) yılında vefat edince babasının yanına gömülmüştür.

Çağdaşlarının sevgi, saygı ve takdirlerini kazanan Baklî kaynaklarda "âriflerin sultanı", "âlimlerin burhanı", "âşıkların misali" ve "abdalların serveri" gibi unvanlarla anılagelmiştir. Meşhur sûfî Fahreddîn-i Irâkī bir şiirinde ondan övgüyle söz eder. Baklî'nin yaratılıştan tasavvufa yatkın olduğu Keşfü'l-esrâr adlı eserinden anlaşılmaktadır. O da birçok sûfî gibi Hızır'ın mürididir ve bütün sûfîlerde olduğu gibi onda da tasavvufta en yüksek mertebe olan insân-ı kâmil mertebesine ulaşma arzusu vardır.

Baklî'nin, tasavvufta eriştiği yüksek dereceye lâyık olduğu konusunda kendisine tam bir güveni vardı ve aynı zamanda devrinde "tek" olduğuna inanıyordu. Kendisi de güzel olan Baklî güzel yüze, güzel sese âşık ve güzel kıyafete hayrandı. Ona göre güzellik, kendisini anlayabilmesi ve kendisinden zevk alabilmesi için sevilmeye muhtaçtır ve sevilmelidir. O güzellikle aşkın ezelde sözleştiklerini ve güzelliğin aşk için yaratıldığını söyler. Hayalinde melekleri kıvırcık saçlı, yüzleri nurdan tüllerle örtülü, kulaklarında küpeler ve boyunlarında incilerle süslenmiş olarak tasavvur eder.

Tecellî fikrine büyük önem veren Baklî tecellîyi hulûlden farklı görür. Onun engin ve derin tefekkürü esas itibariyle melekût âlemine (âlem-i gayb) inhisar eder. Bu bakımdan âdeta muhayyel bir âlemde yaşar. Bu âlemde yaşadığına öylesine

inanmıştır ki söylediklerinin ve yazdıklarının hayalî olduğunun farkında bile değildir. Bir defasında ilâhî sıfatların güzelliğini düşünerek geçirdiği hayalî bir gecenin fecrinde dünya ona tamamen ilâhî bir hakikatle dolu olarak görünür. Bunun üzerine kendinden geçer; Allah kendisine tecelli eder ve bu suretle Allah ile buluşur. Baklî bu buluşma sırasında yaşadığı halleri şathiyyât tarzında ifadelerle ayrıntılı olarak anlatır. Bu vecd halinden sonra kendine gelir. Ancak akşam olunca Allah yine tarif edilemeyecek bir güzellikte ve vahdet denizinde ona kendisini gösterir. Keşfü'l-esrâr adlı eserinde naklettiği hayaller, Meşrebü'l-ervâḥ'ta sûfînin aşması gereken 1001 makamı açıklarken öne sürdüğü fikirler ve Kur'an âyetlerine te'vil yolu ile verdiği bâtınî mânalar, onun olağan üstü bir hayal gücüne sahip olduğunu göstermektedir. O remz ile temsil arasındaki bütün iltibası kaldırır. Nitekim kendisinden önceki birçok sûfînin vecd halinde söylediği şathiyyât türünden sözleri şerhederek bunları şeriatla bağdaştırmaya çalışmıştır.

Baklî'de kırmızı bir gül renginde vuku bulan ilâhî tecellî bütün manzarayı boyar, hatta göller bile kırmızı olur. Onun mânada gördüğü şey şarap ve kan kırmızısı renktir. Bu şarap gerçekte Allah âşıklarının O'na duydukları özlemin kanıdır. Baklî kendi kanının da âlem-i gayba saçıldığını görür. Güzel yüzlülerin aşkını tarikatının temeli kabul eden Baklî, sadece kronolojik olarak değil aynı zamanda güzelliği müşahede fikrinin gelişmesi bakımından da Ahmed el-Gazzâlî ile Fahreddîn-i Irâkī arasında yer alır. Ona göre sûfînin zâhiri de bâtını da Yûsuf gibi güzel olmalıdır. Hz. Yûsuf Rûzbihân'da cemalin timsalidir. Ya'kūb peygamberin, oğlu Yûsuf'a olan derin sevgisi insanî aşkın tecrübî bir delilidir. Çünkü Ya'kūb'un aşkı Hakk'a aşktan ibaretti ve Yûsuf'un cemali de Hakk'ın cemaline âşık olma vesilesi idi.

Aşk ve muhabbeti tasavvuf nazariyelerine esas yapanlardan biri olan Baklî, bu konudaki düşüncelerini ʿAbherü'l-ʿâşıḳīn adlı eserinde açıklamıştır. O aşkı Allah'ın kadîm ve ezelî bir sıfatı olarak telakki eder; Allah kendisini sevdiği için aşk, âşık ve

mâşuk sûfînin nazarında birleşir ve tek kavram haline gelir. Allah'ın tabiatın güzel şekilleri içinde tecelli ettiğini, Allah'a yakın olan kimsenin her güzel şeyle yakınlık kurmuş olduğunu, gerçek sûfîlerin bu güzelliklerin sırlarını tanıyıp idrak ettiklerini, ancak bunları bilmeyenlere açıklamayı doğru bulmadıklarını söyler. Baklî'ye göre semâ ve raks sâlikin Allah yolunda varacağı birer makamdır. Onun çok tesirli semâ meclisleri tertip etmiş olduğu belirtilmektedir. 560'ta (1165) Şîraz'da inşa ettirdiği ribâtında kendi adını alan Rûzbihâniyye tarikatının temellerini atan Baklî'nin tarikat şeceresi, Hafîfiyye tarikatının kurucusu Ebû Abdullah Muhammed b. Hafîf'e ulaşır.

Eserleri. Hayatının büyük bir kısmını Şîraz'daki dergâhında ve camide vaazla ve eser yazmakla geçiren Baklî'nin tefsir, hadis, fıkıh ve özellikle tasavvuf sahasında değerli eserleri vardır. Ölümünden sonra eserlerinin dağıldığını, birçoğunun kaybolduğunu söyleyen Tuḥfetü'l-ʿirfân yazarı torunu Şerefeddin İbrâhim bulabildiklerinin adlarını kaydetmiştir. Ancak Şerefeddin İbrâhim, Şeddü'l-izâr yazarı Ebü'l-Kāsım Cüneyd-i Şîrâzî ve bu eserin nâşiri Kazvînî'nin verdiği bilgilerle birlikte eserlerinin tam listesi tesbit edilebilmektedir. Günümüze kadar gelmiş olan eserleri şunlardır:

1. Meşrebü'l-ervâḥ. Tasavvuf hakkında geniş bilgi veren en önemli eserlerden biridir. Arapça yazılmış olan eserin Farsça adı Hezâr u Yek Maḳām'dır. Meşrebü'l-ervâḥ, kulun mânevî yolculuğu sırasında aşması gereken makamlardan bahseder. Günümüze kadar gelen 1001 makam üzere yazılmış tasavvufî tek eser budur. Meşrebü'l-ervâḥ, tasavvuf edebiyatında o döneme kadar bilinmeyen birçok yeni makam ve terim ihtiva etmesi bakımından da ayrı bir değer taşımaktadır. Eser Nazif Hoca tarafından yayımlanmıştır (İstanbul 1974).

2. ʿArâʾisü'l-beyân fî hakāʾikı'l-Ḳurʾân. Baklî'nin, Kur'ân-ı Kerîm'in işârî tefsiri hakkında günümüze ulaşan iki eserinden biri olup Arapça yazılmıştır. Eserde

Sülemî'nin Ḥaḳā'iḳu't-tefsîr'i ve Kuşeyrî'nin Leṭâ'ifü'l-işârât'ından faydalanılmış ve tasavvufî terimlere geniş yer verilmiştir (Haydarâbâd 1301).

3. Manṭıḳu'l-esrâr bi-beyâni'l-envâr. Baklî bu Arapça eserini ruhun bir nevi taşkınlığı olan şathiyeleri izah etmek için yazmıştır. Meşhur ve büyük sûfîlerin şathiyyâtının söz konusu edildiği eserin sonunda Hallâc'ın Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn'inin şerhi ve tasavvuf terimlerinin bir fihristi yer alır. Eserin üç yazma nüshası bilinmektedir (bk. GAL Suppl., I, 735). Manṭıḳu'l-esrâr'ın içinde bulunan Hallâc'ın Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn şerhinin bir kısmı L. Massignon tarafından yayımlanmıştır (Paris 1913).

4. Şerḥ-i Şaṭḥiyyât. Arapça olan Manṭıḳu'l-esrâr'ın üç kat genişletilmiş ve Farsça olarak kaleme alınmış şeklidir. Baklî kendisinden önce yaşamış birçok âşık sûfînin vecd halinde söyledikleri şathiyyâtı bu eserinde toplayıp açıklamıştır. Eser H. Corbin tarafından neşredilmiştir (Tahran 1966, 1981).

5. Risâletü'l-üns fî rûḥi'l-ḳuds. Kaynaklarda çeşitli isimlerle kaydedilen bu Farsça risâle Risâletü'l-ḳuds adıyla es-Sebʿu'l-mes̱ânî ile birlikte basılmıştır (nşr. Muhsin Hâlî İmâdü'l-fukarâ, Şîraz 1342).

6. ʿAbherü'l-ʿâşıḳīn. Beşerî (mecazi) aşk ile ilâhî (hakiki) aşktan bahseden bu eser, sûfiyâne aşk ve güzellik hakkında Farsça yazılmış ilk eserlerdendir. Kitap M. Moin - H. Corbin tarafından yayımlanmıştır (Tahran-Paris 1953).

7. Şerḥu'l-ḥucüb ve'l-estâr fî maḳāmâti ehli'l-envâr ve'l-esrâr (Kitâbü'l-İġāne). Baklî bu Arapça eserinde bir hadiste geçen "el-igāne" (örtmek) kelimesinden hareket ederek Allah'a vâsıl olma yolundaki altmış altı perdenin (hicâb) esrarını açıklamaya çalışır. Eserin yazma bir nüshası Londra'da bulunmaktadır (India Office, nr. 1285; bk. GAL Suppl., I, 735).

8. Seyrü'l-ervâḥ (el-Miṣbâḥ fî mükâşefâti baʿs̱i'l-ervâḥ). Ruhların yaratılmadan önceki ve sonraki durumlarıyla insanın yaratılışından bahseder. Baklî bu Arapça eserinde muhtelif tecellî şekillerini düşünür ve bunların mânalarını izaha çalışır. Eserde bir çeşit narsisizm nazariyesi ele alınmıştır. Allah kendi aksi olan insanda güzelliğini temaşa etmekten hoşlanır. Kendisinin Allah'ın tecellîgâhı olduğunu bilen insan da kendine âşıktır (eserin yazmaları için bk. Hoca, s. 79).

9. Kitâbü'n-Nükât (Ġalaṭâtü's-sâlikîn). Sûfî ıstılahlarının bir lugatçesi olan bu Farsça eserin tek nüshası Paris Bibliothèque Nationale'dedir (bk. Hoca, s. 79).

10. Keşfü'l-esrâr ve mükâşefetü'l-envâr. Bazı kaynakların Kitâbü'l-Envâr fî keşfi'l-esrâr olarak da zikrettiği bu eser Arapça'dır. Baklî'nin elli beş yaşında iken yazdığı Keşfü'l-esrâr onun ruhî hayatını anlatan bir otobiyografidir. Bu kitabında çocukluğundaki ilk hayallerinden başlayarak mânevî ve ruhî yükselişini, mükâşefe halinde başından geçen hadiseleri ve müşahede esnasında kendisine görünen sırları anlatmaktadır. Baklî'nin bu eseri bilhassa din psikolojisi bakımından çok önemlidir (nşr. Nazif Hoca, İstanbul 1971; Baklî'nin kaynaklarda adları geçen, fakat günümüze intikal etmemiş olan eserleri için bk. Hoca, s. 83 vd.).

Baklî'nin Dîvânü'l-maʿârif adlı manzum bir eserinden de söz edilmektedir. Kaynaklarda geçen bazı şiirlerini M. Moin ʿAbherü'l-ʿâşıḳīn'in önsözünde yayımlamıştır. Muhtemelen divanından alınmış on bir bölüm ve 231 beyitten meydana gelen, Tuḥfetü'l-ʿirfân veya sonundaki kayda göre Tuḥfetü'l-ʿurefâ adını taşıyan mesnevi tarzındaki şiirinin tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (FY, nr. 538, vr. 567a-570a). Bu mesneviyi Dânişpejûh Rûzbihânnâme adlı eserinde yayımlamıştır (s. 375-386). Baklî'nin Konya İzzet Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'ndeki numarasız bir mecmuada bulunan şiirleri

Nazif Hoca tarafından Rūzbihān al-Baḳlī ve Kitāb Kaşf al-Asrār'ı ile Farsça Bâzı Şiirleri adlı eser içinde neşredilmiştir (s. 119-138).

BİBLİYOGRAFYA

İbnü'l-Arabî, el-Fütûḥât, Bulak 1293, II, 417.

Fahreddîn-i Irâkī, Külliyyât (nşr. Saîd-i Nefîsî), Tahran 1336 hş., s. 362.

Şerefeddîn İbrâhim, Tuḥfetü'l-ʿirfân (nşr. Muhammed Takī Dânişpejûh), Tahran 1347 hş., s. 1-150; a.e., İran Kütüphâne-i Melik, nr. 4020.

Müstevfî, Târîḫ-i Güzîde (Browne), I, 793.

a.mlf., Nüzhetü'l-ḳulûb (Strange), s. 116.

Cüneyd-i Şîrâzî, Şeddü'l-izâr (nşr. Mirza Muhammed Han Kazvînî - Abbas İkbâl), Tahran 1328 hş., s. 243-253.

Zerkûb-i Şîrâzî, Şîrâznâme (nşr. Behmen Kerîmî), Tahran 1310 hş., s. 116-117.

Lâmiî, Nefehât Tercümesi, s. 298.

Fasîh Ahmed-i Hâfî, Mücmel-i Faṣîḥî (nşr. Mahmûd Ferruh), Meşhed 1341 hş., I, 284.

Îsâ b. Cüneyd, Hezâr Mezâr, Şîraz 1320 hş., s. 110-114.

Zeynelâbidîn-i Şirvânî, Riyâżü's-seyâḥa (nşr. Asgar Hâmidî), Tahran 1339 hş., s. 878.

Tebrîzî, Reyḥânetü'l-edeb, II, 398.

Rızâ Kulı Han Hidâyet, Mecmaʿu'l-fuṣaḥâʾ (nşr. Müzâhir Musaffâ), Tahran 1336 hş., s. 235-236.

a.mlf., Riyâżü'l-ʿârifîn, Tahran 1316 hş., s. 128-129.

Hasan-ı Fesâî-yi Şîrâzî, Fârsnâme-i Nâṣırî (nşr. Ali Kulı Muhbirüddevle), Tahran 1310-13.

Muhammed-i Fursat-ı Şîrâzî, Âs̱âr-ı ʿAcem, Bombay 1354, s. 462.

Ma'sûm Ali Şah, Ṭarâʾiḳ, II, 640.

Brockelmann, GAL, I, 436; Suppl., I, 730, 735.

L. Massignon, La Vie et les oeuvres de Rūzbehān Baglī, Hauniae 1953, s. 275-288.

Baklî, ʿAbherü'l-ʿâşıḳīn (nşr. H. Corbin - Muhammed Muîn), Paris 1958, nâşirlerin girişi.

Muhammed Takī Dânişpejûh, Rûzbihânnâme, Tahran 1347 hş., s. 375-386.

Nazif Hoca, Rūzbihān al-Baḳlī ve Kitāb Kaşf al-Asrār'ı ile Farsça Bâzı Şiirleri, İstanbul 1971 (ayrıca bk. bu eserde verilen bibliyografya).

W. Ivanov, "A Biography of Rūzbehān al-Baglī", JASB, XXIV/4 (1928), s. 353-361.

a.mlf., "More on Biography of Rūzbehān al-Baglī", JRAS (Bombay), VII (1931), s. 1-7